

Revista ECONOMICA

CONSILIUL SUPREM AL DEZVOLTĂRII ECONOMICE ȘI SOCIALE — INSTITUTUL CENTRAL DE CERCETARI ECONOMICE

VALORIFICAREA SUPERIOARĂ A RESURSELOR HIDROENERGETICE

ÎN PREZENȚA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU,
a celorlalți conducători de partid și de stat, într-o atmosferă sărbătorească,
de fierbinte patriotism, de puternică solidaritate internaționalistă a avut loc

MAREA ADUNARE POPULARĂ CONSACRĂTĂ ZILEI DE 1 MAI

Sub semnul tradiționalelor relații de prietenie dintre popoarele român și elen,
al dorinței comune de a amplifica colaborarea pe multiple planuri în interesul reciproc,
al păcii și înțelegerii în Balcani, în Europa și în lume

VIZITA DE STAT A PREȘEDINTELUI NICOLAE CEAUȘESCU, ÎMPREUNĂ CU TOVARĂȘA ELENA CEAUȘESCU, ÎN GRECIA

Partidul Comunist Român — centrul vital al întregii noastre națiuni

SUCCESELE istorice dobândite de poporul român în transformarea revoluționară a societății sînt întim legate de vasta activitate politico-organizatorică desfășurată de partid care, înarmat cu concepția revoluționară, materialist dialectică, cu cunoașterea profundă a cerințelor dezvoltării istorice a societății românești, a desfășurat o vastă și rodnică activitate de înnoire socială, îndeplinindu-și cu cinste nobila misiune de forță politică conducătoare a întregii societăți — dovădindu-se a fi centrul vital al întregului nostru sistem social. „Partidul, sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu, se afirmă tot mai puternic ca centru vital al întregii națiuni, de la care emană gîndirea cutezătoare menită să asigure transformarea revoluționară a societății, forța ce însuflețește toate energiile creatoare și pune în valoare geniul întregului popor, deschizînd patriei minunate perspective de progres și civilizație”¹⁾. Rezultat obiectiv necesar al dezvoltării istorice a patriei, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi de-a lungul celor peste șase decenii de existență, cea mai avansată forță politică a societății românești, capabilă să conducă lupta împotriva nedreptății și aspirării, pentru construirea celei mai drepte societăți.

Profunzimea și complexitatea procesului revoluționar de transformare a societății, creșterea rolului factorului conștient în detrimentul celui spontan în cunoașterea și folosirea acțiunii legilor dezvoltării sociale, în rezolvarea contradicțiilor dintre vechi și nou, trecerea de la cantitate la o nouă calitate, conferă partidului rolul de principală forță motrice a procesului construcției socialiste și comuniste. „Este bine să subliniem — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — că instaurarea noii orînduirii creează premisele pentru folosirea conștientă a legilor sociale în vederea progresului continuu și multilateral al societății. Punerea în valoare a acestei superiorități a socialismului nu se realizează însă de la sine, ci impune o activitate susținută pentru cunoașterea temeinică a acțiunii legilor, pentru studierea atentă a realităților istorice din fiecare țară și din fiecare etapă de dezvoltare, pentru conducerea societății în conformitate cu tendințele și cerințele obiective ale dezvoltării social-economice”²⁾.

În acest sens partidul acționează ferm pentru perfecționarea continuă a conducerii societății pe baze științifice moderne, adoptînd permanent un stil de muncă dinamic, revoluționar, novator, forme și metode de organizare coresponsabile cerințelor în continuă schimbare ale vieții. Caracterul tot mai alert cu care se produc transformările în lume, interdependența și intercondiționarea tot mai strînsă dintre diferite fenomene social-politice, economice, tehnico-științifice, și culturale pe plan intern și extern conferă științei conducerii un rol fundamental în asigurarea mersului înainte al societății omenești pe calea civilizației și progresului. În acest sens partidul nostru depune eforturi stăruitoare pentru fundamentarea științifică a conducerii societății, pentru perfecționarea actului de conducere la toate nivelurile, pentru înlăturarea manifestărilor de birocratism, empirism și voluntarism, a oricăror tendințe și practici rutiniere.

Locul central al partidului comunist, în sistemul de organizare și conducere al societății, decurge atît din faptul că este partid de guvernămînt, cît și din faptul că asigură organizarea și conducerea societății noastre pe baza celei mai înaintate concepții despre lume și viață. Ca atare, partidului îi revin responsabilități din ce în ce mai mari și mai complexe pe linia elaborării și cristalizării concepției științifice despre evolu-

ția societății noastre și a unirii eforturilor întregului popor în vederea elaborării și realizării strategiei generale a dezvoltării economico-sociale a țării.

Atribuțiile și răspunderile sporite ale organelor și organizațiilor de partid în proiectarea, organizarea și conducerea amplului proces de dezvoltare economico-socială a țării polarizează toate forțele națiunii în făurirea conștientă a propriului ei viitor, în creșterea mai puternică a forțelor de producție, a bazei tehnico-materiale a societății, afirmarea vigouroasă a revoluției tehnico-științifice în toate domeniile, perfecționarea continuă a organizării și conducerii societății, a relațiilor sociale, trecerea la o nouă calitate. Pe acest temei se asigură întărirea pe mai departe a modului de producție socialist, ridicarea gradului de civilizație materială și spirituală a poporului, întărirea independenței și suveranității naționale. Prin depășirea stadiului de țară socialistă în curs de dezvoltare și trecerea României în rîndul țărilor mediu dezvoltate, în cursul actualului cincinal, se asigură parcurgerea unei etape însemnate în înlăturarea Programului partidului pe calea spre societatea comunistă.

Dezvoltarea întregii economii la parametri tot mai înalți presupune creșterea eficienței în toate sectoarele producției materiale, în toate domeniile de activitate; prin ridicarea nivelului tehnic și a calității producției, organizarea științifică a producției și a muncii, sporirea gradului mediu de calificare, reducerea la strictul necesar a personalului auxiliar și reducerea puternică a cheltuielilor materiale de producție, creșterea productivității muncii, aplicarea fermă a noului mecanism economico-financiar, a principiilor autoconducerii muncitorești și autogestiuunii, valorificarea superioară a resurselor materiale, financiare și umane de care dispune fiecare unitate în parte, sporirea retribuțiilor și beneficiilor în vederea creșterii standardului de viață al întregului popor. Imbunătățirea structurii economiei pornindu-se de la resursele de materii prime și energetice de care dispunem, creșterea aportului agriculturii la dezvoltarea economiei naționale, realizarea principiilor noii revoluții agrare, creșterea contribuției industriei la înzestrarea economiei naționale cu mijloace de producție moderne, eficiente, reducerea substanțială a importurilor și sporirea susținută a exporturilor în vederea realizării unei balanțe comerciale și de plăți active, formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste, perfecționarea democrației etc., iată doar cîteva dintre principalele obiective și sarcini ce impun creșterea continuă a rolului de conducător politic al partidului, a spiritului de răspundere al fiecărei organizații de partid, al fiecărui comunist, în obținerea unor rezultate cît mai bune în producție, în viața social-politică. Dar rezolvarea sarcinilor economico-sociale de însemnătate istorică pe care le stabilește Programul partidului nu este posibilă fără o autentică revoluție în gîndirea și comportamentul oamenilor, fără angajarea deplină și responsabilă în activitatea constructivă. În acest sens secretarul general al partidului sublinia că menirea istorică a socialismului — este nu numai de a elibera omul de aspirări și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci de a făuri o civilizație spirituală superioară, care nu se poate realiza decît prin formarea unui om nou, cu o înaltă conștiință și pregătire culturală și profesională, cu un profil moral-politic înaintat.

Formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor — nuncii își propune, îndeosebi, afirmarea unui sistem revoluționar de valori, principii și norme de acțiune; înarmarea oamenilor cu o concepție științifică, înaintată, despre lume și viață — materialismul dialectic și istoric; încetățenirea în viața de zi

¹⁾ Nicolae Ceaușescu, România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate, vol. 19, București, Ed. politică, 1980, p. 233

²⁾ Nicolae Ceaușescu, op. cit. vol. 7, p. 32

cu zi a spiritului novator, revoluționar, în toate domeniile de activitate; combaterea de pe poziții militante a mentalităților, deprinderilor și obiceiurilor înapoiate, idealiste, mistico-religioase din modul de gândire și comportament al unor oameni. Aceste direcții și-au găsit cadrul necesar de realizare într-un sistem educativ instituționalizat, complex și variat ca forme — adunările generale, învățămîntul politico-ideologic, munca politică de masă etc. — organizat și condus în mod conștient de către partidul comunist, care se reflectă pozitiv în modul de gândire și comportament al comuniștilor, al celorlalți oameni ai muncii de la orașe și sate.

Perfecționarea ansamblului relațiilor economice și sociale, cerința sporirii eficienței economice, a utilizării judicioase a resurselor naturale, realizarea pe principii raționale a schimbului de materii dintre om și natură, presupun cunoașterea și rezolvarea contradicțiilor generate de dialectica raportului dintre forțele de producție și relațiile de producție, dintre dinamica trebuințelor umane și capacitatea limitată de satisfacere a acestora la fiecare moment dat, dintre caracterul social al producției și însușirea individuală a bunurilor de consum, a contradicțiilor generate de puternicele presiuni exercitate de interdependențele și fluctuațiile pieței externe asupra economiei naționale.

Rezolvarea contradicțiilor, crearea unui cadru de acțiune proprie la nivelul conștiinței sociale care să conducă la transformarea acesteia într-o puternică forță dinamizatoare a procesului dezvoltării, sporesc rolul factorului conștient, al conducerii de partid în perfecționarea sistemului relațiilor de producție în raport cu noile schimbări și probleme puse de viață.

În cuvîntarea rostită de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Plenara C.C. al P.C.R. din martie a.c., reafirmîndu-se că partidul trebuie să fie întotdeauna receptiv la tot ceea ce este nou, se sublinia că: „Trebuie să fim conștienți că apar și vor apare contradicții și în societatea noastră, dar că ele pot și trebuie să fie înțelese, înlăturate și asigurată realizarea unei noi calități, unei dezvoltări superioare. Trebuie înțeles că lupta dintre nou și vechi — nu numai în forma criticii și autocriticii, cum spuneam noi în trecut, dar și în forma inclusiv a luptei între vechi și nou, a contradicțiilor sociale economice — există și constituie de fapt baza dezvoltării superioare a societății noastre”.

Dialectica creșterii rolului conducător al partidului în societate nu este înțeleasă ca o monopolizare a activității politice de către partid, ci, dimpotrivă, determină dezvoltarea continuă a democrației socialiste, muncitorești, revoluționare, intensificarea participării întregului popor la viața politică a societății, la conducerea democratică a statului, a societății.

Unitatea dintre socialism și democrație nu se realizează automat, numai prin crearea premiselor obiective politice și economice, ci presupune activitatea nemijlocită a factorului politic conducător al societății, a partidului comunist. Propria noastră experiență precum și experiența altor țări atestă că democrația socialistă implică activitatea neobosită a partidului, de educare a maselor, de realizare a structurilor organizatorice și de adevărate permanentă a lor la mutațiile ce se produc în evoluția societății.

Sistemul politic al societății noastre realizat după Congresul al IX-lea, ca ansamblu instituționalizat de forme organizatorice și principii politice, este compus dintr-o serie de verigi în cadrul cărora partidul reprezintă nucleul principal, catalizatorul care unește armonios energia, care dinamizează puternic libertatea socială și individuală, relațiile complexe dintre individ și societate în cadrul unei acțiuni înțelese, necesare, responsabile, liber consimțite de creare a valorilor materiale și spirituale necesare afirmării plene a personalității umane, realizării progresului și civilizației.

Sistemul nostru larg democratic presupune în mod obiectiv organizarea întregii vieți de partid pe principii noi care presupun aplicarea cu strictețe a principiului conducerii și muncii colective în strînsă legătură cu creșterea răspunderii personale a fiecărui membru de partid în îndeplinirea sarcinilor ce-i revin; dezbateră largă a problemelor fundamentale ale politicii interne și externe a partidului și munca neobosită, entuziastă a comuniștilor pentru traducerea lor în viață, promovarea unui spirit critic, constructiv, și mai ales autocritic, în aprecierea activității desfășurate; introducerea spiritului muncitoresc de înaltă principialitate, responsabilitate și eficiență prin asigurarea preponderenței elementului muncitoresc în structura partidului și a organelor sale de conducere, în toate structurile societății noastre. Partidul, ca partea cea mai înaintată a clasei muncitoare — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — „conduce nu în numele, ci împreună cu clasa muncitoare, cu întregul popor”. În acest cadru se înscriu măsurile privind creșterea

ponderii muncitorilor direct productivi în toate organismele de conducere centrale și locale, întărirea alianței muncitorești-tărănești, a unității indestructibile a întregului popor în jurul forței sale politice conducătoare — Partidul Comunist Român. În concepția secretarului general al partidului aplicarea principiului muncii și conducerii colective are o determinare obiectivă intrucit „un singur om, oricît de competent ar fi, nu poate asigura singur rezolvarea problemelor atât de complexe pe care le ridică gospodărirea administrativă și conducerea întreprinderii, centralei sau ministerului. Pentru aceasta este necesar să se promoveze forme de conducere colectivă care să permită cuprinderea și rezolvarea multiplelor probleme ale vieții economice, înlăturarea arbitrarului în luarea deciziilor, fructificarea experienței specialiștilor, a cadrelor valoroase din întreprinderi, a maselor de oameni ai muncii”.

O caracteristică distinctivă a adîncirii democrației socialiste în țara noastră, o constituie imbinarea tot mai strînsă a democrației reprezentative cu participarea directă a clasei muncitoare, a maselor, la conducerea societății. Această formă de exercitare a democrației socialiste, bazată pe comunicarea nemijlocită a factorilor de cea mai înaltă responsabilitate cu masele, îmbracă mai multe forme, printre care menționăm: vizitele de lucru în țară ale secretarului general al partidului, dezbateră largă în partid, în societate a problemelor și orientărilor fundamentale ale politicii interne și externe a partidului și statului, a perfecționării legislației socialiste, organizarea de congrese pe domenii, ca largi forumuri de conducere democratică a societății, consfăturile rodnice și schimburile de experiență pe ramuri și domenii de activitate, promovarea spiritului critic și autocritic în întreaga viață socială, stimularea largă a opiniei publice și altele.

Exercitarea actului conducerii politice de către partid se realizează din interiorul organismelor politice, economice, sociale și obștești ale societății ceea ce se materializează, printre altele, în deținerea de către una și aceeași persoană a unor funcții pe linie de partid și de stat, prin constituirea unor organisme cu atribuții pe linie de partid și de stat, prin activitatea nemijlocită concretă, a comuniștilor în mijlocul maselor de oameni ai muncii. „Cînd vorbim de rolul conducător al partidului — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu înțelegem prin aceasta o noțiune abstractă, o lozincă, ci activitatea practică, de zi cu zi, prin care fiecare comunist, fiecare activist, fiecare organizație și fiecare comitet de partid, pînă la Comitetul Central, asigură unirea eforturilor oamenilor muncii, acționează în strînsă legătură cu masele, aflîndu-se permanent în mijlocul acestora...”

Deplasarea centrului de greutate al muncii de partid în organizațiile de partid, în unitățile economice și sociale acolo unde se hotărăște soarta producției, a progresului, permite cunoașterea permanentă și soluționarea operativă a problemelor concrete pe care le ridică ritmul înalt al prefacerilor tehnico-științifice, sociale, economice, a problemelor pe care le ridică oamenii, extinderea experienței pozitive. Fără încetățenirea unui spirit de înaltă exigență și responsabilitate comunistă, a spiritului de ordine și disciplină în muncă, fără promovarea curajoasă a noului, nu este posibilă conducerea științifică a societății.

Afirmarea rolului conducător al partidului se află în strînsă corelație cu modul cum decurge viața de partid, cu capacitatea organelor și organizațiilor de partid, a fiecărui comunist, de a asigura o conducere multilaterală, atotcuprinzătoare. „Cînd vorbim de conducerea științifică, de rolul conducător al partidului — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu trebuie să ne oprim numai la afirmarea acestor principii, ci să trecem la activitatea practică organizatorică și politică, în vederea creșterii și perfecționării fiecărei organizații de partid”. În acest context, trebuie avut în vedere repetatele referiri ale secretarului general că forța și tăria partidului, capacitatea sa de organizare și conducere politică a societății stă în calitatea membrilor săi. Acest adevăr-axiomă trebuie mai bine înțeles, fundamentat și aplicat de toți factorii cu răspunderi în domeniul educației, al formării și dezvoltării conștiinței socialiste, al înfăptuirii programului partidului. Acum, la cea de a 61-a aniversare a existenței sale, Partidul Comunist Român se prezintă cu un bilanț bogat de înfăptuiri, cu luminoase perspective de progres și civilizație pentru întreaga noastră națiune socialistă, hotărîtă să-l urmeze pe mai departe spre viitorul său comunist.

C. BIRLA
C. RĂDUCU

VALORIFICAREA SUPERIOARĂ A RESURSELOR HIDROENERGETICE

IN STRUCTURA balanței energetice a României un loc în continuă creștere îl ocupă resursele hidro. Pe baza resurselor relativ importante de care dispunem în această privință — ale Dunării și principalilor săi afluenți — au fost construite și sînt în curs de realizare o serie de obiective de mare importanță, care contribuie la valorificarea potențialului hidro, la sporirea bazei energetice a țării.

DINTRE obiectivele hidroenergetice realizate sau prevăzute a se construi pe Dunăre, cele mai importante se află în raza județului Mehedinți: Sistemul hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I, care funcționează de 10 ani, și Porțile de Fier II, în curs de realizare.

Construit într-o perioadă de numai 7 ani, pe baza acordului din 1956 între guvernele Republicii Socialiste România și Republicii Socialiste Federative Iugoslavia, Sistemul hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I a marcat începutul punerii în valoare a potențialului hidroenergetic al Dunării în sectorul comun al ambelor țări. Prin construirea impunătorului obiectiv se asigură, pe de o parte, valorificarea unui potențial hidroenergetic de peste 10 miliarde kWh pe an (de ambele părți), iar pe de altă parte zona Porților de Fier s-a transformat dintr-un sector îngust și deosebit de dificil pentru navigație, într-un sector favorabil acesteia, asigurînd creșterea capacității de transport pe Dunăre de la 15—16 milioane tone pe an, la peste 50 milioane tone pe an, respectiv de peste 3 ori.

Prin activitatea prodigioasă a colectivului de muncă de aici, principalii indicatori ai centralei românești — puterea instalată, producția de energie și costul de producție — au fost realizați în primele 12 luni de la punerea în funcțiune a sistemului, adică în jumătate din durata normată. Puternic stimulați de acest succes, energicienii de la Porțile de Fier I și-au intensificat eforturile pentru o exploatare cât mai rațională a instalațiilor din dotare, reușind ca, an de an, prin folosirea integrală a debitului afluent să realizeze și să depășească planul la producția de energie electrică. Efectuînd permanent studii și cercetări privind posibilitatea creșterii puterii turbinelor peste cotele proiectate, energicienii români au

reușit să asigure o valorificare maximă a potențialului hidroenergetic al Dunării, în special în perioada apelor mari, cînd o parte din debitul apei se deversa peste baraj. Aceste studii și cercetări au atestat posibilitatea creșterii puterii de la 175 MW, cît reprezenta puterea nominală proiectată a unui hidroagregat, la 190 MW. Sporul de putere obținut pe întreaga centrală (este vorba numai de centrala românească) reprezintă 90 MW. Corespunzător a crescut și debitul de apă turbinat — de la cel instalat inițial de 710 mc/sec., la 800 mc/sec. pe o turbină, ceea ce reprezintă o creștere a acestuia prin ambele centrale (română și iugoslavă) ale Sistemului Porțile de Fier I, de la 8 530 la 9 600 mc/sec. (sporul total de debit fiind de peste 1 000 mc/sec.). Sporurile de putere și debit menționate au condus, pe de o parte, la creșterea producției de energie electrică de vîrf, iar, pe de altă parte, la creșterea producției totale de energie, prin reducerea deversărilor de apă.

Începînd cu 1976 s-a trecut la funcționarea hidrocentralei Porțile de Fier I cu putere mărită, obținîndu-se pe această cale un spor de energie electrică, în centrala românească, în medie de 133 milioane kWh pe an. Prin aceste acțiuni s-a obținut și recuperarea integrală a fondurilor consumate pentru investiții în 3,23 ani față de 5,5 ani aprobați prin indicatorii tehnico-economici.

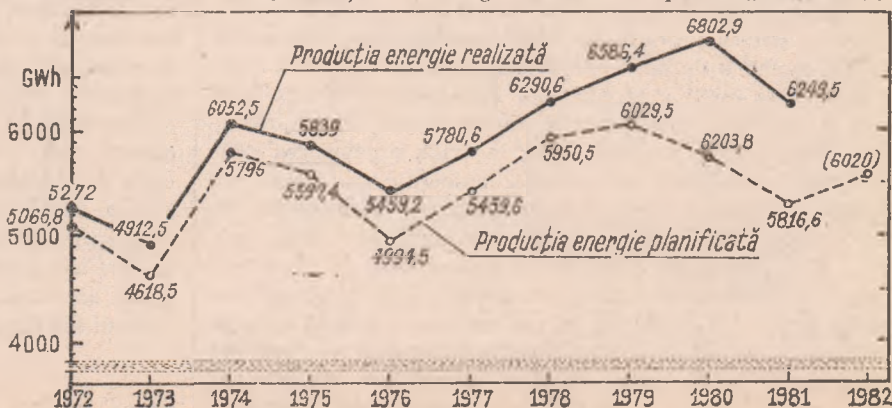
ÎN RAMURA ENERGIEI ELECTRICE întreprinderea Electrocentrale Porțile de Fier ocupă primul loc, comparativ

cu celelalte unități producătoare de energie electrică din cadrul subramurii hidroelectrice din structura Ministerului Energiei Electrice. Dinamica realizării indicatorului producției de energie electrică pe cei 10 ani de la punerea în funcțiune este reliefată în graficul nr. 1. An de an colectivul hidrocentralei a depășit sarcinile de plan la producția de energie electrică, pulsînd în sistemul energetic național o energie suplimentară cumulată de peste 3 700 GWh, ceea ce reprezintă peste 75% din producția medie anuală a centralei. De asemenea, se evidențiază și faptul că producția medie anuală pe cei 10 ani este de peste 5 939 GWh, față de 5 000 GWh proiectați. Producția suplimentară de energie electrică a fost obținută în condițiile reducerii consumului pentru producere și transformare în medie cu 5% față de consumul normat și reducerea costului energiei produse de la 0,03 lei/kWh la sub 0,02 lei/kWh. Aceste rezultate au situat întreprinderea pe locuri fruntașe în întrecerea socialistă an de an, acordîndu-i-se în anii 1974 și 1981 „Ordinul Muncii” clasa I.

Principalii factori care au influențat realizarea și depășirea sarcinilor de plan la indicatorul producție de energie electrică au fost:

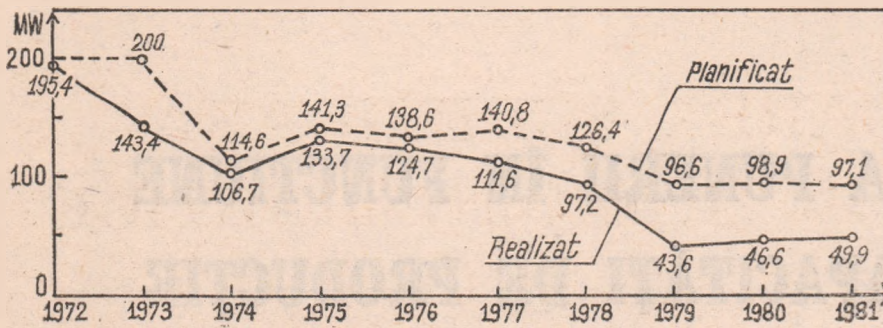
- perfecționarea activității de exploatare și întreținere, prin creșterea gradului de siguranță în funcționarea instalațiilor și optimizarea prognozării debitelor Dunării și a regimului de funcționare a hidroagregatelor;
- îmbunătățirea activității de reparații planificate prin perfecționarea mo-

Graficul nr. 1
Dinamica realizării producției de energie electrică în perioada 1972—1982

Graficul nr. 2

Creșterea puterii medii efectiv utilizabile

dului de programare și urmărire a acestora, reducerea duratelor normale de imobilizare în reparații planificate, eliminarea avariilor din vina personalului și a incidentelor tehnice.

Pregătirea temeinică a reparațiilor, prin asigurarea la timp cu S.D.V.-uri, materiale și tehnologii de lucru, precum și introducerea acordului global, ca formă superioară de cointeresare a oamenilor muncii, au condus la scurtaarea termenelor de reparații, care au avut efect direct în creșterea puterii medii efectiv utilizabile, după cum se poate observa și din graficul nr. 2.

LA 10 ANI de la punerea în funcțiune a Sistemului hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I, ne găsim în plin proces de realizare a unui nou obiectiv hidroenergetic — Porțile de Fier II, construit, de asemenea, în comun de România și Iugoslavia în scopul utilizării mai depline a potențialului hidroenergetic al Dunării. Construirea hidrocentralei Porțile de Fier II, la Ostrovul Mare, va schimba complet înfățișarea acestei zone. Să amintim numai o parte din construcțiile care vor întregi, în final, acest obiectiv, ce se va împlini, monumental și trainic, în albia Dunării.

Insula Ostrovul Mare, locul unde se află în prezent fronturile de lucru ale constructorilor noii hidrocentrale, are o lungime de 14 km și, pe unele sectoare, o lățime de 4 km. Așa după cum prevede proiectul, pe brațul secundar al Dunării se va înălța barajul deversor, care va încorpora peste 200 000 mc beton și pentru a cărui realizare sînt necesari 300 000 mc excavații. Lucrarea mai necesită, totodată, pregătirea a 3 000 mc blocuri din beton, în greutate fiecare pînă la 2,5 tone. Înălțimea barajului va fi de 17 m, iar în spatele lui se va forma un lac de acumulare pe o lungime de 80 km. Pe brațul mare al Dunării, la km 683, vor fi cele două centrale, ambele însumînd o putere instalată de 432 MW. Atunci cînd cele două centrale vor fi terminate, debitul apei va ajunge la 6 750 mc pe secundă. În cele două cen-

trale vor fi instalate 16 turbine, 8 în centrala românească și 8 în centrala iugoslavă, turbine orizontale cu bulb: cele 8 turbine pentru centrala românească se vor realiza de către industria noastră constructoare de mașini.

Există posibilitatea de creștere a numărului turbinelor cu încă 4 pe cele două baraje pentru a prelua debitul ce s-ar deversa în cazul apelor mari, contribuind astfel la creșterea puterii instalate cu încă 54 MW (partea românească) și la folosirea cît mai deplină a debitului Dunării. Lungimea noii centrale va fi de 180 m, iar lățimea de 73 m; diametrul rotorului de la o turbină va fi de 7,5 m. Numai pentru construirea centralei românești se vor excava 1,5 milioane mc pămînt și piatră și se vor pune în operă 296 000 mc betoane. La o ecluză, care va avea o lungime de 310 m și o lățime de 34 m, două porți — una buscată și alta ridicătoare și care va funcționa într-o singură treaptă — se vor executa 400 000 mc excavații, vor fi necesari 245 000 mc betoane, se vor executa 900 000 mc umpluturi. A doua ecluză, care va tăia insula și va uni cele două brațe ale Dunării, va impune 1,1 milioane mc excavații și 320 000 mc betoane. Totodată, se va construi, la Ostrovul Corbului, un dig de 4,1 km, iar la Ostrovul Mare un dig pe o lungime de 7 km.

Adăugînd la toate acestea o stație de 110 kV, diferitele obiective sociale — 120 apartamente, o școală, o grădiniță, un motel, un restaurant, o centrală termică și altele — care vor contura „orașul“ constructorilor și montorilor, avem imaginea impresionantelor eforturi pe care le depune omul pentru ca, în curînd, de aici, de la Ostrovul Mare, Dunărea să pulseze, pe magistralele aeriene ale patriei, alte milioane de kilowați energie electrică. Atunci cînd se va racorda la pulsul economiei naționale, hidrocentrala Porțile de Fier II — de fapt numai partea românească — va pulsa în sistemul energetic național, anual, peste 1,4 miliarde kWh energie electrică.

DEZVOLTAREA ÎN VIITOR a bazei energetice a țării în conformitate cu

„Programul directivă de cercetare și dezvoltare în domeniul energiei pe perioada 1981—1990 și orientările principale pînă în anul 2000“ va conduce la creșterea puterii instalate în centralele electrice de bază (centrale termoelectrice și nucleare-electrice). Plenara C.C. al P.C.R. din 31 martie a.c. a analizat și aprobat raportul privind realizarea programului de producere a energiei în cincinalul 1981—1985 și dezvoltarea bazei energetice a țării pînă în 1990, astfel încît, în linii generale pînă în 1990 România să-și asigure independența în ceea ce privește energia și combustibilii. Referindu-se la sarcinile mari din acest domeniu, în cuvîntarea rostită cu acest prilej, tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Vom dispune în fiecare an de capacități sporite de hidrocentrale, vom crește, pînă în 1985, la peste 10 mii de MW în centralele pe cărbune și sisturi și, după cum ați văzut, vom ajunge în 1990 la 12 mii de MW; la peste 9 mii de MW pe hidrocentrale și circa 4 500 MW pe centrale nucleare electrice“.

În contextul crizei de energie pe plan mondial, problemele legate de stocarea energiei capătă o importanță din ce în ce mai mare. Egalizarea consumului în sistem va fi în viitor una din sarcinile principale ale economiei energetice.

Dintre diferitele mijloace disponibile pentru realizarea unei rezerve temporare de energie necesar a fi pusă la dispoziția sistemului energetic național pentru acoperirea virfului de consum, centralele hidroelectrice cu acumulare prin pompaj se vor impune ca principal mijloc. În acest sens, pe teritoriul județului Mehedinți, datorită particularităților geografice, construcția de centrale hidroelectrice cu acumulare prin pompaj va cunoaște în viitor o dezvoltare spectaculoasă. Cadrul natural oferit de crearea lacului de acumulare al Sistemului hidroenergetic și de navigație Porțile de Fier I asigură posibilitatea amenajării, în condiții deosebit de avantajoase din punct de vedere tehnico-economic, a unui număr de amenajări de acest gen, din care unele pe teritoriul județului Mehedinți. În cadrul județului se vor pune în valoare și alte importante resurse de creștere a producției de energie electrică, prin realizarea unor microhidrocentrale pe râurile interioare.

Aționînd ferm pentru atragerea în circuitul productiv a resurselor de energie existente, România își va putea acoperi din surse proprii nevoile mereu crescînde de energie electrică, devenind — așa cum se subliniază în documentele de partid — pînă în anul 1990 independentă din punct de vedere energetic.

dr. Iulian PLOȘTINARU

INVESTIȚII

ACCELERAREA PUNERII ÎN FUNCȚIUNE A NOILOR CAPACITĂȚI DE PRODUCȚIE

DEZVOLTAREA economiei naționale impune înfăptuirea în continuare a unui important program de investiții, prin care se asigură creșterea și modernizarea continuă a forțelor de producție. În aceste condiții preocuparea de bază a fiecărei întreprinderi și organizații de construcții trebuie să o reprezinte respectarea termenelor planificate de conectare la circuitul economic a noilor capacități de producție, precum și punerea în funcțiune, în cel mai scurt timp, a obiectivelor restante din anii trecuți.

Condiții ale încadrării în termenele planificate

ÎN PRIMUL trimestru al acestui an, ca urmare a eforturilor susținute ale constructorilor și montajorilor au fost conectate la circuitul economic un număr de peste 80 de capacități de producție importante, care se adaugă celor peste 600 obiective industriale și agro-zootehnice predate în 1981 și care au contribuit în mod substanțial la creșterea potențialului productiv al economiei naționale.

Faptul că pe primele trei luni din 1982, ca de altfel și în anul trecut, pe unele șantiere s-au terminat lucrările și s-au pus în funcțiune, în devans față de termenele planificate, un număr de 28 capacități de producție, este de natură să demonstreze că acolo unde se acționează permanent, cu simț de răspundere de către toți factorii care participă la realizarea investițiilor, încadrarea în duratele de execuție aprobate și, implicit, respectarea termenelor planificate este pe deplin posibilă. În această situație se află unele capacități de producție importante pentru economia națională cum sînt capacitățile de 25 000 t/an oțel lichid și 500 tone an utilaje tehnologice din cadrul Combinatului de utilaj greu Iași, predate cu 6 luni și respectiv 3 luni în devans; capacitatea de glucoză injectabilă din cadrul Întreprinderii de medicamente „Terapia”-Cluj Napoca cu 3 luni mai devreme față de grafic; capacitatea de 25 MW putere instalată la Centrala electrică de termoficare din cadrul Combinatului de celuloză și hirtie Brăila cu

2 luni mai devreme; instalațiile pentru laminare cojite din cadrul C.S. Reșița cu 6 luni în devans etc.

Comparativ însă cu sarcinile de plan, datorită unor lipsuri în organizarea lucrărilor pe șantiere, în realizarea investițiilor s-au înregistrat unele rămîneri în urmă, atît în ceea ce privește volumul valoric de investiții aprobat, cît și planul fizic de punere în funcțiune a unor capacități de producție. Astfel, la finele primului trimestru un număr de peste 170 capacități nu erau puse în exploatare la termenele planificate, în special în ramurile industriei metalurgice, construcțiilor de mașini, chimiei și materialelor de construcții, din care peste 120 se află în această situație încă din anul trecut (la acestea duratele de execuție aprobate fiind depășite cu multe luni). Recuperarea acestor restante, precum și realizarea integrală a programului de investiții pentru anul 1982, care prevede punerea în funcțiune a unui număr de 800 capacități de producție industrială și agro-zootehnice importante, impune din partea tuturor factorilor investiționali, așa cum s-a subliniat la recenta ședință a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., acțiuni ferme pentru accelerarea ritmului de execuție pe șantiere și asigurarea condițiilor de dare în exploatare la termen a noilor obiective, în primul rînd a unităților producătoare de materii prime și energetice.

Concentrarea activității pe obiective prioritare

PENTRU ÎNDEPLINIREA în cele mai bune condiții a sarcinilor pe acest an și recuperarea restanțelor de anul trecut se impune, în primul rînd, ca pe fiecare șantier să se concentreze forțele pe obiectivele prioritare și anume pe acelea care condiționează, prin obiectul producției, activitatea unor secțoare importante din economie. Prin măsurile luate pentru realizarea ritmică a lucrărilor, potrivit graficelor, s-a asigurat concentrarea forțelor la obiectivele în curs de execuție din anii precedenți, în acest an prevăzîndu-se un volum mai mic pentru investiții noi (doar 5 % din planul anual). Și cu toate acestea pe unele șantiere continuă să se înregistreze rămîneri în urmă în efectuarea lucrărilor de construcții-

montaj, în special la unele obiective din cadrul M.I.Ch., M.E.F.M.C. și M.E.E.: la Centrala termoelectrică de termoficare Craiova II nivelul realizărilor se situează doar la aproape 50% față de plan, la Întreprinderea de utilaj minier și tehnologic Negrești-Oaș 68,2%, la Întreprinderea de biosinteze Calafat 64,7%, la dezvoltarea Rafinăriei Teleajen 50,8%.

Recuperarea rămînerilor în urmă în execuția acestor lucrări presupune luarea de urgență de către organizațiile de construcții-montaj a unor măsuri organizatorice corespunzătoare, între care, cu prioritate, dirijarea operativă a mijloacelor materiale, utilajelor și forței de muncă, la obiectivele care prezintă stadii avansate de execuție, cu posibilități certe de punere în funcțiune. Acest lucru este pe deplin posibil avînd în vedere rezervele importante de care dispun constructorii în ceea ce privește mecanizarea lucrărilor de construcții și folosirea utilajelor din dotare. În prezent, ca și în anul 1981, pe multe șantiere utilajele aflate în dotare sînt utilizate insuficient, ponderea timpului efectiv de lucru al utilajelor în exploatare în fondul de timp total fiind în general sub 50% (32,0% la screpere și autoscrepere, 42,4% la excavatoare 43,7% la automacarale și macarale turn, 44,5% la încărcătoare, 46,3% la buldozere etc).

O contribuție importantă în accelerarea ritmului lucrărilor o pot aduce **beneficiarii de investiții**. Sînt din păcate încă mulți beneficiari care nu s-au achitat în totalitate de obligațiile ce le aveau față de organizațiile de construcții, în predarea la timp a detaliilor și devizelor de execuție, astfel încît acestea să poată lua măsuri din vreme pentru o cît mai bună pregătire a execuției lucrărilor. De exemplu, la începutul lunii martie volumul lucrărilor prevăzute a se realiza în acest an erau asigurate cu detalii și devize de execuție în proporție de numai 78%, întîrzieri mari fiind localizate la unitățile executante din cadrul M.C. Ind. (34,8%), M.A.I.A. (24,1%), M.I.M. (21,8%), M.E.E. (19,8%). Avînd în vedere că asigurarea documentației este prima condiție de desfășurare normală a lucrărilor de construcții, se impune din partea beneficiarilor de investiții și a institutelor de proiectare și inginerie tehnologică luarea de măsuri hotărîte pentru terminarea și predarea într-un termen cît

mai scurt a întregului volum de documentație aferent lucrărilor ce se execută în acest an, în special pentru obiectivele prevăzute a fi puse în funcțiune în 1982.

Intervenții operative pentru lichidarea stocurilor de utilaje

NEASIGURAREA la timp de către constructori a fronturilor de montaj a determinat și formarea pe multe șantiere a unor stocuri de utilaje. La acestea se mai adaugă stocurile determinate de livrarea utilajelor de către furnizorii din țară fără respectarea ordinii de montaj sau în devans față de termenele contractuale. În timp ce unele utilaje prisosesc, un volum important de alte instalații sînt restante la livrare. La începutul lunii martie volumul utilajelor restante la livrare aferente capacităților cu termene de punere în funcțiune în acest an reprezenta 22,9% din totalul utilajelor cu termene contractuale stabilite pentru această perioadă, întârzieri mari înregistrîndu-se la unii beneficiari din cadrul M.E.E. (33,2% nelivrat), M.I.M. (35,7%), M.I.Ch. (29,8%), M.E.F.M.C. (26,9%) etc. Dintre întreprinderile producătoare de utilaje din cadrul M.I.C.M. și M.I.M.U.E.E. (care împreună trebuie să asigure peste 80%

din volumul total al utilajelor prevăzute a se produce în țară) pentru capacitățile cu termene de punere în funcțiune în acest an, restante înari au: Întreprinderea de construcții de mașini Reșița, care nu a livrat la termen cajele finisoare și degrositoare pentru Întreprinderea de țevi Zalău și un mecanism de răsturnare pentru Întreprinderea Oțelul Roșu; Întreprinderea mecanică de utilaj tehnologic Moreni, cu restante în livrarea a 5 rezervoare, 2 vase și 3 schimbătoare de căldură către Întreprinderea metalurgică de metale neferoase Copsa Macă; Întreprinderea „I Mai”-Ploiești, care nu a predat în termen și în totalitate subsamblele pentru un excavator și o mașină de haldat necesare combinatelor miniere Motru și Rovinari etc.

Avînd în vedere că majoritatea întreprinderilor producătoare de utilaje tehnologice dispun de o dotare tehnologică modernă și ținînd seama de necesitatea producerii în țară, cu forțe proprii, a acestor utilaje, în vederea reducerii importurilor, sarcini deosebit de importante revin furnizorilor de utilaje, în special celor din cadrul M.I.C.M. și M.I.M.U.E.E., pentru livrarea acestora în succesiunea și la termenele necesare începerii montajului pe șantiere, de calitate corespunzătoare, competitive din punct de vedere tehnic cu utilajele asemănătoare realizate pe plan mondial.

Pentru diminuarea stocurilor de utilaje existente pe șantiere va trebui ca

și beneficiarii de investiții să participe, așa cum de altfel este prevăzut în Legea investițiilor, în mai mare măsură, cu forțe proprii (în regie) la montarea utilajelor tehnologice, aceștia fiind de fapt primii interesați în scurtarea duratelor de execuție și punerea în funcțiune, într-un termen cît mai scurt, a noilor capacități de producție. În același timp, beneficiarilor le revine obligația de a acționa pe parcursul execuției pentru verificarea și remedierea împreună cu montorii de utilaje a eventualelor defecțiuni apărute în funcționarea instalațiilor tehnologice și să asigure toate condițiile — pregătirea forței de muncă, aprovizionarea tehnico-materială și cu piese de schimb — astfel ca la terminarea lucrărilor să poată fi începute probele tehnologice și să existe garanția că acestea se vor desfășura normal, fără întreruperi, în strînsă concordanță cu prevederile din grafice.

Neajunsurile în activitatea de investiții pot și trebuie lichidate, printr-o pregătire corespunzătoare a acestor lucrări, la care sînt chemați să-și aducă contribuția toți factorii implicați în procesul investițional — proiectanți, beneficiari, constructori, furnizori de utilaje — astfel încît să se asigure corelarea activităților pe tot parcursul execuției fiecărui obiectiv.

Alexandru TACHE
Banca de investiții

Noi resurse în circuitul economic

Căldura reziduală — sursă de economisire a combustibilului

ÎN PROCESUL tehnologic de fabricație a țevilor la Întreprinderea de țevi „Republica” din Capitală rezultă importante resurse termice secundare potențiale*). În urma unor studii aprofundate asupra posibilităților de valorificare a acestor resurse, Centrul de cercetare și proiectare de fabricație pentru țevi și trefilate București (C.C.P.F.T.T.) și I. T. „Republica” — serviciul mecano-energetic — au proiectat și realizat o serie de instalații pentru recuperarea căldurii conținute în gazele de ardere și în țevile de pe patul de răcire. Cantitatea totală de căldură recuperată de instalațiile ce se află în prezent în funcțiune și care urmează a intra în funcțiune în trimestrul II din anul în curs este de 2,18 Gcal/h. Economia de combustibil care se realizează în acest mod este echivalentă cu 1 877 tcc/an.

În prezent, în întreprindere funcționează instalații de recuperare a căldurii din gazele de ardere — rezultate de la cuptoarele cu vatră rotativă de la laminarele 6”I și 6”II — alcătuite din: 1) un preîncălzitor pentru aerul de combustie ce este introdus încălzit odată cu combustibilul pentru întreținerea arderii acestuia (acest schimbător de căldură aer-gaze arse este proiectat pentru a echipa cuptorul aferent, de către I.PROLAM); 2) un cazan pentru recuperarea căldurii din gazele de ardere după preîncălzitorul de aer, de la cuptoarele cu vatră rotativă CVR 1 și CVR 2; 3) un cazan pentru recuperarea căldurii din gazele de ardere după cazanul recuperator de la cuptoarele cu vatră rotativă CVR 1 și CVR 2, de la laminarele 6”I și 6”II (instalații realizate în totalitate de către serviciul mecano-energetic al întreprinderii și care constau în montarea unor schimbătoare de căldură gaz-apă pe coșurile de evacuare a gazelor arse în atmosferă). Agenții termici secundari este folosit ca agent primar pentru prepararea apei calde menajere și în instalațiile de încălzire aferente vestiarelor pentru muncitori.

*) Aceste resurse se prezintă sub mai multe forme: căldura conținută în gazele de ardere cu temperaturi mai mici de 400°C; căldura conținută în țevile laminate la cald și cedată mediului înconjurător pe parțile de răcire; căldura cu potențial termic redus (apa caldă) rezultată de la răcirea utilajelor mecanice.

Alături de aceste instalații aflate de acum în funcțiune, există și o serie de instalații proiectate de C.C.P.F.T.T., aflate în curs de execuție și care urmează a intra în funcțiune în trimestrul II al anului în curs. Printre ele se numără: instalația de recuperare a căldurii din gazele de ardere rezultate de la cuptoarele de tratament termic continuu al țevilor pentru cazane. Instalația constă din montarea unor schimbătoare de căldură gaz-apă pe coșurile de evacuare a gazelor în atmosferă (economia de combustibil reprezintă 432 tcc/an); instalația de recuperare a căldurii cedate de țevi pe patul de răcire al laminorului calibror 6”I (care constă din montarea deasupra patului de răcire a unor captatori de căldură prin radiație). Energia de radiație emisă de țevi de pe patul de răcire este absorbită de captatori plani și preluată de fluidul (apă) ce circulează prin acești captatori; instalația de recuperare a căldurii cedate de cuptorul tunel al laminorului reductor 6”II. Din calculele efectuate rezultă că față de consumul zilnic de căldură pentru prepararea apei calde menajere în întreprindere, există un surplus (ce se poate recupera) de aproximativ 40 Gcal/zi. Aceasta se va utiliza în cursul perioadei de vară pentru prepararea apei calde necesare spălării țevilor în atelierele de decapare. În perioada de iarnă, acest surplus de căldură poate fi utilizat pentru încălzire; instalația de recuperare a căldurii gazelor de ardere la cuptorul cu vatră pășitoare pentru instalația de lăcuire a țevilor (economia de combustibil — 350 tcc/an).

Centrul de cercetări și proiectări de fabricație pentru țevi și trefilate București a elaborat documentația de execuție și pentru instalația de preparare a apei calde menajere cu energie solară, pentru vestiarele muncitorilor (debitul de apă caldă de 50°C obținut este de 30 000 litri/zi, iar economia de combustibil realizată este de 37,7 tcc/an).

În cadrul secțiilor de producție de la I. T. „Republica” mai sînt o serie de cuptoare (cuptoarele de tratament termic de la trăgătoria existentă, cuptorul cu vatră rotativă nr. 3), care încă evacuează în atmosferă căldură conținută în gazele de ardere și la care se montează sau urmează a se monta recuperatoare de căldură. Această căldură recuperată se va putea folosi în perioada de iarnă. În afară de energia conținută în gazele de ardere sau în țevile laminate la cald, există o rezervă foarte mare de energie în apele de răcire a utilajelor care ar putea fi valorificată cu ajutorul pompelor de căldură. Dar, pentru utilizarea instalațiilor de recuperare a căldurii din apele de răcire a utilajelor cu ajutorul pompelor de căldură de mare capacitate, se impune o colaborare mai activă între proiectantul pompelor de căldură și I. T. „Republica”.

Raimund ZEMAN
Vasile OPREA
Dan GEORGESCU
Petre NICULESCU

AUTOGESTIUNEA ÎN ÎNTREPRINDERI: RĂSPUNDERI, ACȚIUNI, REZULTATE

Exigențe ale atragerii stocurilor supranormative în circuitul productiv

CONCENTRAREA eforturilor în întreprinderi și centrale industriale pentru accelerarea procesului de reintroducere în circuitul producției a stocurilor supranormative sau disponibile de materiale reprezintă o cerință esențială pentru desfășurarea producției în flux continuu, dat fiind că în acest fel se conectează la procesul de fabricație o însemnată sursă suplimentară de materii prime capabile să determine o creștere a ritmicității în aprovizionarea locurilor de muncă. Dealtfel, în procesul actual de întărire a autogestiei, în care întreprinderea trebuie, ea însăși, să se preocupe în mult mai mare măsură decât pînă acum de asigurarea bazei materiale a planului — nelăsînd această res-

ponsabilitate importantă exclusiv în sarcina furnizorilor — unitățile productive au tot interesul să lichideze orice fel de stocuri supranormative sau disponibile, pentru că, în fond acestea nu reprezintă altceva decât însemnate fonduri materiale și bănești imobilizate sau cu mișcare lentă, ce grevează asupra beneficiilor.

În acest cadru, o importanță deosebită o prezintă evidențierea cauzelor care determină formarea și menținerea acestor stocuri, dat fiind că pe această bază se pot identifica cele mai adecvate căi și mijloace de acțiune pentru atragerea acestora în circuitul producției și, ceea ce este mai important, pentru prevenirea apariției lor în viitor.

Dimensiunea imobilizărilor peste normativ indeamnă la acțiune

ÎN ULTIMII ANI, ca urmare a preocupărilor consecutive de perfecționare a organizării și conducerii economiei, și procesul de aprovizionare tehnico-materială a fost supus unei permanente perfecționări prin: ● stabilirea unui cadru juridic adecvat procesului de asigurare a bazei materiale a planului în cadrul noului mecanism economico-financiar, ● îmbunătățirea planificării aprovizionării tehnico-materiale, ● fundamentarea științifică, mai riguroasă a normelor de consum, ● cuprinderea în balanțe a unui număr mai mare de produse și grupe de produse, ● tipizarea produselor, acțiune prin care numărul sortimentelor și lipodimensiunilor fabricate a fost substanțial redus, ● accentuarea preocupărilor pentru recuperarea și valorificarea materialelor refolosibile, ● intensificarea activității pentru repunerea în circuitul economic a materialelor existente în stocuri supranormative sau disponibile. Se poate afirma că, în prezent, se stăpînește mai bine și cu eficiență sporită procesul de asigurare materială a planului de producție.

Cu toate rezultatele pozitive obținute pînă în prezent, privind repunerea în circuitul economic a materialelor și produselor existente în stocuri peste normativ sau disponibile, trebuie totuși subliniat faptul că această activitate nu se situează încă la nivelul sarcinilor și al posibilităților actuale. În cursul anu-

lui 1981 pe total economie au existat stocuri disponibile și supranormative de materii prime și materiale în valori însemnate, din care ponderea au deținut-o produsele industriei metalurgice (circa 250 mii tone), produsele chimice (peste 42,8 mii tone), materiile prime (18,5 mii tone), produsele din metal (aproape 60,0 mii tone), cablurile electrice (aproape 10 mii km), piesele de schimb auto (aproape 350 milioane lei) etc. Din aceste stocuri, aproape jumătate au fost preluate și introduse în circuitul economic de către bazele județene de aprovizionare tehnico-materială, ceea ce a făcut ca în circuitul economic să fie conectate multe astfel de noi surse de materii prime și materiale, iar aprovizionarea întreprinderilor să capete un plus de ritmicitate. Acest proces s-a repetat în proporții aproximativ constante și în trimestrul I din acest an; din păcate, s-au repetat și neajunsurile provocate în aprovizionarea și în nivelul eficienței autogestiei unor întreprinderi, aceasta deoarece unele centrale și ministere economice au participat într-o prea mică măsură la redistribuirea stocurilor supranormative semnalate în unitățile proprii.

Eforturi concentrate pentru o valorificare sporită

TREBUIE ARĂTAT că procesul formării și al reintegrării uneori greoaie a stocurilor supranormative în fluxul fabricației are la bază un complex de cauze subiective și obiective.

1 Unele cauze își au rădăcinile în modificările repetate ale structurii producției, ulterioare stabilirii necesarului de aprovizionat cu materii prime și materiale. La aceasta mai contribuie în anumite cazuri și lipsa de preocupare a unor factori de răspundere din întreprinderi de a acționa mult mai operativ pentru realizarea unei recorelări cât mai adecvate a prevederilor planului de aprovizionare cu modificările planului de producție și, mai ales, a corectării contractelor economice în termenul legal. După părerea noastră, chiar și în aceste cazuri, efectele negative semnalate ar putea fi mult diminuate dacă stocurile nu ar fi răspindite în toate întreprinderile, ceea ce s-ar putea realiza prin concentrarea lor în cadrul bazelor județene de aprovizionare; s-ar realiza astfel o operativitate sporită în reorientarea necesarului și disponibilului de materiale pus la dispoziția întreprinderii.

2 Mai trebuie arătat că, în cazul nerealizării planului de producție ritmic, cantitativ și mai ales în structura sortotipodimensională, urmarea o constituie consumarea în procesul de producție a altor materiale și, de regulă, în acest fel se deschide calea spre stocarea de materii prime și materiale.

3 Cauzele cu ponderea cea mai mare le reprezintă, așa cum reiese din studiile noastre, lipsa de preocupare a unor unități beneficiare pentru asigurarea locurilor de muncă din timp cu materialele necesare, prin toleranța

manifestată față de unii furnizori în ce privește respectarea obligațiilor contractuale. De asemenea, la crearea stocurilor disponibile contribuie „îngăduința” sau mai bine-zis lipsa de răspundere a unor unități beneficiare la efectuarea recepției materialelor mai ales în ce privește parametrii calității, ceea ce conduce inevitabil la consum exagerat față de normă, la rebuturi și la stocarea unor mărfuri cu termene de garanție aproape de limită sau depășite.

4 Existența stocurilor peste normativ sau disponibile se datorește și faptului că în cazul unor centrale industriale, de exemplu, nu se cunoaște situația exactă a cantităților și sortimentelor de materiale existente în unitățile proprii; că la acest nivel mai este uneori tolerată tendința de supraaprovizionare a unităților, ceea ce favorizează crearea, încă de la întocmirea planului, a stocurilor supranormative. Centralele industriale au datoria de a-și exercita mai responsabil sarcinile însemnate care le revin în domeniul aprovizionării; în acest fel vor putea fi evitate pe viitor situațiile înregistrate în anul trecut și prelungite în unele cazuri și în acest an. Cînd în stocuri și depozite zac materiale și produse neîngăduit de mult timp, ceea ce le face să intre de multe ori în categoria mărfurilor demodate (ca cele din construcții, industria ușoară etc.) sau inutile, dat fiind că utilajele, mașinile sau instalațiile cărora le erau necesare au fost între timp scoase din funcțiune (cazul unor piese de schimb sau subansamble, ori al produselor cu termene de garanție depășite — tabla de ambutsaj, lacurile și vopselele produsele din cauciuc etc.).

Volumul preluării și valorificării stocurilor disponibile trebuie să fie de urgență amplificat dacă se are în vedere că, numai în 1981, întreprinderile și unitățile economice au prezentat materiale netipizate, demodate etc. de peste 745,0 milioane lei, materiale degradate sau cu termene de garanție depășite etc. de 75,0 milioane lei și din alte cauze de circa 300 milioane lei

Redistribuirea operativă a materialelor disponibile

REDISTRIBUIREA STOCURILOR de materiale disponibile nu constituie, așa cum a rezultat din analiza efectuată, în toate cazurile o activitate operativă și permanentă. În cadrul unor centrale industriale, ministere, asemenea acțiuni au loc în mod sporadic sau cînd nevoia împinge spre găsirea unor soluții pentru rezolvarea unor probleme urgente de aprovizionare.

Din partea întreprinderilor, centralelor și organelor centrale, preocuparea pentru repunerea în circuitul economic a materialelor imobilizate în astfel de stocuri nu a avut un caracter de continuitate, pe de o parte deoarece ea a fost efectuată mai ales la recensămîn-

tul stocurilor, iar pe de altă parte, datorită faptului că, în evidența contabilă a unităților stocurile disponibile sau fără mișcare nu apar evidențiate distinct și ca atare și în bilanț. Această situație se datorește și faptului că organele cu atribuții de îndrumare și control din unele ministere, centrale și unități nu și-au exercitat în mod corespunzător atribuțiile ce le revin în acest domeniu, nu au tras la răspundere și nu au aplicat, în toate cazurile, sancțiuni celor care nu au luat măsurile prevăzute de lege pentru preîntîmpinarea formării de stocuri supranormative sau disponibile și pentru reintroducerea acestora în circuitul economic. Din păcate, după opinia noastră, nici unele baze specializate din subordinea ministerelor economice nu caută să preia operativ stocurile disponibile pe structura lor din economie. De exemplu, Baza de aprovizionare și desfacere pentru rulmenți a Centralei industriale pentru rulmenți și organe de asamblare Brașov preia numai în mică măsură și doar unele sortimente din listele de disponibilități prezentate de deținători.

În aceeași situație se găsesc și unii coordonatori de balanțe care — pentru valorificarea stocurilor disponibile care apar pe parcursul executării planului — operează cu foarte mare greutate schimbările de repartiții, în sensul de a le anula de la producători și a le schimba proveniența din aceste stocuri. O astfel de opțiune comodă semnalăm în special la aparatul electric (coordonatori Centrala industrială de elemente de telecomunicații și automatizări și Centrala industrială de electronică și tehnică de calcul), la materiale de construcții (elemente de radiatoare, P.A.L., P.F.L.) și altele. În multe cazuri, nici bazele de aprovizionare și desfacere nu acționează suficient de organizat pentru identificarea și comunicarea la termenele stabilite a stocurilor disponibile sau fără mișcare, care n-au putut fi valorificate de unitățile deținătoare, neasigurînd în toate cazurile preluarea unor astfel de stocuri care întrunesc condițiile prevăzute de lege în vederea readucerii lor în circuitul economic. Ca urmare, și în cadrul bazelor județene preocuparea pentru preluarea și repunerea în circuitul economic a stocurilor disponibile și supranormative trebuie să fie substanțial amplificată. Pentru aceasta, la eforturile proprii sporite ale acestor unități se cere adăugată o preocupare mai susținută a factorilor de resort pentru a se asigura mijloacele de transport necesare, în special vagoane. În al doilea rînd, după părerea noastră, dobînda ce trebuie plătită pentru utilizarea creditelor ce se acordă în vederea preluării și valorificării supranormativelor este prea mare și de aceea uneori nemobilizatoare, ținînd seama că nivelul cheltuielilor de circulație este relativ mai scăzut.

Pentru lichidarea într-o măsură tot mai mare a stocurilor disponibile și supranormative din unitățile deținătoare din economie și pentru preîntîmpinarea formării altora, considerăm că

se cer avute în vedere următoarele căi posibile de acțiune:

- unitățile economice deținătoare de asemenea stocuri să transmită în timp util coordonatorilor de balanțe cereri fundamentate de renunțare la materialele respective în vederea modificării sau adaptării operative a planurilor de aprovizionare, repartițiilor și a contractelor economice;

- organele centrale de sinteză împreună cu ministerele economice să actualizeze și să îmbunătățească normele metodologice privind încadrarea materialelor imobilizate în stocuri supranormative, disponibile sau fără mișcare, precum și încadrarea lor în categoriile de materiale specifice sau de uz general;

- în vederea valorificării materialelor disponibile sau fără mișcare cu cheltuieli minime de manipulare și transport se impune ca introducerea lor în circuitul economic să se facă în cit mai mare măsură direct la consumatori de la unitățile deținătoare;

- întrucît în cadrul materialelor disponibile, care nu pot fi valorificate, există materiale fără certificate de calitate sau la care termenele de garanție sînt expirate, este necesar ca unitățile deținătoare, cu sprijinul organelor tutelare, să organizeze verificarea și certificarea calității acestora prin laboratoarele proprii sau alte laboratoare specializate, astfel încît să se creeze condițiile de preluare și introducere în circuitul economic și pentru aceste categorii de materiale;

- pentru cointeresarea valorificării materialelor disponibile prin intermediul bazelor de aprovizionare, ar trebui să se studieze posibilitatea reducerii nivelului dobinzilor percepute la creditele ce se acordă în vederea preluării și valorificării de la unitățile deținătoare a acestor stocuri;

- în bilanțurile contabile să se evidențieze separat stocurile de materiale disponibile sau fără mișcare, astfel încît cu prilejul analizelor acestora să se poată stabili măsuri concrete în vederea introducerii în circuitul economic;

- să se organizeze un sistem informațional unitar pe economie — care nu există decît parțial în prezent — privind prelucrarea mecanizată pe calculator a datelor în legătură cu normarea, evidența și raportarea stocurilor de materiale.

De asemenea, o mare importanță în acțiunea de valorificare a stocurilor supranormative sau disponibile și în special în prevenirea formării lor o reprezintă accentuarea preocupării controlului economic și financiar preventiv și a controlului financiar.

Ion HONȚARU
Ioan STĂRC
M.A.T.M.C.G.F.F.

AUTOGESTIUNEA ÎN ÎNȚEPRINDERI: RĂSPUNDERI, ACȚIUNI, REZULTATE

Fundamentarea și urmărirea operativă a elementelor de cost pe fiecare obiectiv de investiții

ÎN APLICAREA noului mecanism economico-financiar, a cărui esență o constituie autoconducerea și autogestiunea, unul din cele mai importante instrumente îl reprezintă **bugetul de venituri și cheltuieli**.

Ca în toate ramurile economiei naționale, și în ramura construcții-montaj, deci și în sectorul construcțiilor de locuințe, bugetul de venituri și cheltuieli al întreprinderii joacă un rol deosebit în obținerea unor bune rezultate economice, în rentabilizarea activității fiecărei unități în parte. Pe această problemă „Revista economică” a publicat (în nr. 20/1980) articolul intitulat „Bugetul de venituri și cheltuieli al maistrului în construcții”, în care s-a abordat problema necesității elaborării bugetului de venituri și cheltuieli la nivelul maistrului; în cele ce urmează propunem **extinderea întocmirii bugetelor de venituri și cheltuieli la toate nivelurile organizatorice**, fundamentarea acestor bugete pe baza fișelor-limită de cheltuieli, precum și urmărirea operativă a acestora.

La nivelul șantierului, bugetul de venituri și cheltuieli cuprinde numai câteva elemente din bugetul pe întreprindere, și anume: la venituri — încasări din producția de C+M; încasări din diverse alte activități; încasări din lucrări de organizare șantier, iar la cheltuieli: cheltuieli aferente lucrărilor de C+M; cheltuieli pentru diverse alte activități; cheltuieli aferente lucrărilor de organizare șantier; cheltuieli care se suportă direct din rezultatele financiare; beneficii. După părerea noastră, acest buget nu poate deveni un instrument eficient al autogestiunii economico-financiare a șantierului, întrucât elementele lui nu sînt suficient fundamentate, sînt globale, sintetice și prin urmare utilizarea lui nu creează posibilitatea de a se acționa chiar pe parcursul execuției, prin analiză.

Considerăm că acest deziderat îl rezolvă **bugetul de venituri și cheltuieli pe obiectiv**, care poate fi un document fundamentat, analitic și deci un instrument de analiză economică, de prevenire a unor fenomene negative, care — dacă nu sînt eliminate pe parcurs — nu mai pot fi niciodată evitate sau cu foarte multe dificultăți pot fi eliminate numai în parte. Bugetul de venituri și cheltuieli pe obiectiv, propus de noi, este conceput ca un document care se fundamentează pentru fiecare element de cost, prin **fișa-limită** elaborată pentru urmărirea cheltuielilor e-

fectuate, ceea ce înseamnă că acest buget, cît și fișele-limită pentru toate elementele de costuri principale joacă rolul de fundamentare a cheltuielilor planificate (concepute ca cheltuieli limită), cît și acela de urmărire pe parcurs a încadrării în aceste limite.

Vom prezenta ca exemplu (datele sînt ipotetice), pe scurt, sistemul propus, pe care îl considerăm simplu și eficient.

Înainte de a se trece la întocmirea bugetului de venituri și cheltuieli pentru un obiectiv, este necesară întocmirea unui **deviz operațional**, adică a unei documentații economice a obiectivului, care să țină seama de tehnologiile ce se vor utiliza, de cantitățile reale de lucrări și de posibilitățile de asigurare cu materiale, prefabricate, utilaje etc. Aceste devize operaționale sînt necesare și la construcțiile de locuințe executate pe bază de proiect tip, întrucît din experiența de șantier a reieșit că nici la elaborarea proiectelor tip nu se poate ține seama de toate condițiile concrete ale constructorilor. Pe baza acestor devize, se completează mai întîi veniturile (rîndul 1) pe elemente de costuri și pe total. Rîndul 2 se completează pe baza fișelor-limită, întrucît prin acestea se fundamentează cheltuielile planificate, în afară de manoperă (care se completează pe baza documentelor de acord global) și de cheltuieli indirecte, care se completează prin chei de repartitie, pornin-

du-se de la totalul cheltuielilor indirecte și al manoperei de deviz. La total trebuie să se țină seama de sarcina de reducere a costurilor pe total șantier. Din această cauză, bugetele de venituri și cheltuieli pe obiective nu se vor definitiva decît după ce se va verifica încadrarea în sarcina de reducere a costurilor pe total șantier.

Pe baza situațiilor de lucrări înlocuite cu ajutorul tehnicii de calcul (programele „PROMETEU” sau „DO-CEC”) sau chiar folosind mașinile de calcul FC se stabilesc lunar valorile realizate pe elemente care se înscriu în rîndurile 4, 7 etc., avînd grija ca aceste valori să fie cumulative de la începutul lucrării (obiectivului).

Rîndurile 5, 8 etc. se determină prin înmulțirea veniturilor cu coeficienții din rîndul 3. Cheltuielile efective se trec direct din fișa analitică (colectoare) a contului 500, care se ține pe fiecare obiectiv, cumulîndu-se lunar datele. Desigur că la analiza cheltuielilor efective față de nivelul planificat trebuie să se țină seama de eventualele influențe specifice lucrărilor executate pe perioada respectivă, întrucît nu este posibilă o fundamentare a cheltuielilor planificate pe subansambluri sau faze.

Fundamentarea bugetului de venituri și cheltuieli și urmărirea cheltuielilor se fac, așa cum arătam mai sus, pe baza fișelor limită pe capitole de costuri.

Fișa-limită de materiale. Acest docu-

Tabelul nr. 1

Lotul...
Formația...

obiectivul : Bloc A 2

Bugetul de venituri și cheltuieli

Perioada	Rîndul	Valori cumulate (mil lei)							Total
		Materiale	Manoperă	Utilaje	Transport	Cheltuieli indirecte	Beneficii	Alte cheltuieli	
Total obiectiv	Venituri (V)	1	1 310	330	130	150	185	125	2 250
	Cheltuieli planificate (CP)	2	1 260	306	127	147	180	*	2 049
	Raport CP : V	3	0,961	0,927	0,976	0,980	0,972	*	1,000
1.04—30.04.81	Venituri (D)	4	420	125	50	55	65	40	765
	Cheltuieli planificate (CP)	5	406	117	49	54	63	*	693
	Cheltuieli efective (CE)	6	401	117	58	60	61	*	707
1.04—31.05.81	Venituri (D)	7	810	265	105	120	140	90	1 545
	Cheltuieli planificate (CP)	8	781	248	102	118	136	*	1 400
	Cheltuieli efective (CE)	9	760	245	110	125	130	*	1 385

ment se aplică generalizat la unitățile de construcții de locuințe, nemaifiind deci cazul să insistăm asupra lui. Considerăm însă că, pentru a contribui la fundamentarea cheltuielilor planificate cu materialele, necesară la bugetul de venituri și cheltuieli, este nevoie să se completeze această fișă și cu valoarea materialelor considerate consumuri limită, ceea ce nu ridică mari dificultăți în condițiile folosirii tehnicii de calcul. Acest element valoric contribuie în același timp și la verificarea datelor înscrise, ca o cheie de control.

Întrucât fișa-limită întocmită pe obiectiv cuprinde un mare număr de materiale, consumul unora din ele eșalonându-se pe o perioadă îndelungată, ceea ce face ca la aceste materiale urmărirea să fie mai puțin eficientă, iar faptul că întreaga răspundere asupra consumului de materiale, de fapt întreaga gestiune a valorilor încorporate într-un obiectiv cade asupra șefului de formație (maistru), fără participarea brigăzilor și echipelor care le folosesc direct — ceea ce nu este în concordanță cu cerințele autogestiunii economico-financiare — propunem introducerea fișelor-limită pe meserii și echipe, ceea ce ar conduce la creșterea răspunderii muncitorilor cu privire la folosirea materialelor pe care le pun în operă. Aceasta ar contribui și la o mai bună fundamentare a costurilor materiale în bugetele de venituri și cheltuieli pe obiective și posibilitatea unei urmăririi mai eficiente, pe perioade mai scurte.

Fișa-limită de betoane și mortare. Valoarea betoanelor și mortarelor într-o unitate de construcții de locuințe re-

prezintă circa 15 la sută din valoarea totală a producției de C+M, ceea ce impune urmărirea acestor consumuri cu maximă răspundere. Cu toate acestea menționăm că nu există o fișă-limită de betoane și mortare, din care cauză depășirile înregistrate se analizează prea târziu, cînd practic nu se mai poate face nimic. Față de această situație, propunem introducerea **fișei-limită pentru betoane și mortare**, document care ar putea să stea la stația de betoane, de unde pleacă toate cantitățile de betoane și mortare. În acest caz șeful stației ar răspunde de depășirea consumului-limită înscris în fișă, dacă acesta nu ar fi suplimentat de compartimentul tehnic al șantierului.

Fișa-limită de utilaje. Așa cum este concepută, această fișă-limită are două funcțiuni: fundamentarea cheltuielilor planificate ținînd seama de condițiile concrete de execuție (durata de execuție, numărul de schimburi planificate, tarifele practicate; urmărirea lunară a cheltuielilor efectuate care se pot compara cu consumul-limită față de stadiul fizic al obiectivului. Fișa-limită permite efectuarea unei analize foarte amănunțite asupra folosirii utilajelor.

Fișa-limită de transporturi auto. Această fișă fundamentează cheltuielile planificate pentru principalele categorii de transporturi; circa 85 la sută din valoarea totală a transporturilor o reprezintă transportul de prefabricate și betoane, diferența formînd o poziție globală sub denumirea de „alte materiale”. Documentul dă posibilitatea de a se urmări lunar cheltuielile efectuate, de a se preveni cheltuielile neeconomicoase, de a se analiza cauzele

eventualelor depășiri, cum ar fi, de exemplu, folosirea pentru transportul unor prefabricate a mijloacelor auto supradimensionate.

Pornind de la bugetele de venituri și cheltuieli întocmite pe obiective, se poate elabora **bugetul de venituri și cheltuieli al formației de maistru**, prezentat în tabelul nr. 2. În prima parte se trec și se centralizează veniturile și cheltuielile planificate ale formației pe perioada respectivă (de obicei un an); în partea a doua se urmăresc lunar veniturile și cheltuielile, cumulativ de la începutul perioadei, prin centralizarea datelor respective din bugetele de venituri și cheltuieli ale obiectivelor. În subsolul formularului, pe baza datelor din buget, se poate calcula producția netă planificată și realizată, cu singura completare că trebuie să se stabilească ponderea cheltuielilor materiale în totalul cheltuielilor indirecte, atît la planificat cît și la realizat.

Pentru urmărirea veniturilor și cheltuielilor la nivelul loturilor este necesară elaborarea **bugetului de venituri și cheltuieli pe lot**. Acest buget se constituie pe aceleași coordonate ca cel al formației de maistru, cu singura deosebire că în prima parte se trec datele din bugetele formațiilor care constituie lotul, iar în partea a doua datele centralizate lunar, cumulativ de la începutul perioadei, din aceleași bugete.

Principalele avantaje ale sistemului propus sînt următoarele:

- acoperă un gol în ceea ce privește elaborarea de bugete de venituri și cheltuieli fundamentate economic și asigură o urmărire permanentă pe obiective, formații de maistri și loturi, constituind o pișchie importantă pentru aplicarea noului mecanism economico-financiar;

- creează posibilitatea de a se urmări permanent și operativ nivelul cheltuielilor efective pe elemente, față de cele planificate și de a se putea lua măsurile preventive necesare;

- oferă posibilitatea de a se calcula direct, fără alte evidențe, producția netă planificată și cea realizată pe obiectiv, formație de maistru și lot, ceea ce pînă acum nu se face datorită faptului că evidențele operative și contabile nu sînt asigurate în acest sens;

- creează posibilitatea efectuării unei analize amănunțite, operative, la nivelul fiecărui șantier și chiar la nivelul unității, a cauzelor care au determinat eventualele depășiri, pentru a se lua măsurile necesare, urmărindu-se și eficiența acestor măsuri prin economiile realizate;

- prin recalcularea cheltuielilor cu utilajele, care la nivelul șantierului pot conține cheltuieli materiale și cheltuieli cu munca vie, se pot determina cu ușurință, prin centralizarea realizărilor obținute pe loturi, rezultatele la producția netă la nivelul șantierului și pe baza acestora cele obținute la nivelul unității.

lector univ. Gh. ȘTEFAN
Ploiești

Șantierul
Lotul
Formația

Tabelul nr. 2

Bugetul de venituri și cheltuieli pe perioada ...*

Obiectivul (formația)		I. Valori (mii lei)						Beneficiu	Total
		Materiale	Manoperă	Utilaje	Transport	Cheltuieli indirecte			
Blocul A2	V	1 310	330	130	150	185	125	2 250	
	CP	1 280	306	127	147	180	*	2 040	
Blocul C1	V	2 580	701	275	306	332	260	4 548	
	CP	2 500	680	270	302	372	*	4 174	
Blocul D4	V	1 380	358	140	157	192	130	2 382	
	CP	1 310	328	132	150	185	*	2 125	
Total	V	5 270	1 389	545	613	759	515	9 180	
	CP	5 070	1 314	529	589	737	*	8 330	
		II. Valori (mii lei)							
Perioada		Materiale	Manoperă	Utilaje	Transport	Cheltuieli indirecte	Beneficiu	Total	
1.04—31.07.81	D	5 270	1 389	545	613	759	515	9 180	
	CE	5 070	1 314	529	589	737	*	8 333	
		5 010	1 314	550	608	720	*	8 232	

PNp1T = 9 180 - (5 070 + 529 + 0,20 737) = 2 836 mii lei

PNp14 = 9 180 - (5 010 + 550 + 0,20 720) = 2 868 mii lei

*) Nu s-au inclus valorile „Alte cheltuieli”, care s-au inclus în total, dar nu s-au evidențiat separat. S-a procedat așa pentru a nu încălca bugetul de venituri și cheltuieli la nivelul maistrului și lotului, ținînd seama de valorile mici ale acestui element, asupra căruia nu poate acționa maistrul sau șeful de lot.

Organizarea rațională a bazei furajere în fermele de vaci

O CARACTERISTICĂ a amplasării teritoriale a bovinelor o constituie tendința de concentrare a acestora, mai ales în zonele cu vechi tradiții de creștere a bovinelor și cu posibilități de asigurare a bazei furajere (Podișul Transilvaniei, zona Sucevei, Neamț etc.).

În profilul teritorial, concentrarea efectivelor de vaci în ferme este foarte variată. Efectivul mediu oscilează de la dimensiuni mai mici în zonele de deal și munte, la dimensiuni mai mari în zonele de câmpie. Dimensiunea medie a fermelor la nivel de județ variază de la 254 capete în Sălaj, la 323 în Mureș, 360 în Hunedoara, 375 în Sibiu, la 528 în Timiș, 600 în Brăila, 548 în Constanța și 765 în Arad.

În perspectivă, creșterea bovinelor se va dezvolta cu precădere (concentrând aproape 50% din efectivul de vaci de lapte) în două mari zone de influență: cele tradiționale și zonele cu culturi irigate din sudul și vestul țării.

Creșterea vacilor de lapte în toate zonele țării, chiar în cele cerealiere, se bazează pe **calitatea bovinelor de a valorifica produse și subproduse ale agriculturii și industriei alimentare**. Ca specificitate de ordin biologic a speciei, valorificarea resurselor furajere voluminoase, care pot asigura pînă la 80 și chiar 100% din necesarul de hrană al vacilor de lapte — economisind furajele concentrate — constituie una din particularitățile procesului producției de lapte, ce îl menține în actualitatea producției agricole.

În perioada 1975—1980, efectivul de vaci și juninci a sporit cu 5,3%, iar producția medie de lapte de vacă a crescut în proporție considerabil mai mare — cu 16,2%. Tendințele actuale au în vedere creșterea numărului de ferme specializate, cu **capacități rațional dimensionate** și integrarea fermelor mici în diferite forme de asociații, extinderea sistemului de creștere și exploatare a vacilor de lapte în ferme cu stabulație liberă, creșterea în totalitate a vițelilor pînă la prima fătare, ameliorarea prin reformă selectivă a efectivelor matcă, generalizarea însămînțărilor artificiale cu material seminal congelat provenit de la tauri testați, realizarea unor indici superiori de fertilitate.

Dacă pentru speciile de animale monogastrice s-au elaborat tehnologii avansate de furajare rațională, universal valabile, nu același lucru a fost posibil pentru taurine, deoarece această specie este și rămîne legată strîns de teren, de condițiile ecologice, pedoclimatice, agrotehnice și economice ale unor zone de producție agricolă specifică. Cercetările din ultima vreme cu privire la unele caracteristici morfobiologice ale taurinelor, care le deosebesc de animalele monogastrice, au dus la revizuirea unor concepții și teorii cu privire la **optimizarea sortimentelor de furaje** și chiar a unor sisteme de creștere a acestei specii.

Optimizarea sortimentelor de furaje pe zone ecologice este problema principală în acțiunea de organizare a bazei furajere și condiția esențială pentru creșterea producției și calității furajelor, iar rezolvarea ei cu succes hotărăște soarta acestui important sector de producție. Alegînd cele mai bune plante fu-

rajere pentru fiecare zonă ecologică și pedoclimatică și optimizînd structura lor, se pot obține producții de furaje de 6—8 ori mai mari decît cele care se realizează într-o structură neoptimizată.

Deși sortimentele de furaje optimizate diferă de la o zonă la alta, deci de la o fermă la alta (în funcție de zona în care aceasta este amplasată) și se modifică în cadrul fiecărei zone în funcție de natura și nivelul producției, totuși criteriile ce stau la baza optimizării sînt comune pentru toate zonele și în toate condițiile. Alegerea celor mai bune plante furajere pentru fiecare zonă nu este o problemă ușoară, mai ales în condițiile creșterii intensive a taurinelor.

Pentru exemplificare, considerăm o fermă pentru creșterea vacilor de lapte din sectorul agriculturii de stat care dispune de o solă de 250 hectare pentru baza furajeră. Problema care se cere a fi rezolvată este aceea a **imbinării optime** a două culturi: sfeclă furajeră și porumb siloz în ogor propriu, astfel încît să se obțină o producție maximă de unități nutritive. Ferma poate repartiza un fond de cheltuieli de 1 150 mii lei și un fond de timp de 3 500 zile-om pentru cultivarea suprafeței menționate.

Cultivarea și recoltarea unui hectar cu sfeclă furajeră necesită un consum de 15 zile-om și o cheltuială bănească de 4 720 lei, iar a unui hectar de porumb siloz — două zile-om și, respectiv, 2 800 lei. Coeficienții de transformare în unități nutritive sînt: 0,12 pentru sfeclă furajeră și 0,22 pentru porumb siloz. Prin urmare, la sfeclă se pot obține de pe fiecare hectar 5 520 U.N., iar la porumb 5 500 U.N. Însă, pentru a cultiva sfeclă pe cele 250 hectare ferma nu dispune de toate resursele de forță de muncă necesare. Pe de altă parte, dacă ar cultiva numai porumb siloz ar obține de pe toată suprafața numai 1 375 mii U.N., iar resursele de forță de muncă ar rămîne în mare parte nefolosite. **Asadar, practicarea monoculturii nu dă posibilitatea folosirii raționale a resurselor** corelată cu obținerea unor producții maxime de nutreț. Rezolvarea acestei probleme este posibilă numai dacă pe întreaga suprafață se vor cultiva ambele culturi într-o anumită proporție.

Pentru aceasta, ținînd seama de volumul producției de sfeclă furajeră și de porumb siloz, determinăm cheltuielile pentru o tonă din fiecare produs (tabelul nr. 1).

Restricțiunile modelului matematic elaborat se referă la limitarea alocării resurselor de suprafață, de forță de muncă și cheltuielilor de producție, iar funcția de eficiență — la maximizarea volumului de unități nutritive.

Rezolvarea modelului ne conduce la **obținerea variantei optime de plan**. Potrivit acestei variante se prevede recoltarea a 10 616 tone de sfeclă furajeră și 491 tone de porumb siloz. În total, se planifică obținerea a 1 382 mii U.N., din care 1 274 mii U.N. din recolta sfecele furajere.

Menționăm că în varianta optimă, atît resursele de suprafață cît și cele de utilizare rațională a forței de muncă vor fi folosite în întregime. În ceea ce privește a treia resursă de producție, rezultă economii la cheltuieli de circa 5 827 lei.

Tabelul nr. 1

Coefficienții alocării resurselor pe tona de produs

Denumirea resurselor	Necesar pe tona de:		Resurse disponibile
	sfeclă furajeră	porumb siloz	
Suprafața (ha)	0,0217	0,04	250
Cheltuieli cu forța de muncă (zile-om)	0,326	0,08	3 500
Cheltuieli de producție (lei)	102,6	112,0	1 150 000
U.N./tonă	120	220	—

În urma variantei optime de structură a culturilor furajere, resursele de producție se planifică în mod rațional. Astfel, din suprafața arabilă 230 ha sînt repartizate pentru sfeclă furajeră și 20 ha pentru porumb siloz, în timp ce resursele de forță de muncă afectate sînt de 3 460 zile-om, respectiv 40 zile-om. Din totalul cheltuielilor de producție circa 982 mii lei priyesc cultura sfecele și 56 mii lei pe cea a porumbului pentru siloz.

Pentru fiecare întreprindere agricolă sau zonă teritorială este foarte important ca de la un an la altul să crească producția la hectar pe terenurile agricole. Însă obținerea unor producții mari depinde de mulți factori. Trebuie să determinăm nu numai structura corectă a suprafețelor însămînțate — un sistem corect de asolament — dar și o **amplasare corectă a culturilor pe diferite tipuri de terenuri**, în funcție de o serie de particularități ale acestora și ale culturilor.

Gh. N. IOSIF

(Continuare în pag. 24)

Căi de creștere a eficienței în activitatea de comerț exterior

Factori de echilibru ai balanței tehnologice

ÎN EPOCA CONTEMPORANĂ, cînd știința a devenit unul din factorii principali ai dezvoltării economice și respectiv participării intense la schimburile economice internaționale, o cale sigură pentru reducerea decalajelor economice dintre țări, o premisă a asigurării independenței economice, s-a conturat un nou domeniu al comerțului internațional invizibil: comerțul cu inteligența.

Acest nou domeniu al schimburilor internaționale — denumit în practica mondială transfer de tehnologie — este definit ca „operațiunea prin care tehnologia brevetată sau nebrevetată și/sau drepturile aferente acesteia sînt transferate peste granițele naționale de la partea furnizoare la partea primitoare, cuprinzînd, în principal: contractele și acordurile care includ toate formele de proprietate industrială; (brevete, certificate de inventatori, modele de utilitate, desene industriale, mărci, denumiri comerciale și de servicii); contractele avînd drept obiect transmiterea de know-how, studii de specialitate, operațiuni de engineering, asistență tehnică, personal tehnic consultativ sau de administrare și dotarea necesară acestor activități; tranzacțiile pentru proiectarea și execuția de ansambluri, montarea și funcționarea unor uzine; livrările la cheie, cumpărările sau închirierile de mașini, utilaje, produse intermediare, materii prime, în măsura în care sînt parte integrantă a tranzacțiilor de transfer tehnologic”. (După: Conférence des Nations Unites sur un code international de conduite pour le transfert de technologie, Genève, 16 oct. 1979, pct. 8 și 9 din ordinea de zi.) În acest context, prin „tehnologie” se înțelege: „cunoștințe sistematice pentru producerea unui produs, pentru punerea în practică a procesului sau serviciului respectiv, indiferent dacă această cunoaștere este reflectată într-o invenție, proiect industrial, model utilitar, o nouă varietate de plante, o informație tehnică sau o metodă, sau în instalarea, funcționarea sau întreținerea unei instalații industriale sau pentru conducerea unei întreprinderi industriale sau comerciale”. După: Ghid asupra aspectelor legale, asupra negocierii și pregătirii licențelor de proprietate industrială, precum și acordurilor de transfer de tehnologie corespunzătoare țărilor în curs de dezvoltare, Geneva, 1977.

Demn de remarcat este faptul că astăzi, fluxurile comerțului internațional cu tehnologie se desfășoară, în cea mai mare parte, între țările capitaliste dezvoltate, ceea ce face ca o caracteristică esențială a acestui comerț să fie gradul înalt de monopolizare a pieței mondiale. O privire de ansamblu asupra comerțului internațional cu inteligență evidențiază că decalajele economice sînt și mai adînci în domeniul transferului de tehnologii, pozițiile cele mai importante, atît în calitate de cumpărători cît și de vânzatori, fiind deținute de 7 dintre țările cele mai dezvoltate: S.U.A., Anglia, R.F.G., Franța, Italia, Elveția și Japonia. Țările socialiste, deși au o pondere relativ mai mică în comerțul internațional cu tehnologii, manifestă un interes crescînd pentru participarea la dezvoltarea acestuia în ambele sensuri, iar țările în curs de dezvoltare figurează aproape exclusiv în calitate de cumpărători.

România, în efortul general de industrializare rapidă și de atingere a nivelului de țară cu nivel mediu de dezvoltare economică, a apelat și apelează la importul de tehnologie; totodată, pe baza experienței tehnice cîpătate în anumite domenii de activitate își manifestă activ prezența în fluxurile mondiale de valori pentru export de tehnologie.

În tabelul nr. 1 sînt prezentați cîțiva indicatori oglîndind dezvoltarea bazei materiale necesare activității de cercetare fundamentală și aplicativă, inginerie tehnologică, proiectare, design de produs la un nivel comparabil cu cel atîns în țările dezvoltate. (Ponderea cheltuielilor de cercetare-dezvoltare în produsul intern brut a fost de 2,25% în S.U.A. (1978), 2,28% în R.F.G. (1978), 1, 79% în Franța (1977), 1,94% în Japonia (1976), și 2,05% în Anglia (1975) — după periodicul „Prognoze ale dezvoltării științei și tehnicii” nr. 4/1981, Praga). De asemenea, volumul investițiilor alocate ramurii „știință și servicii științifice” a crescut într-un ritm apropiat de cel al investițiilor industriale.

Aceste eforturi de asigurare a bazei materiale necesare activității de creație tehnică au permis ca exportul de tehnologie

Notă: Sub genericul „Căi de creștere a eficienței în activitatea de comerț exterior” s-au mai publicat puncte de vedere în R.E. nr. 7, 8, 12, 13, 15, 16, 17.

românească în perioada 1967—1977, materializat, în principal, în licențe know-how și licențe încorporate în exporturi complexe, studii, proiecte, documentații și asistență tehnică — să atingă 0,42% din valoarea exportului total al țării noastre în aceeași perioadă, față de 0,52%, ponderea importului de tehnologie în totalul importului românesc. Soldul negativ al balanței transferului de tehnologie în aceeași perioadă a influențat cu 3,9% soldul balanței comerțului exterior al țării noastre, în timp ce exportul realizat pe baza asimilării licențelor și documentațiilor importate a reprezentat 4,5% din totalul exportului.

Structura exportului de tehnologie

ANALIZÎND exportul de tehnologie românească din punctul de vedere al structurii, se constată că acesta se realizează, în general, pe baza acelor domenii în care țara noastră a acumulat o experiență tehnică și productivă comparabilă cu a țărilor dezvoltate. În perioada considerată, cea mai mare pondere în realizarea exportului de tehnologie a avut-o industria extractivă (29%), industria chimică (27%), construcțiile de mașini (11%), transporturile și telecomunicațiile (10%).

Tabelul nr. 1

Nivelul unor indicatori privind activitatea de cercetare științifică și dezvoltare tehnologică în țara noastră, în perioada 1975—1978

	1975	1976	1977	1978
Ponderea ch. de C.D. în VN* (%)	1,08	1,26	1,68	1,70
Nr. personal ocupat în C.D. la 10 000 locuitori	37	45	40	49
Nr. personal cu studii superioare ocupat în C.D. la 10 000 locuitori	13	16	14	15

Sursa: „Economia industriei” — caiet de studii

Studierea structurii exportului românesc de tehnologie din punct de vedere al principalelor tipuri prin care se realizează prezintă o deosebită importanță în caracterizarea acestuia și în desprinderea perspectivelor lui pentru viitor.

În perioada 1967—1978, principalele forme de valorificare în exterior a potențialului tehnico-științific românesc le-au constituit asistența tehnică (47,85% din total) și efectuarea de studii, transmiterea de proiecte și documentații (37,94%), după cum rezultă din tabelul nr. 2.

Se observă că, în cea mai mare parte, s-a acordat asistență tehnică în domeniul petrolier, pentru instalații chimice și pentru exploatarea și funcționarea mașinilor, utilajelor și instalațiilor exportate de industria constructoare de mașini. Cei mai mari exportatori de studii, proiecte și documentații sînt industria chimică, industria materialelor de construcții (proiecte de fabrici de ciment), industria construcțiilor de mașini (proiecte și documentații pentru fabrici de tractoare, de televizoare). Pentru economia forestieră și industria materialelor de construcții, agricultură, industria energiei electrice, exportul de proiecte, de documentații și asistență tehnică constituie singurele forme de participare la fluxurile tehnologice internaționale (în sensul restrîns).

Forma cea mai directă, care probează cel mai grăitor nivelul antrenării în comerțul cu tehnologie — exportul de licențe și brevete — are o pondere încă mică (2,6%) în cadrul valorificării prin export a inteligenței românești, nereflectînd, în mod real, posibilitățile existente în acest domeniu. Studiul brevetelor de invenții a dovedit că există un portofoliu de soluții tehnice originale, multe dintre ele recunoscute ca atare în țări cu un înalt nivel tehnico-productiv, prin acordarea de brevete. Se impun deci preocupări susținute ale tuturor factorilor implicați în deciziile de valorificare a gândirii tehnice originale românești, pentru a face cunoscute realizările noastre și a asigura piața de desfacere a acestor „produse” ale inteligenței românești.

Un stoc cu depreciere rapidă

APROAPE jumătate din totalul exportului de licențe s-a realizat de către industria constructoare de mașini, prin proiectele, documentațiile și asistența tehnică acordată pentru realizarea unor obiective în Iran, R.P.D. Coreeană, Anglia, la care se adaugă valorificarea la extern a proiectelor unor centrale termoelectrice (în R.D. Germană, Filipine, Egipt).

Această structură, comparată cu cea a brevetelor înregistrate pe subramurile de bază ale acestei ramuri-cheie a economiei noastre naționale, indică principalele direcții de acțiune pentru creșterea gradului de valorificare a inteligenței tehnice naționale.

Tabelul nr. 2

Ministere	Ponderea pe fiecare tip de export				
	Ponderea în totalul exportului de tehnologie	Licențe de brevet și licențe încorporate în exporturi complexe	Studii, proiecte, documentații	know-how	Asistență tehnică și engineering
M.M.P.C.	29,0	7,0	7,8	35,3	45,6
M.I.Ch.	26,9	10,2	47,7	—	17,8
M.I.C.M.	10,6	47,5	8,0	—	13,2
M.T.Te.	10,1	—	3,4	62,2	3,3
M.E.F.M.C.	7,5	—	16,5	—	2,7
M.A.I.A.	4,5	—	5,8	—	4,8
M.I.M.	3,95	4,0	7,2	—	2,3
M.E.E.	3,75	—	2,4	—	5,9
M.I.U.	1,95	19,8	0,9	2,4	1,7
M.C. Ind.	1,35	2,1	—	—	2,7
C.S.E.N.	0,25	3,9	—	—	—
M. Sănătății	0,15	0,5	0,3	0,1	—
Total	100	100	100	100	100
Ponderea tipurilor de export în total	100	2,65	37,94	11,56	47,85

Sursa : Studii de economie industrială nr. 16/1980

Astfel, urmărind evoluția numărului de soluții originale (brevete de invenție) apărute în subramurile industriei constructoare de mașini pe întreaga perioadă de protecție (15 ani în țara noastră), se constată că cele mai multe s-au înregistrat și în construcția de utilaj energetic, metalurgic și mașini de ridicat (16% din total), de tractoare și mașini agricole (14% din total), de utilaje pentru industria petrolieră și minieră (13%) și de utilaj tehnologic și material rulant (11%). Or, nu toate aceste domenii sunt reprezentate în exportul românesc de tehnologie. Mai mult, din această ramură a construcțiilor de mașini, în perioada 1964—1978 s-au brevetat sau sunt în curs de brevetare în străinătate *) aproximativ 3% din invenții, în scopul

*) Forma de recunoaștere și protecție a originalității unei soluții tehnice

facilitării valorificării lor (prin acordarea de cesiuni, licențe, know-how, schimburi reciproce de licențe sau export de produse și instalații).

Unele din cauzele gradului insuficient de valorificare în exterior a concepției românești rezultă și din analiza structurii exportului de produse, în special de mașini și utilaje, și a concordanței acestuia cu cerințele pieței externe. Desigur că atita vreme cât exportul va fi constituit în mică măsură din produse care încorporează o cantitate mare de cercetare românească, se va menține și această situație privind licențele propriu-zise exportate. Pentru a putea realiza dezideratul creșterii participării țării noastre la circuitul mondial de valori materiale și intelectuale este necesară o mai bună orientare a eforturilor de cercetare-dezvoltare spre domenii concordante cu cerințele pieței mondiale.

Deși răspunde atit criteriilor de receptivitate ale pieței internaționale, cit și celor de eficiență a valorificării, exportul de know-how are o pondere destul de mică în total (11,6%), realizându-se mai ales în domeniul transporturilor și telecomunicațiilor (62,2% din total export de know-how) și al exploatărilor petroliere.

Una din problemele avantajelor prezentate de diversele forme de valorificare a potențialului tehnico-științific al unei țări o constituie aprecierea comparativă a rentabilității comercializării ideii cu cea a comercializării rezultatelor aplicării acesteia. Iată, pentru exemplificare, care a fost valoarea exportului (în dolari) pentru fiecare dolar plătit la import de Japonia în comerțul cu tehnologie (pentru contractele noi) :

1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
0,71	1,26	1,27	1,37	1,42	1,51	2,15	1,23	1,94

(din *Problèmes économiques*, nr. 1774/1981)

După cum rezultă din practica unor țări dezvoltate din punct de vedere economic, tehnologia este unul din „bunurile” avuției naționale care suferă un proces rapid de depreciere. Ca urmare, încercările de tezaurizare sînt întotdeauna sortite eșecului și, implicit, economisirea lor presupune intensificarea activității de difuzare și valorificare a cunoștințelor tehnico-științifice naționale, prin toate formele posibile. În plus, exportul de tehnologie, mai ales cel dirijat către țările în curs de dezvoltare, este în majoritatea cazurilor combinat cu vânzarea de utilaje, subansamble ale utilajului ce urmează a fi asimilat — de exemplu, complementar licenței pentru fabricarea de tractoare din Iran se livrează și subansamble de tractoare, sau părți componente ale unor instalații de uzinare în R.A. Egipt ș.a.

Intensificarea promovării progresului tehnic, creșterea competitivității internaționale a produselor românești în cadrul cărora creativitatea și experiența tehnică constituie elementele cele mai importante, menite — potrivit Programului-Directivă de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și de introducere a progresului tehnic „să asigure modernizarea continuă a economiei naționale, ridicarea calității produselor, accelerarea procesului de înnoire a producției, sporirea competitivității economiei românești în cadrul schimburilor internaționale”, trebuie continuate cu acțiuni pentru creșterea gradului de valorificare directă, prin export, a inteligenței românești.

Olga MIHĂESCU

CONCLUZIILE CE SE DESPRIND PE LINIA PROMOVĂRII EXPORTURILOR DE INTELIGENȚĂ

● Serviciile ingineresti (consulting, engineering, know-how, management etc.), trebuie folosite mai mult ca avanpost pe piața externă pentru exportul de mașini și utilaje, fiind totodată cea mai elocventă propagandă pentru potențialul tehnico-științific al unei țări ;

● Necesitatea unei strategii mai active de promovare a exportului de inteligență, este reflectată de ponderea mare a asistenței tehnice (circa jumătate din total export tehnologic) asistență care se acordă mai mult sau mai puțin complementar utilajelor ;

● Este necesară creșterea ponderii exportului de licențe în totalul exportului de inteligență prin concentrarea într-o întreprindere specializată a activității de selecție și pregătire a ofertei de export, inclusiv protejarea pe piețele de interes a drepturilor de proprietate industrială ;

● Creșterea ponderii exporturilor complexe care încorporează concepția tehnică originală românească sub formă de licențe, know-how, soft-ware, management ;

● Direcționarea activității de cercetare-dezvoltare în unitățile de profil către oportunitățile identificate pe piața mondială pen-

tru exportul de inteligență, fapt ce nu poate avea decât influențe pozitive asupra nivelului tehnic al producției. Nu trebuie omisă în acest context, nici contribuția creației tehnice originale la raționalizarea importurilor de tehnologie, practic tot o formă de aport valutar. Astfel, teme prevăzute inițial a fi rezolvate prin import de tehnologie au fost rezolvate de institute de cercetări românești ; spre exemplu, în construcțiile de mașini, din numărul total de poziții de plan tehnic prevăzute a se realiza pe baza importului în perioada 1976—1978, 45% s-au soluționat prin cercetarea științifică națională și 10% prin cooperare internațională ; numai pentru restul de 45% apelându-se la import ;

● Creșterea aportului cercetării științifice fundamentale în găsirea unor noi domenii, pentru deschiderea unor noi drumuri în cercetarea aplicativă ;

● Specializarea cercetării științifice naționale astfel încât să se creeze posibilitatea desfășurării unei cercetări continue, concentrată pe familii de produse, astfel încât să existe un portofoliu de soluții tehnice originale, portofoliu valorificabil direct în producție și la export.

Înnoirea producției și exigențele creșterii calitative a economiei

IN CINCINALUL 1981—1985, pentru subramurile de înaltă tehnicitate ale industriei constructoare de mașini s-a proiectat un ritm mediu anual de creștere de circa 13%; în acest cadru se remarcă o puternică dezvoltare a electronicii — orientată spre însușirea echipamentelor de tehnică de calcul din generația 3—4; a microprocesoarelor și a componentelor electronice cu un grad mare de complexitate, cu funcționalitate și fiabilitate ridicate; a ceea ce numim electronica de măsură și supraveghere; a producției de mini și microcalculatoarelor de proces; a electronicii pentru comenzi la roboții industriali; a echipamentelor pentru transmisii numerice și a comunicațiilor prin fibră optică etc.

Sint activități care vor susține dezvoltarea în industria națională a unor noi sectoare — aviația, centrale energetice nucleare — creînd, totodată, tehnologii capabile să reducă consumurile actuale energetice și de materiale, să crească gradul de recuperare și utilizare a materialelor re folosibile, realizîndu-se astfel noi posibilități pentru a asigura, în cît mai mare măsură din țară, necesarul de materii prime și materiale. Asemenea orientări vizează, de asemenea, reducerea importului de inteligență, de licențe, în paralel cu creșterea chiar a exportului respectiv; consolidarea unor poziții dobîndite printre producătorii mondiali de mașini-unelte, utilaje petroliere, tractoare, locomotive pentru diferite utilizări etc.

Prioritățile producției, prioritățile cercetării

ÎN ACEASTĂ perspectivă se accentuează exigențele privind înnoirea producției. În totalul celor circa 10 000 de produse noi și modernizate, care se vor asimila în anii 1981—1985, 85—90% trebuie să reprezinte produse de concepție românească; se are în vedere ca o mare parte din acestea să devanseze cu minimum 4—6 ani nevoile curente ale producției industriale, răspunzînd unor cerințe de perspectivă atît în plan tehnic cît și în plan economic — realizarea unor consumuri reduse de materii prime și materiale în fabricarea și exploatarea produselor amintite.

În producția de utilaje tehnologice se va accentua fabricația de utilaj-minier, petrolier și energetic, prin diversificarea continuă a producției pentru exploatarea minierei în subteran și la suprafață (combine de abataj, combine de înaintare, complexe-mecanizate de susținere în minele de huiță și lignit, excavator cu rotor port-cupă pentru exploatarea la suprafață, puțuri de mină cu diametrul mare, instalații de foraj de mare adîncime, instalații de foraj și exploatarea pe platforma continentală a Mării Negre). Toate aceste echipamente se vor realiza prin soluții constructive modernizate sau noi, utilizîndu-se sisteme de acționare electrică cu comandă în curent continuu sau curent alternativ, dar cu o gamă largă de posibilități pentru automatizarea procesului de lucru al fiecărui tip de utilaj — ceea ce ridică la un nivel superior randamentele de lucru și asigură o eficiență sporită în exploatarea acestora. Pentru a sprijini dezvoltarea bazei energetice, cu precădere prin utilizarea cărbunilor în producția de energie electrică și termică, se vor crea noi centrale pe cărbuni și sisturi bituminoase. Faptul că toate centralele electrice ce se construiesc trebuie proiectate pentru alimentarea cu cărbuni de putere calorică redusă, impune eforturi deosebite în proiectarea și realizarea echipamentelor energetice

Prima parte a articolului a apărut în nr. 17/1982 al revistei

respective — o gamă complexă de echipamente tehnologice specifice. Rezultatele obținute pînă în prezent pe turbo-agregate și cazane, ca și pe alte tipuri de utilaje — comanda electronică a unui număr sporit de parametri de lucru, creșterea randamentului, reducerea posibilităților de producere a accidentelor în instalații, o exploatare economică corespunzătoare — demonstrează că dispunem astăzi de un potențial tehnic însemnat pentru realizarea obiectivelor propuse.

Pentru valorificarea potențialului hidroenergetic, construcția de mașini românească va participa la dotarea și punerea în exploatare la sfîrșitul cincinalului actual a centralei Porțile de Fier II, și va asigura echipamentele necesare pentru alte centrale noi de pe rîurile interioare. În acest cadru, în funcție de amenajările hidrografice propuse, se va accentua producerea hidroagregatelor de tipul Bulb — circa 2/3 din volumul total al fabricației acestei grupe de produse. În scopul valorificării căderilor mici de apă, în special în zona montană, a fost elaborat un program special de fabricație a microhidroagregatelor, tipizate pe mai multe tipodimensiuni cu putere pînă la mai multe mii kW. În același timp, avînd în vedere sarcina de a realiza pe economia națională circa 2,5—3 milioane tone combustibil convențional din surse neconvenționale, construcția de mașini, industria în general va trebui să contribuie în proporție sporită pentru realizarea echipamentelor specifice; acțiunile declanșate pînă în prezent în acest sens sint îndreptate spre fabricația unui întreg complex de utilaje tehnologice pentru valorificarea noilor surse de energie cum sint: captatorii solari, turbinele eoliene, pompele de căldură, pompele submersibile pentru ape geotermale etc.

Se vor asimila în ani viitori panouri solare destinate încălzirii apartamentelor, echipamente pentru stațiile de producere de bioxid, turbine eoliene cu puteri și tipodimensiuni variate, din care un tip este destinat utilizării de către populație etc. De remarcat că toate aceste acțiuni constituie componente directe ale efortului tehnic național de realizare a fiecărei unități de

energie. O atenție specială este acordată proiectării și fabricației de echipamente pentru centrale nucleare-electrice — acțiune care implică eforturi tehnice și tehnologice deosebite. Desigur, nu va fi neglijată fabricația turbo-agregatelor la care se adaugă o paletă foarte numeroasă de echipamente auxiliare (armături, pompe, organe de asamblare, A.M.C.-uri etc.).

Pentru agricultură, pornind de la obiectivele exprese ale acestei ramuri de bază a economiei — creșterea puternică a producției, a productivității muncii, a ridicării eficienței activității etc. — a fost stabilit un nomenclator corespunzător pe sisteme de mașini specifice culturilor și operațiilor tehnologice. În scopul creșterii gradului de prelucrare a produselor agricole, corelat cu sarcinile de îmbunătățire a gradului de ocupare a populației agricole, de asigurare a unei mai mari stabilități a acestora au fost proiectate o serie de utilaje-tehnologice destinate prelucrării produselor agricole în complexe agroindustriale. Paralel a fost întocmit un program de realizare a utilajelor specifice industriei alimentare, organizate în sisteme de mașini (pentru carne, ulei, zahăr, bere, paste făinoase, lactate, conserve prin frig, linii de imbuteliere etc.) care vor asigura creșterea gradului de valorificare a materiilor prime atît prin utilizarea în mai mare măsură a acestora, pînă la folosirea lor completă, cît și prin sporirea gradului lor de prelucrare.

Finalitatea activităților: o eficiență și competitivitate sporite

SARCINI însemnate revin industriei constructoare de mașini pentru dotarea sectorului de transport (România este unul din principalii producători europeni de locomotive și vagoane). Au fost realizate pînă în prezent peste 2 700 locomotive pentru linii magistrale, din care peste 600 locomotive electrice de 5 100 CP; din acestea au fost exportate peste 900 locomotive, ceea ce, avînd în vedere gradul ridicat de integrare al realizării lor în țară (peste 90-95%),

reprezintă o contribuție importantă în balanța valutară. Locomotivele Diesel electrice de 3 000-4 000 CP, precum și locomotivele Diesel-hidraulice de 2 400 CP, produse asimilate prin forțe proprii și a căror fabricație va concentra în viitor o atenție mai mare, constituie realizări la nivelul tehnicii și tehnologiei mondiale de vîrf, alît în ce privește puterea unitară cît și soluțiile tehnice folosite.

O dinamică deosebită a înregistrat începînd cu cincinalul 1976-1980, producția de nave la care, concomitent cu creșterea numărului de nave fabricate, s-a realizat o importantă sporire a puterilor unitare și a complexității navelor fabricate. În structura producției respective au fost realizate, pe lîngă mineralierele de 55 mii tdw și petrolierele de 150 000 tdw, un număr important de nave maritime tehnice — ceea ce a îmbunătățit considerabil contribuția industriei românești la dotarea flotei maritime și fluviale naționale și la exportul de nave. Remarcăm pentru anii 1982-1985 o accentuare a producției de nave tehnice, corelată cu modernizarea sistemelor de acționare și creșterea gradului de integrare la nivelul componentelor (se asigură deja, din țară, elicele cu pas variabil, instalații frigorifice, echipamente electronice de navigație și alte echipamente mecanice și electronice).

O dovadă semnificativă a nivelului tehnic atins de industria românească constructoare de mașini și metalurgică o constituie realizările în domeniul construcției de aeronave — continuare pe o nouă treaptă a unor tradiții de peste 70 ani. În acest domeniu România este printre puținele țări producătoare de elicoptere, iar sortimentul va fi completat cu aeronave de pasageri de tip modern, avioane mici de tip curier, aviație utilitară și un sortiment important de planoare.

Corespunzător cerințelor economiei, producția internă va asigura un volum important de mașini-unelte, într-o gamă largă de tipovariante și la parametrii tehnico-funcționali din ce în ce mai ridicai. Un efort deosebit se face pentru intensificarea preocupărilor de modernizare a acestor mijloace de producție, cu accentul pe utilaje tehnologice pentru sectoare calde, turnătorii, tratamente termice, forjă, mașini-unelte multiple și centre de prelucrare, echipamente hidraulice și pneumatice. Astfel, față de 200 tipovariante de mașini-unelte așchietoare și specializate realizate în 1975, s-au produs în 1981 peste 500 tipovariante și se vor produce în 1985 de cca. 1,8 ori mai multe tipovariante față de anul 1980. Ținînd seama că din sortimentele fabricate lipsesc sau sînt insuficient prezente anumite categorii de mașini și utilaje — de pildă mașinile de rectificat de mare precizie, de superfinisat, unele tipuri de înaltă precizie din domeniul prelucrării prin deformare plastică, de turnat sub presiune etc. — programele de asimilare prevăd cu prioritate dezvoltarea în continuare a asemenea utilaje, eliminarea rămănerilor în urmă în acest sector impunîndu-se ca o stringentă necesitate. Să mai menționăm și faptul că, în actualul cincinal, este în desfășurare un prim program prioritar

pentru realizarea de roboți industriali.

Pe ansamblu, nomenclatorul stabilit acoperă practic întreaga gamă de mașini-unelte ce se utilizează în industria construcțiilor de mașini și în alte domenii, fiind comparabil cu al unor țări avansate producătoare în acest domeniu. O pondere importantă din producție va fi destinată exportului (circa 40% la nivelul anului 1985). Ca o consecință a acestor creșteri ale volumelor de producție, România s-a situat în anul 1981 printre primele 11 țări producătoare de mașini-unelte; estimările arată că la finele actualului cincinal țara noastră va ocupa un loc mai bun în ierarhia producătorilor mondiali de mașini-unelte.

Evident că realizarea tuturor acestor programe impune eliminarea acelor situații în care ciclurile de asimilare în fabricație sînt, la noi, de 2-3 ori mai mari decît în unele țări dezvoltate; trebuie eliminată, de asemenea, practica de a prelungi nejustificat timpul pentru probele de duranță, de a realiza o pregătire a fabricației și tehnologice în pripă, cu un grad necorespunzător de asigurare cu scule, dispozitive și verificatoare; trebuie schimbată atitudinea unor proiectanți care minimalizează însemnătatea timpului de pregătire tehnologică și nu asigură sincronizarea între specificațiile din proiect și dotarea din unitățile economice.

Cercetarea — profund implicată în realizarea unei producții moderne

AM RELEVAT cîteva direcții de înnoire și modernizare a producției noastre industriale corespunzător obiectivelor de dezvoltare cu precădere calitativă pe care le au industria, întreaga economie a țării în actuala perioadă. Transpunerea acestor prevederi în stadiul practicii și realizărilor impune — pe lîngă măsurile subliniate, pe lîngă alte acțiuni pe care nu le-am amintit, inscrie în sfera organizării superioare a producției, ridicării calificării forței de muncă etc. — o puternică implicare a frontului de cercetare, proces de mare însemnătate și în plină desfășurare. În acest cadru se urmărește constituirea unor premise esențiale: a) perfecționarea rețelei de cercetare în scopul realizării unei mai bune profilări a unităților, corespunzător cerințelor dezvoltării; b) apropierea cercetării, prin diverse forme de organizare și pîrghii, de activitatea din centrele de producție, integrarea mai puternică între cele două domenii; c) îmbunătățirea coordonării și îndrumării cercetării și ingineriei tehnologice; atragerea în mai mare măsură — și în mod direct — de către ministerele economice, centralele industriale și întreprinderi — a oamenilor de știință la elaborarea soluțiilor tehnice și a tehnologiilor de fabricație, organizarea unor legături sistematice ale cercetării cu producția; d) conlucrarea strînsă între cercetători, cadre din învățămîntul superior și specialiștii din

producție, sporirea răspunderii ministerelor economice și centralelor industriale pentru realizarea cercetărilor, aplicarea și generalizarea lor în producție; e) perfecționarea — pe fondul aplicării noului mecanism economico-financiar — a planificării și finanțării activității de cercetare în scopul creșterii eficienței economice a acestei activități, concentrarea eforturilor asupra acelor teme care să contribuie efectiv la soluționarea problemelor actuale și de perspectivă generate de necesitățile economiei naționale etc.

Referitor la acest din urmă — dar deloc puțin important — aspect se urmărește planificarea în mod riguros a activității de cercetare și inginerie tehnologică pe obiective, fiind cuprinse în plan sarcini privind întregul ciclu de cercetare-proiectare-producție și nu doar unul sau altul din aceste trei momente; stabilirea unor termeni și responsabilități precise în legătură cu aplicarea în producție a rezultatelor cercetării științifice, a unor indicatori de activități finale — reflectînd producția obținută, respectiv eficiența activității de cercetare, termene de recuperare etc. — apți să mobilizeze eforturile și să valorifice mai mult rezervele existente în acest cadru de acțiune; trebuie, de asemenea, menționat că programul de cercetare științifică, proiectare, dezvoltare tehnologică și introducerea tehnicii noi formează o secțiune distinctă a planului național unic de dezvoltare a țării — reflectînd o dată mai mult în această etapă de dezvoltare pregnantă intensivă a economiei românești, legătura indisolubilă de anvergură dintre știință și cercetare, pe de o parte, și concepție, proiectare și producție, pe de alta, sporind corespunzător răspunderile pentru fundamentarea obiectivelor inscrie în plan și urmărirea îndeplinirii lor.

POLITICA PARTIDULUI de promovare consecventă a progresului tehnic în economia românească pornește de la faptul că acesta este un proces complex, a cărui desfășurare în ritm rapid, impus de îndeplinirea obiectivelor fărîmii societății socialiste multilateral dezvoltate, este indisolubil legată de utilizarea întregii forțe de creație a poporului nostru. Referindu-se la eforturile care se fac pentru asimilarea de noi mașini și utilaje și modernizarea celor existente, pentru înnoirea producției în ansamblu, tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, sublinia: „Avem oameni talentați, inventatori, dornici să facă totul pentru a contribui la dezvoltarea economiei românești, la progresul științei în general. Trebuie însă să folosim mai bine această forță creatoare a poporului nostru“. Iată, dar, un imperativ a cărui realizare implică nu numai eforturi în plan organizatoric, dar și conștientizarea în mai mare măsură a fiecărui om de știință — dar și a fiecărui om al muncii — față de cîmpul larg al activității sale, față de înaltele responsabilități cu care este investit pentru progresul economiei românești.

dr. ing. Barbu Gh. PETRESCU

ORGANIZAREA:

aport sporit la creșterea
productivității muncii
și a eficienței economice

ÎN COOPERATIVELE AGRICOLE DE PRODUCȚIE

Determinarea nivelului productivității — completare necesară a organizării și normării raționale a muncii

LEGEA retribuiri muncii în unitățile agricole cooperatiste (Legea nr. 1/1982), elaborată sub îndrumarea nemijlocită și cu contribuția hotărâtoare a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, întregeste cadrul normativ menit să accentueze rolul pîrghiilor economice în îndeplinirea obiectivelor noii revoluții agrare, prin creșterea eficienței, rentabilității și productivității muncii în unitățile agricole socialiste și în toate activitățile acestor unități.

Sporirea continuă a productivității muncii reprezintă cea mai importantă sursă de reducere a cheltuielilor de muncă vie pe unitatea de suprafață și pe produs, o cale sigură de creștere a producției agricole și a veniturilor lucrătorilor din agricultură.

Baza tehnică-materială a agriculturii noastre cooperatiste și îmbunătățirea organizării producției și a muncii constituie premisele unui salt calitativ în această direcție, pe baza acțiunii corelate sub raport cantitativ și calitativ a factorilor de producție umani, tehnici și naturali, aflați în strînsă și permanentă interdependență. Din anul 1962 — anul încheierii cooperativizării — pînă în 1980, volumul fondurilor fixe în cooperativele agricole de producție a crescut de 6 ori, în vreme ce numărul total al cooperativilor apti de muncă, care au lucrat în C.A.P., s-a redus la mai puțin de jumătate; corolind aceste elemente cu creșterea producției globale agricole în sectorul cooperatist în același interval, de 81%, ne dăm seama ce rezerve importante există încă pentru creșterea productivității muncii la nivelul dotării.

Determinarea nivelului productivității muncii în agricultură prezintă unele particularități, datorate pe de o parte specificului procesului de producție (fertilitatea solului, calitatea biologică a plantelor și animalelor, neconcordanța unor perioade de muncă cu cele de producție, sezonabilitatea producției vegetale ș.a.), iar pe de altă parte existenței a două categorii de unități — de stat și cooperatiste, diferențiate ca formă de proprietate, mod de organizare a muncii etc., dar și ca sistem de evidență primară statistică și contabilă.

Oficial, calculul productivității muncii în agricultură s-a prevăzut pentru

prima dată în planul pe anul 1979, cînd s-au stabilit sarcini de creștere a productivității muncii în expresie naturală și în expresie valorică pe baza producției nete în unitățile de stat. Pentru cooperativele agricole de producție, care dețin o pondere însemnată în potențialul uman ocupat în agricultură (peste 2,3 milioane de cooperatori participanți la muncă în cele 4366 de unități) nu s-a întreprins însă nimic precis în vederea cunoașterii nivelului real al productivității muncii. Indicatorii introduși, începînd cu anul 1980, prin dările de seamă anuale ajută la comensurarea eforturilor proprii, dar nu pot ține locul unei metodologii de apreciere și de calcul al productivității muncii în aceste unități.

Credem că a sosit timpul cînd, în conformitate cu principiile autoconducerii și autogestunii, fiecare cooperativă agricolă de producție trebuie să-și calculeze eficiența cheltuielilor cu forța de muncă, pornind de la cunoașterea timpului efectiv lucrat atît pe total unitate într-o perioadă de timp, cît și pe fiecare produs (lucrare) în parte.

În prezent, în C.A.P. se operează cu norma de muncă, element care nu este echivalent cu timpul efectiv, deoarece norma de muncă măsoară cantitatea de muncă, și nu timpul atribuit executării unei lucrări. De aceea este necesar ca în evidența primară să se urmărească, pentru fiecare lucrare, și timpul afectat fazei sau lucrării respective. Această nu ridică probleme deosebite în zootehnie, unde munca are un flux continuu, repetitiv, permanent și poate fi relativ ușor normată prin metodele bine cunoscute din unitățile de stat. În ramura producției vegetale, unde se manifestă cel mai pregnant particularitățile agriculturii, este necesar ca în prealabil să se stabilească — pe baza unor lucrări, deja existente, de zonare a culturilor și a bonității terenurilor — anumii coeficienți de echivalență pentru cooperativele situate în zone diferite de fertilitate a solului și de climă.

Considerăm că productivitatea muncii, precum și indicii acesteia se pot calcula o dată pe an (la sfîrșitul anului calendaristic), în unități valorice și în unități de timp.

Calculul productivității muncii în unități valorice — necesar pentru cu-

noașterea nivelului acestui indicator pe întreaga unitate, pentru compararea eforturilor și a eficienței muncii fizice între unități — se poate determina ca raport între valoarea producției nete și numărul persoanelor care contribuie la realizarea acesteia.

Valoarea producției nete se determină în prezent, de toate unitățile agricole, prin metoda de producție (indirectă) și de repartiție (directă). În ce privește numărul persoanelor, ar urma să fie incluși:

— cooperatorii care au lucrat, indiferent de numărul de norme efectuate;

— cooperatorii în afara vîrstei de muncă (pensionari apti de muncă, tineret), precum și personalul încadrat în alte activități (potrivit prevederilor art. 10, alin. 1 și 2 din Legea nr. 1/1982). Participarea la muncă a acestora se poate lua ca număr echivalent, prin raportarea volumului de muncă la numărul mediu de norme efectuate pe un cooperativ apt de muncă, care a lucrat permanent în C.A.P.;

— mecanizatorii, care în prezent au statut de cooperatori;

— cota-parte din numărul mediu al personalului muncitor din unitățile ce servesc cooperativa (întreprinderi de exploatare a sistemelor de irigații ș.a.), stabilită pe baza volumului de lucrări efectuate de către aceste unități pentru cooperativa respectivă.

Calculul productivității muncii în unități de timp — folosit pentru determinarea eficienței investiției de muncă consumate pentru obținerea produselor — se poate determina pe grupe de produse sau pe produse, ca raport între timpul de muncă consumat de lucrătorii antrenați la obținerea produselor și cantitatea de produse obținute.

La determinarea timpului de muncă ar urma să aibă în vedere timpul consumat atît de lucrătorii direct productivi, cît și de cei care nu lucrează direct în producție. Timpul aferent manoperei directe consumate pe fiecare produs se poate obține din documentele de evidență primară întocmite pentru munca prestată, iar cel aferent manoperei indirecte se poate repartiza pe grupe de produse sau produse, prin pondere, pe baza unui coeficient (K) determinat ca raport între volumul de

Principii ale organizării, normării, creșterii productivității muncii în lumina Legii retribuirii muncii în unitățile agricole cooperatiste

● Unitățile agricole cooperatiste, care dețin ponderea principală în cadrul agriculturii noastre socialiste, au datorită să asigure sporirea continuă a producției vegetale și animale, prin folosirea eficientă a pământului și a celorlalte mijloace de producție, a tuturor resurselor materiale și a forței de muncă de care dispun. Organizarea superioară a producției și a muncii constituie, pentru ele, o obligație ce decurge din principiile autoconducerii și autogestiei. Statul acordă acestor unități sprijin material și organizatoric pentru ca ele să acționeze ferm în vederea creșterii producției și a productivității muncii și reducerii continue a cheltuielilor de producție, prin folosirea deplină a bazei tehnico-materiale și a forței de muncă.

● Cooperatorii se constituie în echipe — formația de bază în organizarea muncii în cadrul subunităților de producție (fermelor, brigăzilor, sectoarelor), având drept scop întărirea spiritului de muncă colectivă, a disciplinei, creșterea răspunderii întregii echipe și a fiecărui membru al acesteia pentru folosirea deplină a bazei tehnico-materiale, executarea la timp și de bună calitate a volumului de muncă stabilit potrivit tehnologiilor folosite și obținerea nivelurilor de producție prevăzute. Echipele (mixte, de mecanizatori și cooperatori; de mecanizatori; de cooperatori) se organizează cu caracter permanent, cel puțin pe durata unui ciclu de producție sau a unui an calendaristic. Cooperativele vor lua măsuri de reducere la strictul necesar a personalului care nu lucrează direct în producție.

● Nivelul consumului de muncă necesar realizării producțiilor planificate în agricultura cooperatistă se stabilește anual, prin planul național unic de dezvoltare economico-socială, în-

dicatorii respectivi fiind repartizați apoi pe județe, pe cooperative și, prin însumare, pe consilii unice, în funcție de condițiile concrete. Normarea muncii prestate în cooperativă se face pe baza normelor de muncă elaborate de M.A.I.A. și U.N.C.A.P., care se revizuesc periodic pe măsura perfecționării tehnologiilor, în vederea reducerii cheltuielilor cu forța de muncă și creșterii productivității muncii. Normele de muncă pot fi stabilite — în funcție de natura activității — sub forma de norme de timp, norme de producție, atribuții concrete cu precizarea zonelor de desfășurare a activității, sarcini de serviciu sau alte tipuri de norme corespunzătoare muncii respective. Se va asigura ca în aceeași normă să fie cuprinse mai multe operații de muncă prevăzute în tehnologii, astfel încât fiecare cooperativ să execute o gamă cât mai largă de lucrări în sectorul în care a fost repartizat și să poată munci efectiv în tot cursul anului. Munca prestată se retribuește cu tarife pe norma de muncă, diferențiate pe grupe de complexitate și sectoare de producție.

● Pentru creșterea treptată a gradului de ocupare a cooperativelor până la 300 de zile pe an, consiliile de conducere ale cooperativei sunt obligate ca, pe lângă activitatea agricolă, să dezvolte activitățile de industrie mică, de construcții, prestări de servicii și altele asemănătoare.

● Forma principală de retribuire a muncii în C.A.P. este acordul global, cu tarif pe unitatea de produs sau la 1000 lei valoare a producției fizice obținute, respectiv a prestațiilor de servicii realizate. Această formă întărește răspunderea pentru realizarea producțiilor și beneficiilor planificate, sporirea permanentă a productivității muncii, reducerea cheltuielilor materiale și de muncă pe unitatea de produs. Obligațiile ce revin echipei, fermei, brigăzii sau sectorului, răspunderile cooperativelor, mecanizatorilor și specialiștilor, obligațiile unităților pentru asigurarea condițiilor tehnico-materiale necesare realizării producțiilor stabilite, precum și drepturile de retribuire se înscriu într-un angajament încheiat de către șeful de echipă cu șeful de fermă (brigadă, sector), respectiv de către aceasta și șeful secției de mecanizare, cu conducerea cooperativei. La anumite lucrări și în anumite condiții se pot aplica și alte forme de retribuire — în acord direct sau în regie, iar în cazuri excepționale, pe bază de cote procentuale din producție sau din valoarea acesteia.

muncă direct productivă consumat pentru fiecare grupă de produse sau produse și volumul total de muncă al cooperativei.

În timpul de muncă (în care să se includă și consumul de muncă pentru cooperativă al unităților ce o deservesc), se vor cuprinde atât timpul utilizat pentru obținerea producției principale și a celei secundare (de exemplu, la cereale — boabele, respectiv paie, cocii ș.a.), cât și soldul pentru producția neterminată.

Producția care se ia în calculul productivității muncii trebuie să fie producția principală obținută, înregistrată în evidența unității și exprimată în unități naturale (kg, buc., hl etc.).

Deoarece producția vegetală este influențată și de calitatea solului și de zona de producție, este necesar ca relația de calcul al productivității muncii să fie ponderată cu coeficienți de corecție ce privesc scara de bonitare a terenului și zona de producție. Pentru ramura creșterii animalelor considerăm că nu e nevoie de astfel de diferențieri, întrucât condițiile de producție sunt relativ asemănătoare pe tot cuprinsul țării.

În contextul celor arătate, **productivitatea muncii pe grupe de produse sau produse, în unități de timp** se poate calcula astfel: se însumează timpul aferent manoperei directe consumate pe fiecare produs cu timpul aferent manoperei indirecte — corectat cu coeficientul K — și cu timpul utilizat pentru cooperativă de către unitățile care o servesc; totalul se împarte la producția fizică a produsului (grupei

de produse) pentru care se determină productivitatea muncii, iar rezultatul se înmulțește cu coeficientul cumulat reprezentând numărul din scara de bonitare ce corespunde terenului din raza cooperativei și zona de producție.

Desigur, pentru comensurarea acestui barometru al muncii pe întreaga unitate și analiza lui — în dinamică, precum și în comparație cu cel atins de alte unități cu condiții de producție asemănătoare — se poate folosi calculul productivității muncii în unități valorice.

Având în vedere gama largă de produse agricole ce se pot obține într-o unitate, calculul productivității muncii pe produse sau grupe de produse se poate limita la cele de importanță mai mare sau cu ponderi ridicate.

Calculul productivității muncii în C.A.P. ar înlesni măsurarea și caracterizarea unor procese de o importanță deosebită pentru întreaga agricultură românească, de pildă:

● comensurarea eficienței utilizării forței de muncă din agricultura cooperatistă comparativ cu cea din sectorul de stat, sau din diferite cooperative cu condiții asemănătoare de producție;

● determinarea și comensurarea factorilor care influențează nivelul și evoluția productivității muncii în C.A.P. dând organelor decizionale posibilitatea să intervină pentru înlăturarea acelor factori care acționează în sens negativ și să acorde o atenție deosebită celor care au o pondere hotărâtoare;

● analiza rezervelor de creștere a productivității muncii în aceste unități și stabilirea ritmului de reducere a forței de muncă folosită în agricultură.

Determinarea influenței factorilor tehnici pentru compararea gradului de mecanizare a lucrărilor agricole și de folosire a fondurilor fixe este necesară și pe deplin posibilă, dar ridică unele probleme metodologice, determinate de faptul că ponderea cea mai mare a fondurilor fixe productive se găsește în gestiunea unităților de servire. Totuși, aceste influențe pot fi ușor determinate pe baza indicilor pe grupe de cooperative, respectiv pe cele din cadrul unui consiliu unic agroindustrial, deservite de o stațiune pentru mecanizarea agriculturii; apoi, pe baza unor coeficienți de ponderare, ele se pot repartiza pe cooperativele deservite.

Legiferarea introducerii calculului productivității muncii în cooperativele agricole de producție, pe baza unei metodologii care să țină seama de specificul activității acestora, ar contribui la planificarea nivelului consumului de muncă și stabilirea normelor de muncă, pe baze științifice, la orientarea consiliilor de conducere ale C.A.P. spre valorificarea tuturor posibilităților pentru folosirea optimă a potențialului uman și, pe această cale, pentru creșterea veniturilor cooperativei și ale cooperativelor.

Ioan Lucian MEHEDIŢI

Galați

SISTEME MARI: teorie și aplicații (I)

Stadiul actual și perspectivele sistemelor mari

CONCEPTELE teoriei sistemelor au pătruns profund în toate domeniile de activitate umană, generând apariția unor științe interdisciplinare noi ca: știința sistemelor, cibernetica, informatica și altele. Un interes deosebit din punct de vedere teoretic și aplicativ îl reprezintă conceptul de **sistem mare**.

Înțelegem prin sistem mare un sistem complex¹⁾ ca structură și obiective, compus din mai multe subsisteme interconectate, și un sistem coordonator. Astfel de sisteme sînt, spre exemplu, sistemele industriale, sistemele energetice, sistemele de transport și telecomunicații, sistemele bio-ecologice, sistemele socio-economice, sistemele informatice și altele. Simpla enumerare a acestor sisteme pune în evidență importanța practică a cercetării sistemelor mari în scopul găsirii unor metode adecvate de conducere, optimizare, reglare, sau pur și simplu de calcul.

Filozofia de abordare a sistemelor mari, independent de natura lor concretă, este axată pe parcurgerea a 4 etape și anume:

Etapa 1: Stabilirea obiectivelor globale ale sistemului în ansamblu (la nivel de conducere, reglare, optimizare și calcul).

Etapa a 2-a: Descompunerea sistemului mare în mai multe subsisteme interconectate, cu minimizarea interacțiunii dintre subsisteme.

Etapa a 3-a: Caracterizarea proprietăților (calitative și cantitative) ale subsistemelor rezultate din descompunere, cu ajutorul metodelor și tehnicilor care decurg din știința sistemelor.

Etapa a 4-a: Caracterizarea proprietăților (calitative și cantitative) ale sistemului mare în ansamblu, din proprietățile subsistemelor și din structura de interacțiune.

În ultimii ani s-au studiat în special sistemele mari cu structură ierarhizată, cu mai multe niveluri, avînd un sistem coordonator. Importanța studiului sistemelor ierarhizate constă în concluziile de îmbunătățire a modului de conducere a acestora. Dintre metodele care au condus la rezultate practice se pot enumera: metoda bazată pe descompunere și coordonare și metoda bazată pe agregarea informațiilor, ambele aplicabile în conducerea întreprinderilor industriale și a sistemelor socio-economice, utilizînd și calculatoarele electronice.

Reglarea ierarhizată a sistemelor energetice complexe, formate din mai multe centrale termo și hidro-electrice, este, de asemenea, o problemă de mare actualitate, țînd seama de importanța factorului energetic în economia mondială. Soluția modernă implică descompunerea procesului de producere a energiei în subprocesse interconectate, de dimensiune mai mică și deci mai ușor de condus și reglat local, dar țînd seama de obiectivele globale ale sistemului energetic în ansamblu.

Simularea și optimizarea sistemelor ecologice a fost, de asemenea, abordată în ultimii ani cu ajutorul teoriei sistemelor mari, descompunînd ecosistemul în mai multe subsisteme interconectate, modelînd comportarea dinamică a fiecărui subsistem și a interacțiunii dintre ele și simulînd cu ajutorul calculului electronic diverse situații normale sau de catastrofă.

Un loc aparte îl are tratarea sistemelor informatice pentru conducere (a întreprinderilor, proceselor tehnologice, activităților neindustriale, comerț, transport etc.). Implementarea unor astfel de sisteme se dovedește mai ușor de realizat dacă se tratează sistemul pe subsisteme componente, dar țînd seama și de interacțiunea dintre acestea. Neglijarea acestui ultim aspect conduce la îndepărtarea de optimul ideal și la apariția unor grave erori de calcul, generînd o conducere defectuoasă.

Ce aduce, așadar, nou teoria și aplicațiile sistemelor mari? Răspunsul poate fi rezumat în următoarele puncte:

- o conducere descentralizată, dar coordonată prin ierarhizarea obiectivelor la diferite niveluri și prin armonizarea obiectivelor locale în scopul atingerii obiectivului global;
- o reglare ierarhizată, pe mai multe niveluri a proceselor industriale complexe, de neconceput pînă în prezent;
- optimizarea ierarhizată, pe mai multe niveluri, a sistemelor mari, după mai multe funcții obiectiv (optimizarea multicriterială);

¹⁾ În acest context o definiție a unui sistem complex este următoarea: un sistem care conține mai multe relații neliniare și legături de feedback pozitive sau negative, caracteristici care permit o extrem de bogată diversitate de modele de comportare și care nu pot fi generate de structuri aparent simple

● calculul stabilității sistemelor mari, interconectate, problemă de mare importanță practică.

Cunoașterea, de către o masă largă de cadre tehnice (ingineri, arhitecți, informaticieni, matematicieni, fizicieni), cadre din domeniul socio-economic (economisti, sociologi, ecologi, biologi, cadre didactice, cercetători din institutele de profil etc.) a metodelor și tehnicilor de abordare modernă a sistemelor mari va conduce la îmbunătățirea metodelor de realizare și conducere a unor obiective prioritare ale economiei naționale, cum ar fi sistemele industriale (întreprinderi, centrale și ramuri industriale), procesele mari (în platforme industriale), sistemele ecologice (marea, lacurile mari, pădurile etc.), sistemele socio-economice (orașul, teritoriul-județul). Acest lucru va avea neîndoios un rol important în cadrul noului mecanism economic.

Probleme în teoria sistemelor mari

TEORIA sistemelor mari își propune în primul rînd să definească conceptele și să stabilească proprietățile acestor sisteme. Conceptele uzuale, specifice teoriei sistemelor mari sînt acelea de: structurabilitate, decompozabilitate, coordonabilitate, agregare, transfer de informație, optimizare multicriterială și altele. În aceeași ordine de idei amintim că proprietățile sistemelor mari ca: controlabilitate, observabilitate, stabilitate structurală, adaptabilitate, realizabilitate, optimalitate și altele, deși au fost definite și în teoria clasică a sistemelor capătă în teoria sistemelor mari dimensiuni noi, datorată complexității problemelor.

În teoria actuală a sistemelor mari există mai multe probleme majore, care constituie tot ațtea domenii de cercetare. Dintre acestea amintim pentru gradul lor de dificultate următoarele două: (1) problemele de analiză (calcul), a căror dificultate este legată de talia (dimensiunea) mare a lor, cum ar fi: modelarea sistemelor mari, identificarea sistemelor mari, stabilitatea sistemelor mari, optimizarea sistemelor mari, simularea sistemelor mari și altele, (2) problemele de coordonare a transferului de informație între subsisteme, a căror dificultate crește cu cît subsistemele sînt răspîndite pe o arie geografică mai întinsă.

O problemă importantă în teoria sistemelor mari este modelarea acestor sisteme, dificultatea majoră fiind talia mare a modelelor care rezultă din analiza acestora. Tradițional, modelele sistemelor mari au fost scrise în limbajul ecuațiilor diferențiale (continue sau discrete), dar există și o tendință opusă, anume aceea de a utiliza **modelarea lingvistică**, o tehnică ce decurge din teoria mulțimilor vagi și care lucrează cu variabile-declaratii, adică cu variabile care iau valori din mulțimea: foarte foarte mare, foarte mare, mare, mai mare decît, mică, mai mică decît etc.

O problemă esențială în modelarea unui sistem mare este aceea a delimitării între sistem și mediu înconjurător, fapt care — în contextul sistemelor mari — are serioase repercusiuni asupra taliei modelului. De exemplu, dacă o variabilă este considerată ca variabilă exogenă, deși ea face parte din sistem, atunci rezultatele vor fi cu siguranță eronate și vice-versa, dacă o variabilă exogenă este inclusă în model, analiza va fi mai complicată și costul modelului mai ridicat.

Dimensiunea mare a modelelor a condus în mod natural la preocuparea pentru simplificarea acestora. Simplificarea tratării sistemelor mari apare imediat dacă sistemul conține o **perturbație singulară**, adică dacă în model există un parametru mic care multiplică interacțiunile (cazul interacțiunilor slabe), sau care multiplică unele derivate de ordinul 1 (interacțiune tare). În absența unei perturbații singulare o metodă de reducere a complexității sistemului, larg utilizată în special în sistemele liniare, este **agregarea** modelelor mari, care poate fi definită ca înlocuirea unui model de dimensiune mare cu un altul de dimensiuni mai mici (utilizînd un set redus de variabile), dar care să furnizeze o soluție satisfăcătoare a problemei. Experiența arată că agregarea consistentă, constituie efectiv o metodă de rezolvare a problemelor mari, mai ales în problemele cu caracter economic. Subliniem însă faptul că agregarea nu este univoc determinată, ca de altfel nici operația inversă de dezagregare, ea fiind determinată de interesul celui care folosește informația agregată. De asemenea, am sublinia — ca o tehnică ajutătoare — necesitatea ca agregarea sistemului mare să fie precedată de descompunerea acestuia în subsisteme, urmată de agregarea subsistemelor și a interacțiunilor, pentru ca în final modelul global agregat să rezulte din reunirea submodelelor agregate.

Florin STĂNCIULESCU

(Continuare în pag. 22)

CUNOSCUT ca literat și compozitor, Dionisie Fotino¹⁾ s-a remarcat și ca istoriograf cu preocupări economice. În „Istoria vechei Dacii...” (vezi nota 1) pe lângă date, informații, fapte și explicații istorice, Dionisie Fotino înserează și o serie de informații și date cu caracter economic, statistic, politic, administrativ și geografic referitoare la cele trei țări românești, cu precădere la Țara Românească; ele sînt însoțite de aprecieri și considerații asupra stării economice generale a țărilor române, a nivelului de dezvoltare a agriculturii, manufacturilor, meseriilor și comerțului. Despre Țara Românească Fotino relatează că dispune de o îmbinare favorabilă între cîmpii, dealuri și munți. După părerea sa, puține sînt țările care dispun de cîmpii atît de fertile, de o mulțime atît de mare de piraie, riuulețe, eleștee și bălți atît de bogate în pește. Existența Dunării – cel mai mare fluviu al Europei – era considerată ca o adevărată binefacere pentru pescuitul, navigația și comerțul Țării Românești. Bălțile, eleșteele și apele care se vărsau în Dunăre – bogate în pești, raci, scoici etc., aprecia Fotino, – sporeau și mai mult importanța economică a Dunării.

Despre fertilitatea pămîntului se relatează că este atît de ridicată încît cu muncă puțină se puteau obține mari cantități de produse, creîndu-se condiții ideale pentru creșterea vitelor. „Pășunile și livezile – scria cărturarul – se fac de minune... cîmpiile sînt atît de bogate încît și locuitorii învecinați trimit în Țara Românească mii de vite atît pentru emattec cit și pentru vâratec²⁾. Pădurile cu diversitatea lemnului pe care-l furnizau, cu animalele sălbatice, păsările diferite care-și găseau aici sălaș, cu condițiile optime creșterii albinelor sporeau și mai mult potențialul natural economic al țării.

Descrierea potențialului economic este întregită de istoricul român de informații și considerații cu privire la condițiile de viață și de trai ale poporului român: hrană, îmbrăcăminte, locuință etc. Despre case, spune că sînt făcute din birne,

Elemente de gîndire economică la Dionisie Fotino

lipite pe dinăuntru și pe dinafară cu lut, acoperite cu trestie sau șindriță. Dar cea mai mare parte a țăranilor – relatează el – locuiau în bordeie. Din asemenea relatări ne dăm seama de nivelul de trai al țăranilor români din vremea sa. Numai casele bogaților erau zidite din cărămidă și var, confortabile, înalte, cu curți întinse, cu pivnițe adînci etc.

Dar descriînd potențialul economic al Țării Românești și condițiile de trai ale populației, Dionisie Fotino – observator atent al relațiilor sociale și politice ale vremurilor sale, înregimentat în rîndurile unor forțe sociale antiotomane, în rîndurile acelei boierimi interesată să scoată la iveală efectele negative ale spoliierii exercitate de Poarta Otomană asupra economiei românești – și-a dat seama că acest potențial era departe de a fi folosit la adevărată sa valoare. Cu toate avuțiile sale naturale, cu toată hîrnicia și capacitățile native deosebite ale poporului român, Țara Românească, constata el, era o țară săracă, cu o populație care stagna din punct de vedere numeric, ceea ce se reflecta într-un nivel slab de dezvoltare a agriculturii, meseriilor și comerțului.

Deși Țara Românească făcea export de grîu, orz ș.a. totuși producția și exportul acestor produse – constata Fotino – erau reduse în comparație cu teritoriul. Aceeași remarcă o face și cu privire la valorificarea lemnului, vinurilor, pescuitului etc. Metalele, pucioasa, sarea și alte avuții minerale – fie că nu se exploatau deloc, fie că se exploatau insuficient (sarea). Slaba valorificare a resurselor naturale – agricole, animaliere și minerale – se reflecta negativ și în

nivelul meseriilor, manufacturilor și comerțului.

Dînd dovadă de un pronunțat spirit analitic, Dionisie Fotino și-a dat seama de natura socială și politică a cauzelor inapoierei economice a Țării Românești. El respinge explicațiile neștiințifice, denigratoare care invinuiau natura sau invocaau incapacitatea românilor drept cauze ale stării necorespunzătoare a economiei lor. Referindu-se, de pildă, la practicarea în slabă măsură de către români a meseriilor el scria: „Dar după cum mi se pare, aceasta nu este din cauza firii lor, ci... provine din subjugarea continuă, din cauza sclaviei, ca să nu spun a unei asupririi distrugătoare, după cum, de altfel, este în toată Grecia, unde atîtea spirite strălucite și ascuțite rămîn necultivate sub jugul sclaviei³⁾. Din cauza despotismului exterior, românii, remarcă el, nu foloseau o serie întreagă de avuții naturale de care dispuneau: metale (aur, argint, fier, arama), pucioasă neagră ș.a.

Slaba dezvoltare a comerțului ca și a altor activități economice, susținea, pe bună dreptate, Dionisie Fotino, era rezultatul unui proces istoric îndelungat și nu „o boală venită pe neașteptate”. Guvernanța despotică, dominația străină, prelungită veacuri de-a rîndul, afirma el, nu permitea individului „să fie instruit, bogat și înfloritor”. O atenție deosebită a acordat cercetătorului efectelor negative ale tributului plătit Porții Otomane și domniilor fanariote – ca factori de frînare a economiei țărilor române. Sporirea sumelor pretinse sau oferirea unor sume mai mari de către pretendenții la domnie – mai ales în timpul domniilor fanariote – apăsau foarte mult asupra poporului român, remarcă Dionisie Fotino.

Avînd la dispoziția sa un material istoric bogat, Dionisie Fotino aduce numeroase dovezi concrete de înrăutățire a situației social-economice a populației din țările române în timpul domniilor fanariote. O atenție deosebită o acordă demascării jafurilor din partea fanariților care-i însoțeau pe domni, contradicțiilor dintre boierii fanarioți și domnii pămînteni, efectelor negative ale lăcomiei, risipei și luxului domnilor și boierilor în general etc.

FIȘE

FUTURES

the journal of forecasting and planning

VOLUME 14 NUMBER 2 APRIL 1982

● Prezența, în paginile revistei „Futures” (publicație editată de Butterworth Scientific), a unor reputați cercetători în domeniul studiilor asupra viitorului cum sînt Aurelio Peccei, Jay W. Forrester, D.M. Meadows, Eduard Pestel etc. pune în lumină problematica asupra căreia își concentrează atenția publicația amintită. După cum arată A. Peccei în studiul care deschide apariția din aprilie 1982 (Global modelling for humanity), ideea

centrală care îi apropie pe cei ce colaborează la această publicație este încrederea în valoarea euristică a modelărilor globale, considerate a fi o metodă autentică ce permite umanității să-și proiecteze viitorul în termeni raționali. Dar acest instrument de cunoaștere nu poate fi considerat perfect. Tocmai în ideea de a rafina continuu aparatul metodologic cu ajutorul cărora sînt elaborate modelele globale, în numărul amintit al publicației sînt incluse studii ce abordează unele laturi ale domeniului cum sînt: o privire critică asupra modelării globale; modelele globale și acțiunea politică; un deceniu de existență a modelelor globale etc.

Calculul venitului național

● De stabilirea exactă a participării diferitelor ramuri ale economiei naționale la crearea venitului național depinde fundamentarea unor concepte economice, justele orientări de politică economică în probleme importante cum ar fi, de pildă, repartizarea judicioasă a investițiilor. Or, pînă nu demult, acest aspect, de deosebită însemnătate, era soluționat cu o anumită aproximație, subevaluîndu-se, de regulă, contribuția agriculturii – scrie I. Doroșin în articolul Naucino-metodologiceskiva osnovi opredelenia proizvodstva narodnogo dohoda po trasliam narodnogo hozzaistva (Fundamentul științifico-metodologic al determinării producerii venitului național pe ramuri ale economiei naționale), publicat în nr. 4/1982 al revistei sovietice „PLANOVIE HOZEISTVO”.

Pornind de la faptul că metoda de calcul bazată numai pe producția netă nu permite – din cauza condițiilor obiective de formare a prețurilor – să se determine dimensiunile reale ale venitului național produs în diferite ramuri, I.D. propune ca, la stabilirea valorii nou create, să se ia în considerare și cantitatea și calitatea muncii care o generează. Concomitent cu expunerea concretă a aplicării metodei preconizate I.D. menționează că valoarea sa este condiționată de posibilitatea comensurării reale a cheltuielilor de muncă din diferite ramuri, precum și de raportarea la un anumit etalon a calității muncii din diferitele ramuri ale economiei naționale.

„Utopii monetare”

● Perturbările înregistrate în ultima vreme în finanțele mondiale au stimulat o resurrecție a

Folosind date generale, sintetizatoare, Dionisie Fotino urmărește o serie de fenomene și procese economice în desfășurarea și evoluția lor istorică, se străduiește să explice cauzele și urmările lor. Relevante în acest sens sînt, de exemplu, urmărirea evoluției fenomenului financiar în relațiile dintre principatele române și Turcia, a exploatarea poporului român de către otomani, a influențelor negative ale dominației otomane și domniilor fanariote asupra agriculturii, comerțului și meseriilor, a consecințelor negative ale schimbărilor domniilor etc.

Soluțiile propuse de Fotino au și ele un caracter general, se referă la economia națională în ansamblu. Explicațiile date — care, în cea mai mare parte, nu depășesc punctele de vedere și explicațiile care circulau în epocă în cercurile boierimii pămîntene — sînt, în general realiste, cu încărcătură științifică, de asemenea și soluțiile preconizate în vederea lichidării despotismului, promovării unor măsuri de stimulare a agriculturii, comerțului și meseriilor. Exponent al boierimii, Fotino nu avansa soluția lichidării stărilor feudale, cu toate că a căutat și unele forme de asuprire a maselor populare de către clasa boierească în general; propunerile sale de dezvoltare a comerțului, de înlocuire a impozitului personal, cunoscut sub numele de bir — de la care erau exceptați boierii, clerul și alți privilegiați — cu un sistem fiscal bazat pe impunerea producției agricole care ar fi adus în masa contribuabililor și pe cei bogați, erau însă în măsură să favorizeze producția de mărfuri capitaliste, ceea ce ar fi subminat bazele sistemului de relații feudale.

„Toată lumea astăzi știe — scria astfel Dionisie Fotino — că darea indirectă pe produsele pămîntului, cînd nu trece măsura dreptului, întărește activitatea, înmulțește produsele, contribuie la sporirea poporului și la înmulțirea vitelor, stimulează meseriile și comerțul, și în tot chipul dă mișcare spiritului omenesc; din contră darea pe cap, aplicată, în mod despotice,

sărăcește cu totul pe locuitori, paralizează agricultura, lincezește și împiedică meseriile, timpește spiritul și aduce toată mulțimea relelor”. În accepția cercetătorului, propunerile de înlocuire a impozitului pe persoane cu impozitul indirect ar fi stimulat, deci, producția agricolă și neagricolă, contribuind la generalizarea producției de mărfuri — ceea ce, în mod practic, ar fi favorizat dezvoltarea premiselor trecerii la producția capitalistă, pe cale lentă, de lungă durată. De fapt, unele premise interne ale acestei dezvoltări au fost create de înseși reformele lui Constantin Mavrocordat prin eliberarea „rumânilor” și „vecinilor”, prin încercările de modernizare a administrației și de introducere a salarizării funcționarilor de stat etc.¹⁾

Opera lui Dionisie Fotino este importantă

¹⁾ Grec de origine, dar stabilindu-se în Țara Românească, Dionisie Fotino s-a implicat în viața politică a țării, a fost ostil dominației otomane ca și domniilor fanariote ale căror abuzuri le-a demascat cu vigoare. S-a înecat în rindurile opoziției boierești pămîntene, apropiindu-se de Constantin Filipescu, șeful partidei naționale care lupta pentru înlăturarea domniilor fanariote și revenirea la domniile pămîntene; a intrat astfel în contradicție cu domnitorul Caragea pe care-l atacase în epigrame și satire. A semnat în anul 1821, alături de alți boieri, cunoscuta „Carte de adevărate”, din 23 martie 1821, adresată lui Tudor Vladimirescu, prin care se arăta: „Pornirea Domnului Sluger Tudor Vladimirescu nu este rea și vătămătoare, nici în parte fiecăruia, nici patriei, ci folositoare și izbăvitoare și norodului spre ușurintă”. A publicat în 1818, la Viena, *Istoria vechei Daciei sau a Transilvaniei, Valachiei și Moldovei*, în 3 volume, în limba greacă, tradusă și publicată de George Sion, în limba română, în anul 1859.

²⁾ *Istoria generală a Daciei sau Transilvaniei, Țării Românești și a Moldovei*, op. cit. vol. 3, p. 132—133

³⁾ G. Zane, *Texte din literatura economică din România, Secolul XIX*, vol. I, Ed. Ecademiei, București, 1960, p. 5—6

⁴⁾ În opera lui Dionisie Fotino găsim o interesantă și pătrunzătoare analiză a reformelor lui Constantin Mavrocordat din timpul domniilor sale în Moldova și Țara Românească. El apreciază că inițial aceste reforme au jucat un rol pozitiv. Dar în scurt timp ele au adus mari pagube economiei și societății românești. Inițial ele au contribuit la modernizarea administrației de stat, la

și pentru faptul că în ea se găsesc multe date, din care unele brute, dar care prelucrate, analizate și interpretate ne pot oferi imagini reale asupra unor realități social-economice. Însemnate sînt în acest sens datele cu privire la structura populației fiecărui județ, cu privire la numărul bisericilor și minăstirilor, al preoților și călugărilor, cu privire la favorurile ecleziastice etc. Analiza acestor date ne creează posibilitatea înțelegerii în ce măsură reprezentanții bisericii, ca elemente parazitare, preluau mari părți din plusprodusul creat de popor, contribuind prin aceasta la stagnarea economică a Țării Române.

conf. dr. Toader IONESCU

Cluj-Napoca

urmarea fenomenului de emigrare, atrăgînd chiar o populație din dreapta Dunării, din Transilvania și din Ungaria către Țara Românească și Moldova. Dar măsurile luate de C. Mavrocordat, sesizează istoricul, s-au dovedit simple paliative temporare. Reformele au cuprins și unele măsuri care cu timpul au adus mari pagube țărilor române, contribuind la stagnarea lor economică, la accentuarea instabilității politice și a nesigurății slujbașilor. Desfășurarea ostilității naționale a lăsat țara la discreția turcilor, a creat posibilitatea unor excese și arbitrării din partea slujbașilor fanarioți și a numeroșilor aventurieri din imperiul otoman. Un alt rău al acestor reforme a fost creșterea tributului către Poarta Otomană. Constantin Mavrocordat, intimidat de sumele mari pe care le oferea rivalii săi la cumpărarea tronurilor, a adăugat noi sume de bani la sumele de bani plătite turcilor. Suplimentarea tributului la fiecare nouă domnie a servit pentru turci drept motiv de schimbare cît mai deasă a domniilor și sporire a sumelor preținse. „Măsura aceasta — scria Dionisie Fotino — a fost îndoi fatală, căci și țara s-a împovărat cu cheltuieli nesuferite, și demnitatea domnului s-a făcut nulă; s-au pus dări nemăsurate pe clasa locuitorilor de pămînt, încît au ajuns în cea mai mare ticăloșie (mizerie n.n.), și cînd se succedea un domn dările se adăugau după gustul și voința Domnului”. După datele expuse de Dionisie Fotino în *Istoria vechei Daciei*, tributul plătit de Țara Românească către Poarta Otomană a crescut de la 500 lei (3 000 bani) în timpul lui Mircea cel Bătrîn la 1 000 000 lei în timpul domniilor fanariote, sumă enormă pentru acea vreme.

unor teorii ce pot fi calificate drept „utopii monetare”, afirmă Pierre Pascalon în articolul „Le temps des utopies monétaires” publicat în numărul din 1 martie a.c. al revistei „CHRONIQUES D'ACTUALITÉ DE LA S.E.D.E.I.S.”. Pentru a surprinde esența acestor teorii, opinează autorul, este necesar ca, în cazul monedei, să distingem o serie de caracteristici: dimensiunea temporală, dimensiunea individuală și cea socială, dimensiunea instituțională etc. Utopiile monetare au viza tocmai demonetizarea (anularea) unora dintre caracteristicile menționate ale monedei. Unii autori, susține P.P., vizează „demonetizarea” dimensiunii sociale a monedei, ceea ce ar corespunde determinării valorii mărfurilor nu prin mecanismul legii valorii, ci în sensul ideii avansate de Robert Owen care stipula acordarea unor bonificații producătorilor.

Alți economiști din această categorie propun eliberarea monedei de dimensiunea sa temporală, cu alte cuvinte ca moneda să devină un simplu instrument de circulație fără nici o funcție în ce privește tezaurizarea și economisirea. În sfîrșit, există propuneri pentru constituirea unei așa numite „monede neutre”, care ar permite, potrivit susținătorilor săi, asigurarea condițiilor optime pentru afirmarea legilor liberei concurențe. Deficiența majoră a acestor teorii „utopice”, potrivit opiniei susținute de P.P., ar consta în ignorarea fenomenelor concrete ale funcționării economiei capitaliste.

Strategie comercială

● În numărul său din 10 februarie a.c. revista „PROBLEMES ECONOMIQUES” reproduce un articol publicat inițial în

FINANCIAL TIMES sub semnătura lui Christopher Lorenz; titlul articolului: „La strategie commerciale du Japon”. Pornind de la succesele deosebite înregistrate de produsele japoneze pe piețele unor țări puternic industrializate, autorul își propune să identifice componentele ce ar putea alcătui „o strategie comercială japoneză”. Elementele definitorii ale unei asemenea strategii ar putea fi rezumate, potrivit opiniei lui Ch. L., astfel: producătorii japonezi acordă o atenție deosebită inovării produselor, adaptării acestora la cerințele beneficiarilor, precum și reducerii permanente a tuturor costurilor de producție. Desfășurînd analiza la nivel de mecanism, opinează autorul studiului, pot fi identificate o serie de norme care ghidează penetrarea produselor japoneze pe alte piețe. Între acestea sînt amintite: cu-

FIȘE

cerirea inițială a anumitor segmente de piață bine definite; asigurarea și menținerea prestigiului produselor pe piețele respective; reducerea sistematică a costurilor de orice natură; conceperea întregii economii mondiale ca o piață potențială, astfel încît să poată fi identificați noi beneficiari și să existe premise pentru fabricarea produselor în serii largi; o strategie financiară care să susțină diversificarea continuă a produselor și adaptarea acestora la particularitățile economice, psihosociale și culturale ale felurilor cumpărători.

SISTEME MARI

(Urmare din pag. 19)

Modelarea complexității și a impreciziei sistemelor mari constituie o problemă teoretică și practică. În ultima decadă au fost construite modele complexe care să descrie funcționarea unor sisteme mari de la scara unor procese industriale, pînă la scara națională, sau chiar a lumii ca sistem. Odată cu dezvoltarea calculatoarelor electronice, aceste modele au crescut ca dimensiune și complexitate, datorită nevoii de a lucra simultan cu sute sau mii de variabile, larg interconectate. În consecință, nu este surprinzător faptul că constructorii de astfel de modele întâmpină adesea dificultăți în a explica și folosi aceste modele, fără a utiliza simplificări drastice, care conduc la pierderi semnificative de informație și/sau la inconsistența modelului.

Dintre problemele de analiză (calcul) privind sistemele mari ne vom opri asupra problemei optimizării acestora. Din capul locului trebuie să admitem faptul că nu toți parametrii care sînt definiții pentru un sistem mare sînt cunoscuți cu precizie, ci numai cu un anumit grad de aproximație, ceea ce introduce evident un anumit grad de incertitudine în cunoașterea evoluției sistemului.

Problema determinării unei traiectorii de evoluție optimă pentru un sistem mare este strîns legată de posibilitatea de a determina cu exactitate interacțiunile dintre sistem și exosistem (adică mediul înconjurător), care conține sistemul nostru ca subsistem. Și aceasta deoarece principala sursă obiectivă de incertitudine în optimizarea sistemelor mari o constituie tocmai interacțiunea sistem-exosistem.

De aceea, în prezent există o tendință de reevaluare a conceptului de optimizare și de înlocuire a lui cu conceptul considerat mai realist de „suboptimizare” sau chiar de „optimizare flexibilă”. Înșă chiar dacă lucrurile stau așa, conceptul de optimalitate rămîne etalonul la care trebuie să ne raportăm.

În optimizarea sistemelor mari următoarele supoziții apar ca fiind naturale:

- sistemul este atît de mare (ca dimensiune și complexitate) încît nu poate fi rezolvat în ansamblu;
- pentru ca sistemul să poată fi rezolvat (în sensul conducerii optimale), el trebuie descompus în subsisteme interconectate și/sau agregat;
- valoarea optimă a vectorului de stare ca și aceea a vectorului de interacțiune, deși necunoscută, se presupune că există și este unică;
- putem rezolva subproblemele de optimizare locală, rezultate din descompunerea sistemului în subsisteme, ca și problema coordonatorului, pe care o presupunem, de asemenea, de dimensiune redusă.

Principiile sistemelor mari

EXPERIENȚA de pînă acum și intuiția arată că metodele și căile de abordare a conducerii optimale a sistemelor mari conduc, de fapt, nu la soluția optimă (adică la optimul teoretic) ci la o soluție suboptimală, adică la o soluție care se depărtează într-o anumită măsură de evoluția optimă, astfel încît diferența dintre valoarea optimă și suboptimă să rămînă controlabilă. Această observație ne-a condus la elaborarea unui principiu de incertitudine în teoria sistemelor mari.

Enunțul acestui principiu este următorul:

„Starea x_i a unui subsistem a unui sistem mare, decompozabil în n subsisteme interconectate, și interacțiunea sa v_i cu celelalte $n-1$ subsisteme, pot fi determinate simultan numai pînă la un anumit grad de precizie.”¹⁾

Principiul de incertitudine în sistemele mari se bazează pe observația că realizarea obiectivelor unui sistem în general depinde de influența exosistemului în care sistemul este „scufundat”, adică de interacțiunea sistem-exosistem. În particular această observație este valabilă și pentru subsistemele unui sistem mare, deoarece pentru aceste subsisteme exosistemul include sistemul mare însuși, iar uneori se poate confunda cu

acesta. În acest caz realizarea obiectivelor fiecărui sistem de pînă de interacțiunea cu celelalte subsisteme.

Sursele de incertitudine în sistemele mari sînt destul de numeroase, dar incertitudinea asupra stării x_i , pe care o definim ca distanța între valoarea x_i^* (valoarea obținută dacă s-ar putea rezolva sistemul mare, optimă) și x_i (valoarea aproximativă, suboptimală), definită cu ajutorul normei provine în mod obiectiv din:

- imposibilitatea rezolvării în ansamblu a sistemului mare;
- necunoașterea cu exactitate a interacțiunilor între subsistemul considerat (i) și celelalte $n-1$ subsisteme. În acest caz interacțiunile măresc numărul total al necunoscutelor, în subsistemul i.

În mod analog pornind de la relația care leagă variabila de interacțiune v_i cu stările x_i (ale celorlalte $n-1$ subsisteme), se definește incertitudinea asupra interacțiunii ca distanța, definită tot cu ajutorul normei, între valoarea v_i^* și v_i .

Așadar, dacă sistemul este mare și deci nerezolvabil în ansamblu, există o anumită incertitudine Δx_i asupra stării x_i . Dacă încercăm să rezolvăm sistemul prin descompunere, incertitudinea Δx_i asupra stării persistă ca urmare a dependenței soluției x_i de existența interacțiunii v_i asupra căreia există o incertitudine Δv_i . Pe măsură ce descompunem sistemul mare în tot mai multe subsisteme interactive, incertitudinea Δx_i descrește (ca urmare a micșorării dimensiunii subsistemului i), dar incertitudinea Δv_i crește (ca urmare a creșterii dimensiunii vectorului de interacțiune v_i), incertitudinile Δx_i și Δv_i găsindu-se în relație de invers proporționalitate (eventual neliniară). Toate observațiile făcute mai sus ne dau dreptul de a concluda valabilitatea principiului de incertitudine.

Se poate da și o expresie matematică acestui principiu, care arată limitele pînă la care pot fi utilizate conceptele teoriei sistemelor mari, avînd implicații asupra algoritmilor de optimizare. Important însă nu se pare faptul că acești algoritmi sînt — în realitate — algoritmi de suboptimizare și mai ales că sîntem în măsură de a evalua distanța care separă „optimumul real” de „optimumul ideal” și deci putem ști cu destulă precizie „pierderea de optimalitate” pe care o aduce o soluție suboptimală. Trebuie să precizăm că o soluție suboptimală este de preferat unei soluții optimale, atunci cînd pentru obținerea acesteia din urmă — dacă poate fi obținută — ar trebui să plătim un preț prea mare, ca memorie și timp calculator.”

Un alt principiu important în teoria sistemelor mari este așa-numitul principiu de optimalitate a sistemelor mari. Este cunoscut principiul programării dinamice (sau principiul de optimalitate) al lui Bellman. Un principiu analog poate fi enunțat în cazul sistemelor mari, pornind de la definiția acestor sisteme și ținînd seama de particularitățile lor.

Enunțul principiului de optimalitate în sistemele mari este următorul: „dacă un sistem mare, compus din mai multe subsisteme interconectate și un sistem coordonator este optimal atunci toate subsistemele componente sînt optimale în interacțiune și invers, dacă cel puțin un subsistem al unui sistem mare nu este optimal, în interacțiune, nici sistemul în ansamblu nu este optimal”.

Principiul de optimalitate în sistemele mari, pe care l-am elaborat recent și care se pretează la o frumoasă formalizare matematică (ca de altfel și principiul de incertitudine) pe care nu o mai prezentăm aici, merită totuși o discuție mai amănunțită datorată impactului său asupra conducerii optimale a sistemelor mari. Principiul de optimalitate în sistemele mari arată că dacă comportarea, traiectoria unui sistem mare este optimă, atunci comportarea fiecărui subsistem component este cu necesitate optimă, ca și interacțiunea dintre acestea. Invers, dacă un subsistem nu se comportă optimal, ca urmare de exemplu a faptului că interacțiunea sa cu celelalte subsisteme nu este optimă, sistemul mare în ansamblu nu se comportă optimal. Aceasta conduce la o comportare suboptimală, indicele de suboptimalitate fiind tocmai diferența dintre valoarea optimă a indicelui de performanță și valoarea suboptimă a acestuia.

Alte principii care trebuie avute în vedere în abordarea unui sistem mare, complex sînt următoarele:

Principiul complementarității (sau excluziunii), elaborat de Zadeh, conform căruia: „pe măsură ce complexitatea unui sistem (în sensul de model) crește, precizia și relevanța acestuia atîng un nivel la care ele se exclud reciproc”. Acest principiu are importanță pentru determinarea taliei modelului matematic, care nu trebuie să depășească gradul la care relevanța sa devine insignifiantă.

Un alt principiu important este cel al coordonării sistemelor mari, elaborat de Mesarovic și colaboratorii și care poate fi enunțat astfel: „reglarea descentralizată poate fi aproape la fel de bună ca și reglarea centralizată, cu condiția să existe un sistem coordonator care să asigure coordonarea subsistemelor, ierarhizat, pe mai multe niveluri”.

¹⁾ F. Stănculescu: „Un principiu de incertitudine în teoria sistemelor mari”. În: Contemporanul, nr. 42 (177), 17 octombrie, 1990

²⁾ F. Stănculescu: *Dinamica sistemelor mari*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1982

15

Beneficiul și rentabilitatea întreprinderii

CONTINUĂM publicarea consultațiilor în sprijinul candidaților la concursul de admitere în învățământul economic superior. Din dorința de a spori eficiența acestor consultații, elaborate de cadre didactice de specialitate din învățământul liceal și superior, sub egida Direcției științe sociale, din Ministerul Educației și Învățământului, acestea nu se vor mai referi la întreaga temă prevăzută în programă, ci vor aprofunda aspectele mai dificile ale temei respective.

Potrivit prevederilor programei de economie politică pentru concursul de admitere în învățământul superior, în anul 1982, tema: „Prețul și rentabilitatea” cuprinde 6 puncte: 1. „Costul de producție și valoarea”; 2. „Importanța și căile reducerii costurilor de producție”; 3. „Sistemul de prețuri — instrument al politicii economice”; 4. Programul P.C.R. cu privire la politica de prețuri în țara noastră”; 5. „Venitul net al întreprinderii și venitul net centralizat al statului”; 6. „Beneficiul și

rentabilitatea întreprinderii”. Toate aceste puncte sînt obligatorii pentru cei care se pregătesc în vederea participării la concursul de admitere din anul 1982. Consultația de față se referă la punctul 6.

În vederea concursului de admitere, programa și manualul necesar pregătirii candidaților au fost indicate în numărul anterior al revistei noastre, în conformitate cu indicațiile Ministerului Educației și Învățământului publicate în revista „Forum”, nr. 3 și 4/1982.

CORESPUNZĂTOR obiectivelor stabilite de Congresul al XII-lea al partidului privind accentuarea laturilor calitative în dezvoltarea economico-socială, un rol deosebit în înfăptuirea neabătută a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea spre comunism, revine sporirii eficienței economice, prin ridicarea gradului de valorificare a resurselor materiale și financiare, reducerea costurilor și creșterea beneficiilor.

Așa cum arăta secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, la plenara C.C. al P.C.R. din noiembrie 1981 — „Trebuie să se acționeze energic pentru reducerea continuă a cheltuielilor de producție, a cheltuielilor materiale, pentru creșterea tot mai puternică a eficienței economice, pentru sporirea beneficiilor — unitatea de măsură a bunei activități economice financiare în fiecare sector, în fiecare unitate”.

1. Venitul net al întreprinderii

CERINȚA trecerii la o nouă calitate a activității de conducere științifică a întreprinderilor, a celorlalte verigi organizatorice, în condițiile perfecționării mecanismului economico-financiar, este condiționată de modul cum se folosesc instrumentele și categoriile economice, în cadrul cărora un loc deosebit îl ocupă **venitul net**. Venitul net al societății este expresia bănească a plusprodusului, adică a produsului pentru societate — ca rezultat al muncii pentru societate, depusă de lucrătorii din sfera productivă, ca diferență între valoarea și costul produsului.

În obținerea lui este interesată întreaga societate, unitățile economice, colectivele de muncă, deoarece el este sursa principală pentru dezvoltarea economico-socială și ridicarea nivelului de trai.

Venitul net al societății este compus din **venitul net al întreprinderii** — sau — **beneficiul și, venitul net centralizat al statului**.

În principal, **venitul net centralizat al statului** este format din partea din producția netă prelevată pentru societate și impozitul pe circulația mărfurilor, ce revin statului ca proprietar al mijloacelor de producție. El mai apare sub forma adaosului sau rabatului comercial, sub forma fondului pentru introducerea tehnicii noi, dobînzi etc., care în practică se includ în costul de producție.

În condițiile autogestiei economico-financiare, o parte din venitul net al societății este lăsată la dispoziția unităților economice, sub forma **venitului net al întreprinderii**, destinat în principal dezvoltării și modernizării producției, autofinanțării și stimulării colectivului de muncă.

Mărimea acestei părți a venitului net este determinată de cantitatea și calitatea muncii din fiecare unitate economică și contribuie, în același timp, la creșterea eficienței economice a activității productive și prin aceasta, la creșterea venitului național.

2. Beneficiul — principală formă a venitului net. Conținutul și funcțiile lui

BENEFICIUL — este o parte din valoarea nou creată în unitățile economice, care se constituie după repartizarea următoarelor elemente: ● prelevarea pentru societate a unei părți din producția netă; ● retribuirea personalului muncitor și alte drepturi ale acestuia; ● cheltuieli de cercetare și introducerea tehnicii noi; ● impozitul pe fondul total de retribuire; ● contribuții pentru asigurări sociale; ● alte cheltuieli cu munca vie.

Mărimea beneficiului — reflectă sintetic rezultatele calitative ale activității economico-financiare a întreprinderii; cu cât beneficiul obținut la un anumit nivel de producție este mai mare, înseamnă că întreprinderea are o activitate mai eficientă.

Rolul și importanța beneficiului dobîndesc valențe noi în condițiile aplicării noului mecanism economico-financiar. În acest sens, **beneficiul este principalul indicator sintetic financiar**, exprimat într-o formă generală ca diferență între încasări și plăți. El reflectă răspunderea cu care sînt folosite fondurile încredințate de societate de către fiecare unitate economică, fiind o pîrgie eficientă de conducere a economiei naționale.

Ca element central al strategiei economico-financiare, **beneficiul îndeplinește următoarele funcții**:

- sursă de formare a veniturilor bugetului de stat, pentru constituirea fondului național de dezvoltare economico-socială și a fondului de consum social;
- sursă de autofinanțare a unităților economice;
- mijloc de cointerensare materială a unităților economice și a colectivelor de oameni ai muncii;
- indicator sintetic de apreciere a eficienței activității economice;
- instrument de control asupra modului de gospodărire a resurselor materiale și bănești aflate la dispoziția întreprinderii.

Beneficiul se constituie astfel ca un instrument eficient de dezvoltare a spiritului de răspundere, de întărire a ordinii, a disciplinei de plan și financiare, de apărare a integrității avutului obștesc. Legea nr. 29/22 decembrie 1978, privind formarea, planificarea și destinația beneficiilor reglementează modul de constituire a fondurilor proprii pe seama beneficiului planificat și a celui peste plan.

Astfel, beneficiile realizate în cadrul planului se repartizează de către întreprindere pentru: restituirea fondurilor primite pentru finanțarea investițiilor, într-o cotă de pînă la 10% din beneficii; o cotă pentru constituirea fondului de dezvoltare economică a întreprinderii; o cotă pentru constituirea mijloacelor circulante necesare; o cotă destinată constituirii fondului pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; o cotă necesară constituirii fondului pentru acțiuni sociale; constituirea fondului de participare a oamenilor muncii la realizarea producției, a beneficiilor și la împărțirea beneficiilor; vărsăminte la bugetul de stat.

În sprijinul candidaților la concursul de admitere în învățământul economic superior

O atenție deosebită se acordă stimulării colectivelor de lucrători în valorificarea superioară a materiilor prime și energiei, creșterea productivității muncii și reducerea costurilor de producție, care trebuie să se materializeze în realizarea de **beneficii peste nivelul planificat**.

În acest caz, beneficiile realizate peste plan, prin efort propriu, rămân, conform legii, în cea mai mare parte la dispoziția unității economice având următoarele **destinații**: o cotă de 20% la fondul de dezvoltare economică a întreprinderii; o cotă de 5% la fondul pentru construcții de locuințe și alte investiții cu caracter social; o cotă de până la 25% pentru suplimentarea fondului de participare a oamenilor muncii la beneficii (la unitățile cu sarcini de export, în plus o cotă de 10% din beneficiul peste plan proporțional cu depășirea exportului); o cotă de cel puțin 35% ca vărsămînt la bugetul de stat.

Sistemul de repartizare a beneficiilor, extins atît în activitatea întreprinderilor cît și în cea a C.A.P., a Cooperăției meșteșugărești și a celei de consum, demonstrează nu numai creșterea rolului beneficiului în creșterea eficienței economice, ci și superioritatea socialismului în formarea și utilizarea plusprodusului.

3. Rentabilitatea unităților economice și căile creșterii ei

CAPACITATEA unităților economice de a obține beneficii — se numește **rentabilitate**. În practică, rentabilitatea exprimă corelația dintre beneficiu și cheltuielile de producție, concretizată în depășirea costurilor de producție de către veniturile realizate din vânzarea mărfurilor. Cu cît această diferență este mai mare, cu atît beneficiul va fi mai mare și întreprinderea mai rentabilă.

Nivelul absolut al rentabilității reflectă **mărimea beneficiului** ca rezultat al modului cum au fost gospodărite resursele și este expresia eficienței economice obținută în fiecare întreprindere. Rentabilitatea se poate stabili la nivel de produs, de secție, de întreprindere și ramură economică.

Pentru cunoașterea gradului de rentabilitate al unei întreprinderi, sau a unui produs, se folosește **Rata rentabilității**. Rata rentabilității se poate exprima în mod relativ, cu ajutorul ratei beneficiului, calculată ca raport între beneficiul (B) obținut într-o perioadă de timp și totalul costurilor de producție (Cp):

$$R = \frac{B}{Cp} \times 100.$$

Pentru a se putea aprecia eficiența folosirii fondurilor de producție (Fp), rata rentabilității se mai poate calcula și în funcție de acestea, ca raport între beneficiu și volumul fondurilor de producție:

$$R = \frac{B}{Fp} \times 100.$$

Creșterea rentabilității și beneficiului pentru asigurarea eficienței economice a unităților economice, ridică sarcini deosebite organelor de conducere colectivă. În cadrul **căilor de creștere a rentabilității** un rol tot mai însemnat revine reducerii costurilor de producție, îndeosebi reducerii cheltuielilor materiale.

Pentru aceasta se urmărește introducerea unor noi tehnologii de prelucrare avansată care conduc la reducerea consumurilor specifice și valorificarea superioară a materiilor prime și energiei, recuperarea și valorificarea materialelor refolosibile.

O altă cale este mărirea vitezei de rotație a mijloacelor circulante prin dimensionarea la strictul necesar a acestora și evitarea imobilizării fondurilor cu această destinație, în constituirea de stocuri.

Creșterea productivității muncii sociale are mare importanță în sporirea rentabilității, a eficienței economice în general, prin introducerea progresului tehnic, organizarea rațională a producției și a muncii și ridicarea permanentă a calificării lucrătorilor.

Pentru creșterea rentabilității o cale sigură o constituie sporirea gradului de utilizare a fondurilor productive, îmbunătățirea indicilor intensivi și extensivi, respectarea termenelor de intrare în funcțiune și respectarea graficelor de atingere a parametrilor proiectați la noile obiective de investiții.

De asemenea, o influență deosebită are fabricarea de produse de calitate superioară, care se desfac la prețuri mai ridicate și care contribuie la sporirea beneficiului.

Valorificarea tuturor posibilităților existente în acest domeniu exercită o influență favorabilă asupra creșterii eficienței economice, ceea ce contribuie la accentuarea caracterului intensiv al producției, creează resurse pentru amplificarea activității economice — premisă a prosperității materiale și spirituale a poporului nostru.

prof. Ștefan VASILE

Liceul industrial nr. 15 București

Organizarea rațională a bazei furajere

(Urmare din pag. 12)

Pornind de la faptul că suprafața arabilă a unei zone cuprinde în mod natural mai multe grupe de soluri, vom determina repartitia optimă a culturilor furajere necesare unui efectiv de vaci și tineretului aferent. Studiul a luat în calcul un număr de 9 ferme aparținînd agriculturii de stat din județul Timiș, cu o suprafață afectată bazei furajere de 5 585 hectare, repartizată pe trei tipuri de teren (cernoziom, lăcoviște și sol greu), pe care sînt prevăzute a se cultiva: lucernă pentru fin, porumb masă verde, porumb pentru siloz, sfeclă furajeră, lucernă masă verde și anuale pentru masă verde.

Folosind următorii indicatori tehnico-economici: producția medie la ha din cultura obținută pe tipul de sol i (t/ha), cheltuielile de producție pentru cultura j pe un ha din tipul de sol i (lei/ha), suprafața arabilă a tipului de sol i (ha), suprafața arabilă totală (ha), cantitatea minimă a fiecărei culturi ce urmează a fi recoltată (tone), s-a întocmit un model economico-matematic de repartitie optimă a culturilor, urmînd a se determina suprafața de teren arabil din grupa de fertilitate i ce urmează a fi cultivată cu cultura j. Aceste suprafețe se determină în condițiile în care suma suprafețelor din tipurile de sol considerate a fi cultivate trebuie să fie egală cu întreaga suprafață aferentă, cantitățile din fiecare cultură trebuie să se realizeze cel puțin conform necesarului, iar totalul cheltuielilor necesare realizării producției să fie minim.

După un număr finit de iterații, modelul matematic elaborat permite obținerea soluției optime (tabelul nr. 2).

Față de realizarea integrală a sarcinilor prevăzute să se obțină la culturile furajere considerate (13 mii tone la lucernă pentru fin, 10 mii tone la porumbul masă verde, 16,6 mii tone la porumbul siloz, 20 mii tone la sfeclă furajeră, 7 mii tone la lucernă masă verde și 18 mii tone la anuale masă verde), **soluția optimă asigură în plus o cantitate de aproximativ 5 000 tone**. Cheltuielile de producție necesare determină un cost al furajului de numai 159 lei pe tonă.

Prezentarea problemelor de mai sus a fost simplificată, urmărindu-se îndeosebi efectuarea unei analize a expresiilor matematice în unitatea lor cu conținutul economic. Numai astfel se poate trece la abordarea unor probleme practice mai complexe de analiză economică, cu implicații majore. Mai mult, folosirea modelelor

Tabelul nr. 2

Repartiția optimă a culturilor furajere

Culturile furajere	Tipul de sol (ha)		
	cernoziom	lăcoviște	sol greu
Lucernă pentru fin	2 600	303	697
Porumb masă verde	—	363	—
Porumb siloz	—	—	403
Sfeclă furajeră	—	287	—
Lucernă masă verde	—	223	—
Anuale masă verde	—	724	—
Total	2 600	1 885	1 100

matematice și a analizei economice într-o perfectă simbioză este, neîndoielnic, imperios necesară pentru organizarea și folosirea rațională a resurselor.

Este de sine înțeles că pentru a elabora un model matematic de folosire rațională a resurselor sau de optimizare a oricărei din deciziile ce se impun a fi luate în procesul producției de lapte, este nevoie nu numai de cunoașterea metodelor matematice, ci și de **formarea unei gândiri economice a specialiștilor din sectorul creșterii vacilor de lapte**, care conduc ferme zootehnice, complexe zootehnice de tip industrial sau contribuie la adoptarea deciziilor la oricare alt nivel.

SURSE ȘI MECANISME INTERNAȚIONALE ALE INFLAȚIEI

NATURA specifică a procesului inflaționist din ultimul deceniu în țările occidentale nu poate fi explicată fără luarea în considerare a componentei sale internaționale, a resurselor și mecanismelor creșterii prețurilor în ansamblul țărilor capitaliste, în general în economia mondială. Referindu-ne la geneza, întreținerea și accelerarea inflației actuale, putem constata că majorarea internă a prețurilor s-a agravat și cronicizat în țările dezvoltate în contextul unor puternice impulsuri inflaționiste venite din exterior.

Factori economici și extraeconomi

CREȘTEREA excepțională a prețurilor în comerțul internațional după anul 1973 reprezintă, fără îndoială, una din cauzele majore ale hipertrofierii procesului inflaționist în deceniul opt. Graficul pune în evidență amploarea majorării prețurilor pe piața mondială, precum și subsumarea mișcării diferențiate a prețurilor la diferite produse și grupe de produse unui trend general ascendent. Conform unor date ale U.N.C.T.A.D. (TD/B/363) ritmul mediu anual de creștere a prețurilor internaționale a fost în perioada 1970—1980 de 12,3% la produsele alimentare, de 12,4% la materiile prime agricole, de 34,7% la petrol brut, de 7,8% la metale neferoase și de 11,5% pe ansamblul produselor manufacturate. Ca urmare, valoarea unitară a exporturilor mondiale a crescut de aproape 4 ori, înregistrându-se două faze de maxim : în 1973 și 1974.

Componentă a crizei economice actuale, **escaladarea fără precedent a prețurilor la produsele primare** își are originea în contradicțiile structurale ale economiei mondiale, în asimetria diviziunii internaționale a muncii tot mai mult contestată de noile cerințe ale dezvoltării forțelor de producție în contextul interdependențelor internaționale, de schimbarea raportului de forțe pe plan regional și global. Explozia generală a prețurilor reprezintă, în ultimă instanță, o formă de reacție spontană, de adaptare parțială și imperfectă a mecanismelor pieței mondiale la noile realități economice ale perioadei actuale, o expresie a limitelor unui model de creștere economică caracterizat prin exploatarea prădalnică a resurselor, prin decalaje și inechitate internațională. În același timp, evoluția particulară a prețurilor la diferitele categorii de produse de bază este expresia unor factori specifici, tehnologici, economici și extraeconomi : importanța produ-

lui în procesul creșterii economice moderne, industriale, în consumul productiv și individual (combustibili, materii prime) ; rolul său în promovarea progresului tehnic, în dezvoltarea ramurilor de vîrf (metale neferoase) ; evoluția raportului dintre cererea și oferta mondială și regională, fenomenele de penurie (produse alimentare) ; întărirea unității de acțiune și a puterii de negociere a țărilor producătoare (petrol) etc. Desigur, sporirea spectaculară a prețurilor la combustibili (de peste 18 ori mai mari în 1981 față de 1970) și indeosebi a țitei (de peste 20 de ori) rămîne fenomenul cel mai pregnant al ultimului deceniu. Astfel, conform cifrelor O.C.D.E. prețul oficial al petrolului brut exportat de țările membre ale O.P.E.C., care era în 1970 de 1,73 dolari pe baril, a crescut între 1973 și 1974 de la 3,3 la 11,25 dolari pe baril, iar între 1979—1980 de la 19 la 31,43 dolari pe baril, fiind „înghețat” prin decizia O.P.E.C. din anul trecut la circa 35 dolari pînă în decembrie 1982.

După cum se vede din grafic, evoluția prețurilor la produsele primare se realizează de o manieră concertată, manifestîndu-se o tendință de sincronizare a trendurilor categoriilor de produse (excepție face minereul de fier). În cazul materiilor prime agricole și produselor alimentare s-au înregistrat trei perioade de „vîrf” : în 1974 (cînd au cunoscut creșteri deosebite lina, zahărul, bumbacul, uleiul, carnea ș.a.), în 1977 (cafea, cacao, ceai ș.a.) și în 1980 (creștere generală, mai accentuată la cauciuc natural, porumb, carne, zahăr ș.a.).

O caracteristică importantă a ultimului deceniu este interacțiunea dintre procesul inflaționist intern din țările occidentale și schimbările petrecute în prețurile pieței mondiale. Astfel, pe de o parte, creșterea prețurilor la produsele primare a generat în țările importatoare puternice presiuni inflaționiste „prin costuri”, care au activizat și agravat factorii interni ai majorării prețurilor ; pe de altă parte, procesul inflaționist intern s-a transmis pe piața externă, reflectîndu-se în sporirea progresivă a prețurilor la produsele prelucrate comercializate pe plan internațional. Se formează astfel pe piața mondială o adevărată „spirală inflaționistă” produse primare — produse manufacturate, importanță sursă a accelerării creșterii prețurilor în ansamblul economiei mondiale. Într-adevăr, în perioada 1973—1980 valoarea unitară a produselor de bază exportate de țările în curs de dezvoltare a crescut de 1,98 ori, în timp ce valoarea unitară a produselor exportate de țările capitaliste dezvoltate a crescut de 2,18 ori. După cum rezultă din graficul B, cu excepția intervalului 1976—1978, indicele prețurilor

produselor primare a fost devansat de indicele produselor manufacturate, coeficientul de devansare tinzînd să fie mai ridicat în perioadele de conjunctură economică slabă în țările occidentale.

De fapt, după cum arată cifrele din ultimul raport anual al F.M.I., valoarea unitară a exporturilor din țările capitaliste dezvoltate a crescut cel mai mult în anii de maxim recesionist : cu 29,7% în 1975 și cu 12,3% în 1980. Aceste date sînt edificatoare pentru natura procesului inflaționist actual, demonstrînd reacția promptă și radicală a pieței produselor prelucrate la creșterea prețurilor la produsele de bază, respectiv procesul de recuperare pe seama prețurilor de export a costului majorat al importurilor produselor de bază în condițiile crizei economice internaționale. Totodată, ele pun în lumină tendința țărilor capitaliste dezvoltate de a transfera în exterior perturbările interne, reflectă procesul de redistribuire internațională a efectelor inflației în dauna țărilor în curs de dezvoltare, în speță a celor neexportatoare de petrol.

Tendință de sincronizare internațională

ANALIZA evoluției recente a economiei mondiale (vezi publicația ECOSOC „World Economic Survey 1980—1981”) arată că accelerarea inflației în principalele țări occidentale a iradiat în celelalte țări dezvoltate și în curs de dezvoltare, manifestîndu-se o tendință de sincronizare a mișcării prețurilor între diferite țări sau grupuri de țări.

Un rol important în transmiterea și generalizarea internațională a inflației revine **cursului de schimb**, în general interacțiunii dintre piața de mărfuri și cea financiar-valutară. După cum s-a arătat în literatură, abandonarea cursurilor fixe și instabilitatea economică financiară determinată de trecerea la cursurile fluctuante au dus la apariția unor fenomene de paralelism între fazele depresionare ale ciclului economiilor occidentale, care transformă comerțul exterior într-un factor de întreținere și adîncire a perturbărilor interne, de extindere a crizei pe plan internațional.

În condițiile actualelor interdependențe economice dintre state tinde să se stabilească un cerc vicios : deprecierea monetară — creșterea prețurilor. Astfel, degradarea cursurilor de schimb reprezintă un factor de accentuare a efectelor creșterii prețurilor mondiale asupra țărilor importatoare, deoarece ea echivalează cu majorarea suplimentară a costului național al mărfurilor

provenite din import. Sporirea prețurilor de import se repercutează într-un termen scurt asupra produselor interne legate de importuri, puseul inflaționist extinzându-se treptat — prin intermediul costului factorilor de producție — asupra întregii piețe interne. În schimb, presiunile inflaționiste generate în țările cu monedă depreciată nu sînt compensate prin scăderea prețurilor în țările cu monedă depreciată, datorită rigidității mecanismelor de piață în contextul stagflaționist actual. Pe de altă parte, agravarea situației balanței de plăți, necesitatea reducerii importurilor și sporirii competitivității exporturilor împing spre o nouă depreciere a cursului de schimb, stabilindu-se astfel un focar internațional de inflație care se autoîntreține.

Impactul deprecierii valutare asupra nivelului prețurilor interne depinde de elasticitatea cererii de import a țărilor respective, de gradul de dependență în

scăzute, limitează procesul de ajustare a prețurilor interne în raport cu majorarea prețurilor la produsele din import. De exemplu, în R.F. Germania, în primul trimestru din 1981 prețurile la import au cunoscut o creștere sensibil inferioară celei a prețurilor exporturilor principalelor săi furnizori externi.

Ultimul raport al Băncii Reglementelor Internaționale pune în lumină rolul cursului de schimb în distribuirea efectelor inflației internaționale. În 1973—1974 creșterea prețurilor la import în Japonia, Marea Britanie și Franța a fost accentuată prin deprecierea cursului de schimb al monedelor acestor țări, în timp ce în S.U.A., R.F. Germania și Canada deprecierea valutărilor a atenuat inflația de import. În 1979—1980 deprecierea yenului a sporit considerabil efectele creșterii prețurilor mondiale asupra economiei nipone, în timp ce în Marea Britanie și R.F. Germania s-a produs efectul contrar.

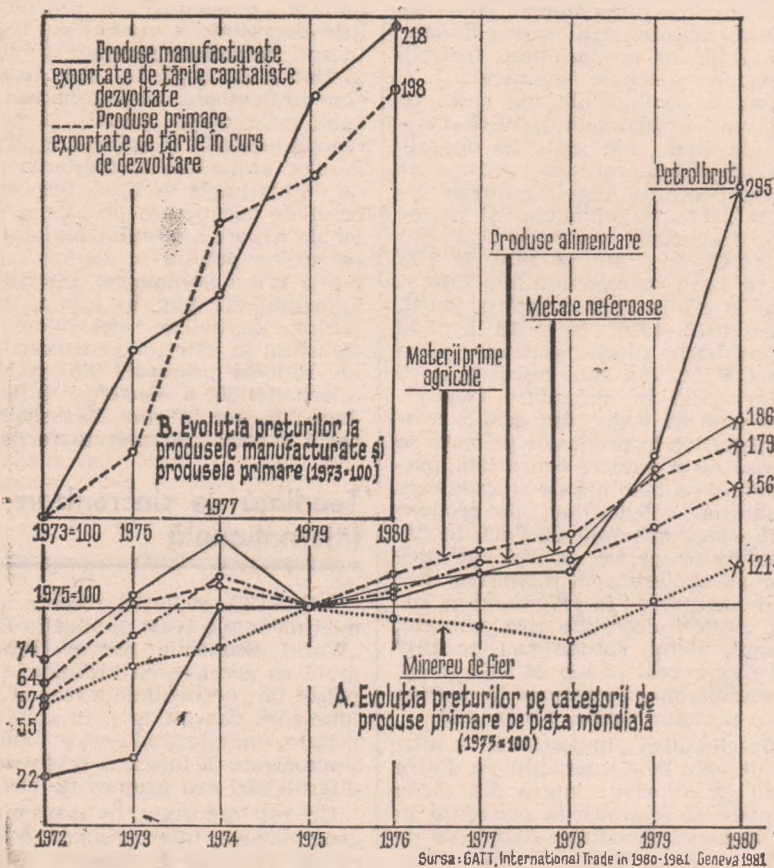
americane să beneficieze de un transfer de valoare din străinătate în schimbul unei simple emisiuni de dolari. Această politică a caracterizat în general fazele de relansare economică, precedind cele două „șocuri petroliere” și a atenuat într-o oarecare măsură impactul lor asupra economiei americane. Astfel, puternica degradare a balanței de plăți a S.U.A. la începutul anilor '70 (un deficit de 6 miliarde dolari în 1972), supralicitarea tranzacțiilor pe piața eurodolarilor și instabilitatea cursului de schimb, pe fondul unei tendințe descendente (cursul efectiv s-a redus cu 17% în intervalul 1970—1973) au făcut din dolar în această perioadă un adevărat „transportor internațional al inflației”. Totodată, deficitele însemnate înregistrate de S.U.A. în 1977 și 1978 (cite 14 miliarde dolari) și noua scădere a cursului dolarului (cu 13% între 1977 și 1979), deci reducerea puterii de cumpărare a „petrodolarilor”, s-au constituit în factori favorizanți ai noii escaladări a prețurilor internaționale (în principal la țitei) în 1979—1980.

În ultimii doi-trei ani administrația S.U.A. a adoptat o politică de control sever al masei monetare în scopul declarat al jugulării inflației interne, dar avînd însemnate consecințe asupra procesului inflaționist internațional. Aparent opuse, obiectivele acestei orientări rămîn în esență aceleași: suplimentarea surselor de finanțare a economiei americane, în speță prin atragerea de capitaluri străine, inclusiv și mai ales petrodolari, în încercarea de combatere a presiunilor recesioniste; redistribuirea asupra partenerilor a efectelor inflației internaționale, în condițiile întăririi cursului dolarului. Specialiștii O.C.D.E. apreciază, de exemplu, că sporirile de prețuri la import care au afectat țările occidentale europene în 1980—1981 sînt datorate în mare măsură deprecierea valurilor respective în raport cu dolarul.

Alternarea celor două orientări în raport cu evoluția economică internă și internațională și folosirea în interesul economiei americane a statutului dolarului în sistemul financiar-valutar este o caracteristică a politicii monetare și comerciale a S.U.A. în deceniul opt și în același timp un factor agravant al fenomenelor de criză, o sursă a contradicțiilor interoccidentale. Este semnificativ faptul că chiar în fazele de ascensiune a prețurilor internaționale (1973—1974 și 1979—1980) cursul dolarului s-a întărit sau a fost relativ constant, limitînd astfel influența prețurilor externe asupra nivelului prețurilor în economia americană.

Dar așa cum deficitul comercial și deprecierea cursului de schimb generau „efecte de bumerang”, sporind presiunile inflaționiste interne (prin intermediul inflației de import) și favorizînd creșterea prețurilor pe plan internațional (printr-o spirală alimentată de necesitatea asigurării puterii de cumpărare a petrodolarilor și a altor venituri din export exprimate în dolari), rata excesivă a dobinzii, puternic factor perturbator al pieței financiare internaționale, de deteriorare a situației partenerilor comerciali, duce pe plan intern la creșterea presiunilor recesioniste și la activizarea „triunghiului crizei”: recesiune-șomaj-inflație.

Ioan POPA

raport cu sursele externe de aprovizionare; în cazul unor țări occidentale rata ridicată a „inflației de import” (măsurată prin variațiile anuale ale raportului de schimb, calculate pe baza indicilor de deflaționare a prețurilor la export și import) este și expresia ponderii ridicate la import a combustibililor și celorlalte produse primare care au cunoscut creșteri masive de prețuri pe piața externă. Astfel, în 1974 și 1980 inflația de import a fost de 3,1 și 2,2% în Japonia (50% cota combustibililor în import), 2,3 și, respectiv, 3,5% în Italia (28%), 3,2 și, respectiv, 1,7% în Franța (27%).

Totodată, se stabilește o interdependență între nivelul inflației externe și incidența prețurilor externe asupra procesului inflaționist național. Astfel, o poziție concurențială puternică, datorată unei rate interne a inflației relativ

În analiza mecanismelor internaționale ale inflației trebuie să se țină seama de evoluția dolarului, principala valută de plată în tranzacțiile internaționale. Numeroși economiști (cum sînt marxistii francezi) consideră că o cauză esențială a inflației mondiale este legată de recunoașterea dolarului-hirtie ca mijloc internațional de plată, ea însăși expresie a poziției dominante a S.U.A. Aceasta face ca politica comercială și monetară americană să exercite o influență covârșitoare asupra pieței de mărfuri și financiar-valutare, dolarul devenind un mijloc important al transmiterii și redistribuirii internaționale a efectelor crizei economice.

După cum se știe, la începutul deceniului opt administrația S.U.A. aplica o politică de expansiune monetară, asociată cu însemnate deficite comerciale și de plăți, care permitea economiei

Mediul uman și „sărăcia poluantă“

PROGRAMUL Națiunilor Unite pentru mediul înconjurător a dat de curând publicității un studiu menit să dea imaginea evoluției problemelor legate de mediu în intervalul care a trecut de la Conferința O.N.U. asupra „mediului uman“, organizată în 1972 la Stockholm. Studiul urmează a fi prezentat în cadrul apropiatei reuniuni internaționale care va avea loc la Nairobi (între 10 și 18 mai a.c.), reuniune ce se constituie ca un moment de reflecție asupra rezultatelor obținute, ca o bază pentru noi strategii în acest domeniu. Dimensiunea evenimentului este dată de actualul context social, economic și politic internațional, caracterizat prin reducerea resurselor naturale, prin deturnarea unor importante resurse materiale și umane de la destinația lor firească de a servi dezvoltării, într-un mediu ambiant corespunzător.

De fapt, în concepția promovată de P.N.U.E., mediul uman este văzut ca o relație între om și mediul înconjurător, relație ce se referă la modul în care instituțiile, organizațiile sociale, întreaga populație reușesc să abordeze, să influențeze și să conserve resursele disponibile. Deceniul trecut a oferit nenumărate exemple de desconsiderare a responsabilităților legate de mediul uman. Desigur cel mai puternic afectate au fost țările în curs de dezvoltare care, în eforturile lor de creștere economică, au fost lipsite de resursele financiare și umane necesare, ceea ce a făcut ca procesul lor de dezvoltare să nu poată asigura calitatea mediului uman, iar, ca un corolar, poluarea mediului înconjurător să fie considerată ca o problemă de rezolvat a posterității. Într-un cadru mai larg, Conferința de la Stockholm statua expresia de „sărăcie poluantă“ referindu-se la cele mai grave probleme sociale care afectează omenirea și de a căror rezolvare depinde implementarea unui tip de dezvoltare pertinent sub aspectul relației om-mediu.

● Studiul P.N.U.E. distinge, din sfera largă a mediului uman, mai întâi problemele legate de mediul natural unde evoluția din ultimii zece ani prezintă un tablou descurajator. Putem menționa aici doar câteva din fenomenele care s-au agravat în această perioadă: acidizarea apelor, degradarea atmosferei, deprecierea calității apelor, reducerea disponibilităților de apă potabilă, scăderea fertilității solurilor și extinderea deșerturilor, dispariția mai multor specii de plante și animale.

● În ce privește necesitățile de existență ale populației globului, se constată creșterea numărului celor subnutriți sau malnutriți, în condițiile în care populația globului a crescut, multe suprafețe de teren au fost scoase din

circuitul agricol și altele au fost afectate de degradare pe diferite căi.

● În domeniul așezărilor umane, deceniul trecut a înregistrat o creștere rapidă a marilor aglomerări urbane care nu mai reușesc să asigure condiții sociale minime pentru fluxul masiv de populație atras aici de procesul de industrializare. Pentru a ne referi numai la aspecte ce țin de sănătate, lipsa unor progrese reale a fost evidentă atât în zonele urbane cât și în cele rurale; a devenit, de asemenea, mai evident rolul determinant al mediului — chiar în raport cu factorul genetic — în apariția și proliferarea bolilor în ambele tipuri de așezări umane, crescând, totodată, rolul tipului de alimentație și a stilului de viață asupra sănătății.

● Implicații deosebite a generat, în acest deceniu, problema surselor de energie, între ele pe prim plan situându-se hidrocarburile. Și aici țările în curs de dezvoltare revin în atenție, ele fiind nevoite să cheltuiască în acest interval între 25 și 65 la sută din încasărilor lor valutare pentru plata facturii petroliere. Orientarea lumii cu precădere spre cărbune a ridicat, pe de altă parte, probleme privind prevenirea degradării mediului, fapt care a îndreptat cercetarea către găsirea de tehnologii adecvate, controlarea proceselor de combustie și tratarea prealabilă a combustibililor, reducerea emisiunilor de gaze în timpul arderii, precum și pentru găsirea căilor cele mai oportune vizând reducerea degradării fizice a zonelor de exploatare a acestor resurse.

● Studiul citat menționează realizările înregistrate în industrie, în legătură cu păstrarea calității mediului: reducerea emisiunii de gaze la fabricile chimice, a apelor reziduale și toxice, la fabricile de tratare a minereului de zinc și plumb, a emisiunii de praf și fum la oțelării, deși acestea nu reprezintă decât o mică parte din fenomenele de poluare cu care industria este confruntată și în condițiile în care aceste probleme sînt abordate și tratate diferențiat — în funcție de posibilități — în țări cu niveluri diferite de dezvoltare. Ceea ce reține atenția este — în opinia autorilor studiului — creșterea gradului de conștientizare în legătură cu eforturile ce se impun pentru găsirea de surse alternative de energie, economisirea materiilor prime energetice și neenergetice disponibile și reciclarea lor în procesele de producție.

● De o atenție cu totul specială și crescândă se bucură în ultimul timp ideea salvării păcii și securității internaționale, ca o condiție de neînlocuit pentru asigurarea mediului uman propice afirmării eforturilor de dezvoltare și progres. S-au amplificat, astfel, manifestările și luările de poziție împotriva perspectivei declanșării unor războaie nimicitoare, pentru rezolva-

Breviar

CONFORM ultimului raport al Băncii Mondiale, în perioada anilor '70 comerțul internațional a crescut doar cu 5,7 la sută pe an, față de un spor de 8 la sută pe an în anul '60. În contextul în care în comerțul internațional predomină schimbul de produse manufacturate, locul țărilor în curs de dezvoltare neexportatoare de țefei în comerțul mondial a fost influențat de evoluția prețurilor la materiile prime. După cum reiese din raportul pe 1981 al Băncii Mondiale, pe măsură ce crește diferența dintre prețurile de export ale produselor de bază și cele ale produselor manufacturate, crește și deficitul comercial al lumii a treia. Astfel, la o creștere egală a volumului fizic al exporturilor țărilor în curs de dezvoltare și al celor industrializate (de circa 80 la sută), puterea de cumpărare a exporturilor țărilor în curs de dezvoltare a crescut cu numai 32 la sută, iar în cazul țărilor cele mai puțin dezvoltate — cu numai 18 la sută, în timp ce puterea de cumpărare a exporturilor țărilor industrializate a crescut cu 58 la sută. Deteriorarea raportului de schimb al țărilor în curs de dezvoltare este determinată, în cea mai mare parte, de dependența crescândă a acestui grup de țări de piețele țărilor dezvoltate.

În vederea acoperirii acestor uriașe deficite (deficitul balanței de plăți al țărilor lumii a treia la sfârșitul anului 1981 fiind estimat la circa 100 miliarde dolari, față de 80 miliarde dolari în 1980), rezultate din transferurile inechitabile de resurse, țările în curs de dezvoltare sînt obligate să recurgă la împrumuturi de la băncile occidentale, cu dobânzi deosebit de ridicate și în condiții de rambursare tot mai împovătoare, fapt care determină majorarea în continuare a datoriei externe.

Liliana RADULESCU

rea pe calea tratatelor a diferendelor de orice natură, pentru apărarea mediului înconjurător de efectele fozosirii armelor chimice și biologice. În ciuda acestor expresii ale conștientizării opiniei publice, studiul menționează numărul crescînd de conflicte armate semnalate în lume în acest interval, creșterea cheltuielilor cu caracter militar care afectează mai mult decît oricînd bugetele țărilor în curs de dezvoltare atrase în cursa înarmărilor, extinderea experiențelor cu armament nuclear, cu toate efectele pe care aceste acțiuni le generează asupra mediului înconjurător.

Iată și concluziile la acest tablou. În primul rînd, faptul că în prezent au ajuns să fie cunoscute căile de natură organizatorică și tehnică pentru rezolvarea problemelor mediului. Implementarea lor presupune însă un grad sporit de voință, amplificarea transferului de informații, a transferului de tehnologie și adaptarea tehnologiilor la condițiile concrete din fiecare țară. În al doilea rînd, recunoașterea faptului că mediul constituie un sistem, inseparabil de sistemele economice, ceea ce impune măsuri urgente și efective împotriva poluării, pentru conservare, pentru o cit mai bună corelare între problemele legate de mediu și cele ale dezvoltării. În sfîrșit, și poate aceasta este de fapt cea mai importantă idee, înțelegerea importanței dialogului — sub multiple aspecte, inclusiv raportat la mediu — dintre țările industrializate și cele rămase în urmă, ca singura cale spre dezvoltare — subliniază studiul P.N.U.E.

Em. STANCU

Programe de dezvoltare

Canada: politica energetică — obiectiv major al progresului economic

ÎN CONTEXTUL fenomenelor de criză care confruntă economia contemporană, autoritățile canadiene au adoptat mai multe măsuri de contracarare vizând: stimularea activității economice și depășirea fazei de recesiune; întărirea controlului național asupra industriei; reducerea efectelor negative ale nivelului ridicat al dobânzilor practicat pe plan mondial; economisirea energiei; descoperirea și darea în exploatare a noi rezerve minerale; dezvoltarea surselor alternative de energie etc.

Pentru a avea o imagine asupra resurselor însemnate de combustibili și minerale de care dispune această țară trebuie arătat că, în 1980, producții ridicate de minerale s-au realizat la cărbune (36,5 mil. tone), minereu de fier (50,2 mil. tone), nichel (circa 194 mii tone — locul I în lume), cupru (710 mii tone — locul IV în lume), plumb (circa 296 mii tone — locul IV în lume), zinc (circa 1 mil. tone — locul I în lume), uraniu (7 mii tone metal conținut în concentrație), azbest (1 300 mii tone —

locul II în lume). Rezervele naturale ale Canadei au permis creșterea în continuare, deși, în ritmuri moderate, a producției de combustibili. În 1980, principalii combustibili au înregistrat următoarele producții: petrol (70,4 mil tone), gaze naturale (echivalentul a 665 10¹² kcal).

O importanță deosebită pentru asigurarea independenței energetice a Canadei o are programul energetic lansat de guvernul canadian în octombrie 1980. Programul și-a propus ca obiectiv prioritar pentru perioada 1980—1990, substituția utilizării țițeiului, ca sursă energetică principală, cu cărbunul și gazele naturale. Aceasta presupune folosirea, până în 1990, în proporție de cel mult 10% a țițeiului în sectoarele industrial, comercial și în cel rezidențial. Îndeplinirea acestui obiectiv presupune o reducere cu 18% a utilizării țițeiului, ceea ce echivalează cu o economie de 16 milioane tone echivalent petrol.

Folosirea gazelor naturale produse în țară va determina reducerea importurilor de țiței cu două

treimi până în 1990. Pentru a stimula utilizarea gazelor naturale ca substituent al țițeiului, programul energetic prevede menținerea prețurilor gazelor naturale la un nivel redus, situat cu mult sub cel al țițeiului.

În noul program energetic, un loc deosebit în substituția țițeiului îl ocupă hidroenergia. Astfel, proiectul gigant James Bay (Quebec), intrat în funcțiune la sfârșitul anului 1979 va avea până în 1990 o capacitate totală de circa 10,5 GW.

Energia nucleară și cărbunul, ca înlocuitori posibili ai țițeiului, nu sunt incluși în noul program energetic, fiind tratați separat. Canada deține însemnate rezerve de uraniu, situându-se pe locul 2 în lume în producția de uraniu (6 900 tone în 1980), apreciindu-se că această producție se va dubla până în 1985. Încetinirea realizării programelor nucleare de către principalele țări capitaliste dezvoltate a redus atât cererea, cât și prețul uraniului, iar proiectele pentru noi exploarări au fost deocamdată aminate.

Rezervele de țiței și gaze naturale sunt concentrate în Alberta, în proporție de

90% și respectiv 70%. Dacă aceste rezerve pot sustine producția de țiței pe o perioadă de numai 13 ani, în schimb cele de gaze naturale sunt suficiente pentru circa 25 de ani, noul program energetic prevăzând o majorare a cantității de gaze naturale la 14 milioane tone anual echivalent țiței, până în 1990. Rezervele potențiale de combustibili convenționali sint, însă, vaste: astfel, zăcămintele de țiței sint de șase ori mai mari decît rezervele certe și numai 5% din acestea sint exploatare.

Programul energetic include, de asemenea, o serie de măsuri în direcția conservării energiei prin: acordarea de subvenții în valoare de 500 dolari proprietarilor de imobile (în vederea ameliorării gradului de izolare termică); construirea a circa 1000 clădiri rezidențiale cu consumuri energetice reduse (deși construirea acestora implică cheltuieli de circa 6 milioane dolari, ele vor determina economii de combustibili în valoare de aproximativ 75 milioane dolari în următorii 5 ani).

În prezent, 75% din producția de țiței și gaze naturale a Canadei este realizată de firmele străine din acest domeniu. În acest sens, programul energetic prevede ca până în 1990, cel puțin 50% din producția de țiței și gaze naturale să treacă sub controlul firmelor canadiene.

Relațiile economice ex-

terne dintre România și Canada au cunoscut o evoluție ascendentă. Acordarea reciprocă a tratamentului nediscriminatoriu (clauza națiunii celei mai favorizate) începînd cu 1971, încheierea unor acorduri și înțelegeri la nivel interguvernamental au stimulat dezvoltarea relațiilor dintre cele două țări, contribuind la accelerarea simțitoare a schimburilor comerciale, începînd cu anul 1971—1972. Exporturile românești, spre Canada au înregistrat creșteri de la an la an, ponderea principală deținînd-o produsele chimice și siderurgice, textile, încălțăminte și altele. Exporturile canadiene spre România au fost constituite, în principal, din produse agricole, cărbune, azbest, mașini și utilaje, celuloză. Se desfașoară, de asemenea, în bune condiții colaborarea dintre cele două țări pe baza Acordului de cooperare în domeniul nuclear.

În contextul acestor bune relații se înscrie și apropiata vizită oficială, la invitația tovarășului Nicolae Ceaușescu, președintele Republicii Socialiste România și a tovarășei Elena Ceaușescu, pe care guvernatorul general al Canadei, Edward Schreyer, și doamna Lily Schreyer o vor efectua în țara noastră, vizită care va contribui, fără îndoială la dezvoltarea și adîncirea relațiilor pe multiple planuri dintre cele două țări.

Florina OLTEANU

EVOLUȚII MONETARE

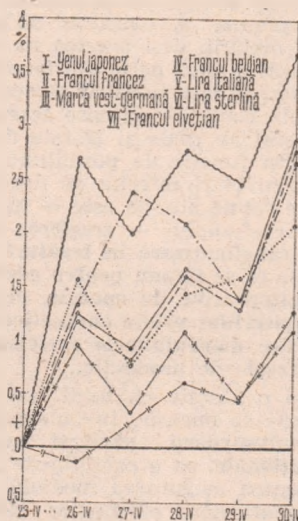
ÎN ULTIMA SĂPTĂMINĂ A LUNII APRILIE, poziția dolarului S.U.A. față de principalele valute occidentale a continuat să se deterioreze în principal sub influența anticipării unei evoluții descendente a dobânzilor la fondurile în această valută în viitorul apropiat și al fazei prelungite de recesiune în care se află economia americană. Publicarea unor date privind creșterea masei monetare în S.U.A. sub așteptările majorității operatorilor de deșize, ca și declarațiile oficiale privind reducerea viitoare a nivelului dobânzilor în această țară, odată cu progresele înregistrate în lupta contra inflației, au exercitat presiuni „à la baisse” asupra dolarului. Acoperirile de poziții pentru finanțări roll-over, de sfîrșit de lună, nu au putut contracara aceste presiuni.

Cursul lirei sterline față de dolar s-a îmbunătățit (înregistrîndu-se o apreciere de circa 1,27 puncte procentuale la nivelul întregului interval, de la 1,7735 dolar/1 liră la 23 aprilie, la 1,7969 dolar/1 liră la finele săptămîinii). Evoluția s-a datorat slăbirii poziției monedei americane. Față de valutele vest-europene, cursul lirei sterline a marcat un val.

Marca vest-germană a înregistrat o apreciere sensibil mai pronunțată față de dolar, de aproape 2,8 puncte procentuale (de la 2,3950 mărci/1 dolar în ziua de referință de 23 aprilie, la 2,33 mărci/1 dolar la sfîrșitul lunii aprilie), reflectînd evoluțiile relativ mai favorabile din economia acestei țări.

Aprecieri de curs apropiate au marcat și francii francez (de peste 2,8 puncte procentuale, de la 6,2550 la 6,08 franci/1 dolar) și francul belgian (de circa 2,7 puncte procentuale) de la 45,25 la 44,07 franci/1 dolar).

Poziția francului elvețian față de dolar a cunoscut o

Evoluția cursurilor principalelor valute occidentale față de dolarul S.U.A. în perioada 26—30 IV a.e. Bază: 23 aprilie 1982.

îmbunătățire mai puțin pronunțată (apreciere de 1.1 puncte procentuale la nivelul întregului interval), în principal ca efect al noilor reduceri ale dobânzilor la depozitele la termen operate de marile bănci elvețiene. La sfîrșitul lunii aprilie francul elvețian era cotat la 1,9490 franci/1 dolar, comparativ cu 1,97 franci/1 dolar în ziua de referință.

Sub influența restrîngerii ecartului de dobîndă față de fondurile în dolari precum și a anticipării unor evoluții relativ mai favorabile în economia niponă, cursul yenului japonez a marcat față de dolar o apreciere de peste 3,6 puncte procentuale în săptămîina analizată (de la 244 yeni/1 dolar la 23 aprilie, la 235.25 yeni/1 dolar la finele lunii).

Dobînzile la fondurile în principalele eurovalute au prezentat următoarea evoluție (se dau nivelurile de ofertă la depozitele pe 6 luni din zilele de 23 și, respectiv, 30 aprilie a.e.): eurodolarii 15,125 la sută și 14,9375 la sută, euromărcii vest-germane 8,9125 la sută și 8,625 la sută, eurofrancii elvețieni 5.5 la sută și 5,125 la sută, eurolire sterline 13,8125 la sută și respectiv 13,75 la sută.

Prețul aurului a atins, la ultimul fixing de la Londra din luna aprilie, 356,75 dolari/uncie, fiind apropiat de cel din ziua de referință de 23 aprilie a.e. (357 dolari/uncie).

Gheorghe MUNTEAN
Alexandru OLTEANU

R. S. CEHOSLOVACĂ

Necesitatea și perspectivele sistemului agroindustrial

RAPORTUL prezidiului Comitetului Central al Partidului Comunist din Cehoslovacia, prezentat la cea de-a 4-a plenară a acestuia (octombrie 1981), a accentuat cu multă fermitate că „cerința categorică de a urgenta substanțial procesul de generalizare a consumului rațional de carburanți și energie la scara întregii economii impune o serie de măsuri noi, și mai exigente, în domeniul agriculturii”.¹⁾ Cu același prilej a fost subliniată și cerința privind o valorificare cât mai eficientă a materiilor prime de origine agricolă. Alături în procesul de producție și în rețeaua de distribuție, cit și în schimbul și consumul resurselor de hrană umană, în condițiile complexului agroindustrial din Cehoslovacia mai există o multitudine de posibilități pentru valorificarea complexă a materiilor prime și economisirea energiei.

În esență există două moduri de abordare a acestei sfere de probleme. Printre măsurile restrictive pe care le presupune primul mod se numără suspendarea activității unui mare număr de uscătorii, un control mai riguros al consumului de carburant ș.a. Cel de-al doilea mod de abordare se remarcă, mai degrabă, prin intențiile sale de lungă durată. Printre altele, raportul prezidiului cere în acest sens ca inovațiile în tehnica agricolă să contribuie — mai mult ca până acum — la un „consum cât mai redus de carburanți pe unitatea de producție”. Dar nu numai tehnologiile menționate, ci și domeniul relațiilor de producție oferă posibilități importante de economisire, în special prin transformarea rațională a structurilor organizatorice.

Succintă delimitare teoretică

ÎN MOD OBIECTIV îmbinarea agriculturii cu industria se bazează și urmărește valorificarea și ameliorarea complexă a materiilor prime primare din sectorul agricol. Prin concentrarea treptelor de producție în localități apropiate, condiționată obiectiv de volumul și tonajul relativ mare al materiilor prime agricole se creează premise pentru punerea bazelor unor structuri organizatorice cu solicitări reduse de transport și economice din punct de vedere energetic. Actualitatea ei sporită, ca una din formele posibile de organizare a bazei tehnico-materiale în sistemul agroindustrial este determinată de faptul că posibilitățile pentru o nouă concentrare pe orizontală a producției în agricultură — la nivelul actual al tehnicii și tehnologiei — sunt în principiu epuizate, fără a mai lua în considerare faptul că orice concentrare a producției pe orizontală determină și o creștere a consumului de energie.

Dimpotrivă, sistemul agroindustrial reprezintă o formă de concentrare a producției pe verticală. De altfel, concepția sistemului agroindustrial simplifică planificarea fluxurilor materiale și, pe de altă parte, stimulează optimizarea proporțiilor lor și a capacităților de producție.

Făcînd o sinteză prealabilă, se poate spune că dezvoltarea treptată a sistemului agroindustrial se manifestă în condițiile complexe din zilele noastre ca una din formele de adaptare rațională a relațiilor de producție la acele restricții care complică dezvoltarea în continuare a forțelor de producție. Față de condițiile modificate, reproducția ar permite realizarea adecvată a unei concordanțe mai trainice dintre forțele de producție și relațiile de producție din sfera agroindustrială. În același timp, se poate enunța și ipoteza conform căreia — prin capacitatea sa de transformare față de progresul tehnico-științific — sistemul agroindustrial ar putea contribui, de asemenea, la depășirea în agricultură a stereotipurilor tehnologice cu mari cerințe energetice.

Unele aspecte practice

COMBINATELE agroindustriale reprezintă imaginea organizatorică a sistemului agroindustrial. În complexul agroindustrial din Cehoslovacia asemenea combinate sînt prezente numai într-un mod

cu totul sporadic. Ca exemple pot fi menționate C.A.P.-ul Slušovice din regiunea Gottwaldov și I.A.S.-ul Agrofrigor din Dunajská Streda. Obiectul producției în cadrul unor asemenea combinate este, în general, cultivarea și prelucrarea legumelor și fructelor.

Cu toate acestea, concepția sistemului agroindustrial începe să-și croiască calea spre realizare și în condițiile din Cehoslovacia. Cercetarea fundamentală schițează în special orientări către punerea bazelor unor astfel de combinate agroindustriale — în cazul produselor vegetale — în acele ramuri care se întemeiază pe plantații permanente (fructe, viță de vie) sau în domeniile cu un înalt grad de specializare (legume, culturi de cartofi pentru prelucrarea industrială). Pe de altă parte, în sfera produselor primare de origine animală, cele mai actuale par a fi combinatele care presupun o macroproducție obținută în sistemul de îngrășătorii, abatoare și sectoare de prelucrare. În sfera industrială a complexului ar trebui să se verifice mai ales posibilitatea de combinare a activității de depozitare a cerealelor, a industriei morăritului și întreprinderilor de preparare a nutrețurilor, pe baza amplasării lor raționale în puncte apropiate unele față de altele.

Din cele de mai sus reiese că, în formele menționate, acest sistem agroindustrial ar necesita realizarea interconexiunii exploatarelor agricole cu unități din industria conservei, vinului, amidonului, cărnii și gospodăria frigorifică. Dar în nici un caz la scară generală, ci numai acolo unde ea se dovedește deplin eficientă. Se apreciază că organizarea combinatei agroindustriale ar trebui luată în considerare în primul rînd în sectorul de stat, ceea ce nu exclude existența lor și în cadrul sectorului cooperatist.

Cu privire la amplasarea obiectelor de investiții

ÎN TOATE cazurile menționate apare absolut indispensabilă amplasarea capacităților de prelucrare în zona materiilor prime și în nici un caz în cea de consum. În zona de consum își găsesc motivația numai acele activități de producție care comportă o foarte mare pondere a ambalajelor, de exemplu a sticlelor, în volumul global al produselor finale.

Din păcate, în practică se procedează foarte des tocmai invers. În special construirea combinatei pentru prelucrarea cărnii la periferia marilor aglomerații industriale poate fi considerată cel puțin discutabilă: nu numai că prezintă cerințe prea mari în privința transportului, dar este nedorită și sub aspectul principiilor ecologice. Urmările unui transport de materie vie la distanțe mari, pe de o parte, precum și cele ale prelucrării ori transportului deșeurilor (mai bine zis a materiilor prime secundare), pe de altă parte, sînt cunoscute atât de bine, încît ar fi de prisos să mai insistăm. Este evident faptul că o exploatare complexă a materiilor prime este rațională numai în zona producerii acestora, transportul de produse finite cu ajutorul camioanelor echipate cu instalații frigorifice dovedindu-se a fi mult mai eficient. Într-un mod asemănător s-ar putea discuta și despre problema amplasării fabricilor de lapte.

Foarte promițător este punctul de vedere privind folosirea căldurii recuperabile, provenită de la centralele termice, stațiile de compresoare amplasate de-a lungul magistralei de tranzit a gazului metan și întreprinderile industriale. Deocamdată sfera de aplicabilitate se rezumă doar la construirea complexelor de sere pentru cultivarea legumelor. Asemenea ample gospodării de sere, atașate și subordonate unor mari organizații comerciale, care dispun de toate premisele pentru concentrarea unui volum suficient de resurse financiare în vederea asigurării construirii lor, ar putea contribui în mod esențial la realizarea de economii în sfera consumului de energie și — de asemenea — la asigurarea unui consum de vitamine mult mai ritmic în cursul anului. Concomitent, marea organizație comercială ar deveni purtătoarea unei forme originale a sistemului agroindustrial.

În momentul de față unitățile de prelucrare din cadrul complexului agroindustrial sînt amplasate așa cum sînt și ele vor mai exista încă multă vreme acolo. Dar în cazul în care se va trece la construirea unor noi obiective de acest gen, amplasarea lor ar trebui să se transforme în obiect de studiu, mai ales că prelucrarea complexă a materiilor prime din domeniul agricol deschide largi posibilități pentru producerea industrială a albuminelor și — în general — a hranei provenite din surse netradiționale.

În felul acesta verificarea treptată a posibilităților și a avantajelor oferite de sistemul agroindustrial se transformă într-o problemă deosebit de actuală. Ea presupune renunțarea la dirijarea amplasării și organizării forțelor de producție după concepții depășite care situează latura formală a relațiilor de producție mai presus de propriul lor caracter rațional, de locul pe care-l ocupă în contextul de dezvoltare a forțelor de producție. Mai ales că relațiile de producție au menirea de a oferi un cadru propice pentru necesitățile dezvoltării în continuare a forțelor de producție și de a avea o contribuție multilaterală la valorificarea consecventă a materiilor prime, la diminuarea consumului de energie în procesele de producție și la menținerea unui mediu ambiant sănătos pentru specia umană.

Imrich RUBIK

Politická ekonomie, Praga

¹⁾ Cu privire la sarcinile actuale de dezvoltare a agriculturii și a producției alimentare, Praga, Svoboda, 1981, pag. 19

Inechitați in comerțul internațional

DECALAJUL dintre țările capitaliste industrializate și țările în curs de dezvoltare se manifestă — în domeniul comerțului internațional — nu numai prin ponderea diferită a celor două grupuri de țări în volumul total al schimburilor, ci și prin structura diferită a acestora. În 1979, de pildă, produsele industriale reprezentau 74% din exportul țărilor capitaliste dezvoltate (din care 41% erau mașini și utilaje), în timp ce în exportul țărilor în curs de dezvoltare ponderile celor două grupe de mărfuri erau de 40% și 13%.

O trăsătură caracteristică a comerțului internațional o constituie nu numai ponderea mare a materiilor prime și semifabricatelor în exportul țărilor în curs de dezvoltare, ci și puternicul control exercitat asupra acestui export de companiile transnaționale. Astfel, în anul menționat acestea din urmă controlau exportul mondial al unor produse de bază în următoarele proporții (în %):

— cacao	circa 75
— banane	70—75
— tutun	85—90
— ceai	85
— cafea	85—90
— orez	70
— zahăr	60
— grâu	85—90
— cauciuc natural	70—75
— bumbac	85—90
— iută	85—90
— lemn	90
— petrol (brut)	75
— cupru	85—90
— minereu de fier	90—95
— bauxită	90—95
— cositor	75—80
— fosfați	50—60

Revista **Comercio exterior**, care publică datele de mai sus, semnalează faptul că companiile transnaționale realizează profituri uriașe de pe urma manipulării prețurilor la produsele de bază exportate de țările în curs de dezvoltare. Ponderea prețurilor încasate de țările exportatoare ale unor asemenea produse nu constituie deseori decât o parte minoră a prețului lor final, plătit de consumatorul din țările importatoare, și anume (în %, în 1979): 75 la cositorul rafinat, 55 la concentratul de cupru, 53 la ceai, 48 la untul de cacao, 32 la iută, 30 la sucuri de citrice, 15 la cacao, 14 la cafea, 10 la minereu de fier.

Bulgaria: jaloane ale producției cooperatiste

INDUSTRIA COOPERATISTĂ din Bulgaria cunoaște în actualul cincinal un ritm susținut de dezvoltare, valoarea producției sale urmînd să crească,

conform prevederilor, cu 35—40%, comparativ cu nivelul atins în perioada 1976—1980. În acest scop s-a preconizat construirea și punerea în funcțiune, încă din primii ani ai cincinalului, a cel puțin o sută de întreprinderi mici și mijlocii, dispunînd de o dotație tehnică și tehnologică modernă; ele urmează să se specializeze în fabricarea unor articole care se bucură de o mare cerere, precum și în prelucrarea excendentelor de produse agricole. Totodată, fonduri însemnate de investesc în extinderea și modernizarea întreprinderilor și atelierelor existente, în vederea diversificării producției acestora, îndeosebi în ceea ce privește sortimentul articolelor de uz curent.

Programul de dezvoltare a activității în sectorul cooperatist prevede, de asemenea, sporirea participării sale în sfera serviciilor prin mărirea de circa opt ori a volumului prestărilor de servicii efectuate de unitățile cooperatiste, cu prioritate în domenii ca lucrări de zidărie, de tîmplărie, de tinichigerie, confecționarea articolelor de fierărie, a mobilei, executarea zugrăvelilor, a operațiilor de întreținere și reparații la autovehicule sau la aparate electrocasnice ș.a. Un alt domeniu de perspectivă îl constituie colectarea și prelucrarea primară a plantelor din flora spontană, îndeosebi a celor medicinale, în vederea lărgirii bazei de materii prime pentru industria farmaceutică.

Producția de petrol: evoluție descendentă

„CRIZA“ petrolului și măsurile adoptate de diferite țări pentru reducerea consumului de produse petroliere (fie prin gospodărirea lor rațională, fie prin

a scăzut cu 6,5% față de nivelul anului precedent, după ce înregistrase și în cursul anului 1980 o reducere cu 4,7%, iar evoluția din primele luni ale anului curent pare să indice o menținere a tendinței.

Reducerea menționată a fost provocată cvasiintegral de restrîngerea considerabilă a extracției în țările membre ale O.P.E.C., îndeosebi în scopul de a

Producția de petrol brut (în%)

Grupul de țări sau țara	Ponderea în producția mondială			Modificarea 1980/1979 1981/1980	
	1979	1980	1981		
Țări membre ale O.P.E.C.	48	44	39	-12,8	-16,0
Țări socialiste	22	24	26	+ 2,2	—
S.U.A.	15	15	17	+ 0,6	- 1,1
Alte țări	15	17	18	+ 6,0	+ 3,1
Total mondial	100	100	100	- 4,7	- 6,7

Sursa: „Chroniques d'actualité de la S.E.D.E.I.S.“, nr. 8, 1982

substituirea petrolului cu alți purtători de energie), au condus în ultimii ani la răsturnarea — pe plan mondial — a tendinței anterioare de creștere continuă a extracției de țiței. După cum se poate vedea din datele tabelului de mai sus, în 1981 volumul total al extracției

frîna scăderea prețurilor pe piața mondială a petrolului. Ca urmare, ponderea țărilor membre ale O.P.E.C. în producția mondială de petrol a scăzut substanțial în ultimii doi ani (cifrîndu-se, în 1981, doar la 1 125 mil. tone, față de producția totală de 2 859 mil. tone).

Consum redus, durată de funcționare sporită

NOUL TUB FLUORESCENT inelar cu balast electronic, lansat la firma vest-germană Osram, poate înlocui cu ușurință becurile electrice tradiționale, întrucît — avînd un soclu filetat similar — nu reclamă nici o modificare a instalației electrice (vezi ilustrația). În schimb, tubul fluorescent inelar consumă doar o treime din energia electrică necesară unui bec obișnuit, cu aceeași capacitate de iluminare. Totodată, tubul fluorescent are o durată medie de funcționare de 6 000 de ore, respectiv de circa șase ori mai mare decât cea a becurilor electrice obișnuite.

GLOSAR

Burse (III)

FORMELE și momentul stabilirii cursului bursier variază de la o bursă la alta. În linii mari, există cursuri fixe și cursuri variabile. **Cursul fix** este un curs formulat, care este afișat la o anumită oră de la deschiderea bursei. Odată ce a fost fixat, acest curs devine valabil pentru toate tranzacțiile pe care agenții de bursă le-au înțut în suspensie în așteptarea lui. În cazul în care tendința bursei se modifică, de ea nu se va putea ține seama decât în ziua următoare, la ora la care se va afișa noul curs. **Cursul variabil** este formulat în tot timpul orelor în care funcționează bursa, în funcție de fluctuația cererii și ofertei, însă nu se afișează decât cursul de deschidere și cel de închidere a bursei. Partenerii sunt liberi să decidă asupra cursului la care vor conveni vânzarea-cumpărarea, putând respecta cursul formulat sau hotărâ în curs superior sau inferior, iar agenții de bursă vor înregistra acest curs. În ce privește tranzacțiile încredințate agenților de bursă, acestea vor fi încheiate la cursul de deschidere sau la cel de închidere, potrivit dispozițiilor primite de la clienți. În general, diferențele dintre cursul fix și cel variabil nu sînt mari.

Din cele de mai sus rezultă rolul important al agenților de bursă în mecanismul formării cursurilor bursiere. Din această cauză, numirea în asemenea posturi este legată de indeclinarea anumitor condiții care să asigure corectitudinea în efectuarea dispozițiilor primite de la clienți. În numeroase țări, agenții de bursă trebuie confirmați de autoritățile de stat. Au fost cazuri în care agenții de bursă nu s-au mulțumit cu sesizarea tendinței pe care piața a imprimat-o în ce privește valoarea unei acțiuni sau obligațiuni, ci au imprimat o anumită tendință prin mijloacele materiale și psihologice de care dispun, făcînd astfel ca unii clienți să câștige, iar alții să piardă în tranzacțiile bursiere, după cum dicta interesul agenților. Selecționarea severă a agenților de bursă urmărește tocmai înlăturarea unor asemenea practici.

Se pot distinge trei categorii de agenți de bursă, după caracteristicile activității lor în practică. O primă categorie o formează agenții care indeplinesc exclusiv o **funcție de intermediere**. Aceștia sînt într-o permanentă căutare de clienți: dacă primesc o ofertă de vânzare, caută un cumpărător — și invers. O altă categorie — cea mai numeroasă — o formează agenții care, fără să dispună de vreun ordin din partea unui client, se inspiră din tendința dominantă la un moment dat la bursă și **se oferă să cumpere sau să vîndă la un anumit curs pe cont propriu**, în speranța că vor găsi un vânzător sau un cumpărător care să fie dispus să încheie tranzacția la aceeași bursă pînă la închiderea zilei și, astfel, agenții să plece acasă fără nici un angajament personal. În schimb, ei vor încasa nu numai comisionul de intermediar, dar și câștigul realizat prin valorificarea diferențelor de curs care intervin întotdeauna în cursul unei ședințe a bursei. În sfîrșit, ultima categorie de agenți de bursă este constituită din cei care se intitulază agenți, dar care de fapt nu indeplinesc funcția de intermediari, ci **lucrează pe cont propriu în exclusivitate**, scopul lor fiind speculația bursieră. Este vorba de cei despre care am spus înainte că sînt denumiți **jobber**. Categoria este puțin numeroasă, deoarece presupune deținerea unor mijloace financiare importante, destinate a fi investite în jocul de bursă.

C. K.

Uniune monetară

Anca Preda, Brașov — 1) Uniunea economică și monetară dintre Belgia și Luxemburg a fost creată în martie 1921, pe o perioadă de 60 de ani. Existența uniunii respective a fost prelungită, însă conform revistei *The Economist*, există indicii potrivit cărora ea s-ar putea dezmembra. Principalul factor care acționează în

această direcție este evoluția divergentă a economiilor celor două țări: Belgia cunoaște în prezent cea mai ridicată rată a șomajului din întreaga Piață comună și importante deficite bugetare și comerciale, situație care a făcut necesară devalorizarea francului belgian cu 8,5 la sută acum cîteva luni, în vreme ce economia luxemburgheză se dezvoltă pe baze sănătoase. Chiar dacă Uniunea economică și monetară belgo-luxemburgheză va continua să existe, Lu-

xemburgul se pregătește să-și creeze propria sa bancă centrală în 1983, care va prelua cel puțin unele din atribuțiile Băncii naționale a Belgiei, responsabilă în prezent de politica monetară a Luxemburgului.

2) Uniunea monetară dintre Marea Britanie și Irlanda a durat 150 de ani, luînd sfîrșit în 1979, cînd Irlanda a aderat la așa numitul „sistem monetar european“, la care Marea Britanie a refuzat să adere. Și în acest caz

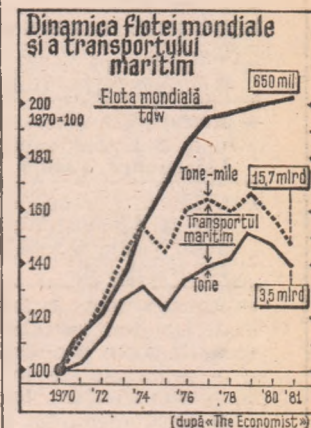
evoluțiile economiilor celor două țări au fost divergente, una din principalele deosebiri fiind provocată de descoperirile de petrol din zona britanică a Mării Nordului, dar nu și în Irlanda.

Capacități excedentare

Cornel Ciupe, Brăila — Actualele dificultăți ale flotei mondiale sînt insolubil legate de încetinirea ritmului de creștere a comerțului internațional în raport cu evoluția dimensiunilor flotei mondiale, conjugate cu creșterea costurilor de exploatare a navelor (mai ales a celor cu combustibili, dar și a celor de forță de muncă) și cu scăderea navlurilor. Anul trecut volumul comerțului internațional efectuat pe mare — dincolo de fluctuațiile survenite — era cu 40 la sută mai mare decît în 1970, în vreme ce capacitatea flotei mondiale a sporit la mai mult de

dublu (vezi graficul). Criza din domeniul transportului maritim s-a adîncit în ultimii ani, mai ales în ce privește petrolul: între 1978 și 1981 parcursul „aurului negru“, exprimat în tone-mile, a scăzut cu 31 la sută (ca reflex al politicii de economisire a energiei practicate de țările importatoare, ca și al aprovizionării din surse mai apropiate, cum ar fi Mexic pentru S.U.A. sau Marea Nordului pentru Europa continentală). În schimb, capacitatea flotei petroliere, deja excedentară în 1978, s-a redus de atunci cu numai 4 la sută. Anul trecut a început să stagneze comerțul cu mărfuri în vrac (ca cereale, minereu de fier și cărbune) cu pondere mare în comerțul internațional pe mare, în vreme ce capacitatea flotei specializate a crescut cu 8 la sută. Ca urmare navlurile la aceste mărfuri s-au

reduc cu mai mult de jumătate, cu perspectiva de a scădea în continua-

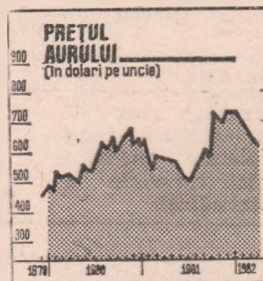

re, ținînd seama că volumul actual al comenzilor de nave (32 milioane tdw) reprezintă echivalentul a 71 la sută din capacitatea flotei mondiale.

Prețul aurului

Ilie Gandrabura, Vaslui — Prețul aurului de 315,75 dolari pe uncie înregistrat la Londra în a doua decadă a lunii martie a.c. a fost cel mai scăzut din ultimii doi ani și jumătate. Se apreciază că perspectiva unor deficite bugetare ridicate în S.U.A. cel puțin pînă în 1984 va constitui un obstacol important în calea reducerii inflației și prin urmare va menține la cote ridicate nivelul ratei reale a dobînzilor în dolari. Nivelul ridicat al dobînzilor este de natură să deter-

mine în continuare preferința investitorilor pentru plasamente lucrative în

locul achiziționării de aur sau diamante, care două cum se știe, nu sînt purtătoare de dobîndă.

La scăderea prețului aurului se apreciază că

au contribuit și vânzările de metal galben — desul de susținute în primele luni ale anului — în ciuda trendului descendent al prețului — ale unor țări mari producătoare, sub impulsul necesității achitării unor importuri de cereale, de echipament militar etc., ca și vânzările de aur efectuate de unele țări membre ale O.P.E.C. pentru a compensa diminuarea încasărilor lor din exportul de petrol.

Scăderea prețului aurului nu a afectat toțișorea mult extracția de aur din Africa de Sud, costul acesteia fiind estimat la circa 200 de dolari uncia.

În atenția celor care studiază în învățămîntul politico-ideologic

În suplimentul numărului 19 din 14 mai 1982 al revistei vor fi publicate consultații în ajutorul celor ce studiază în învățămîntul politico-ideologic și în ajutorul instruirii propagandiștilor.

Revista ECONOMICA

Editață de Consiliul Suprem al Dezvoltării Economice și Sociale — Institutul Central de Cercetări Economice

Sumarul nr. 18 din 7 mai 1982

— Vizita de stat a președintelui Nicolae Ceaușescu, împreună cu tovarăsa Elena Ceaușescu, în Grecia 1

— Partidul Comunist Român — centrul vital al întregii noastre națiuni (C. Birlă, C. Răducu) 2

ECONOMIE NAȚIONALĂ

— Valorificarea superioară a resurselor hidroenergetice (Iulian Ploștinaru) 4

— Investiții. Accelerarea punerii în funcțiune a noilor capacități de producție (Alexandru Tache) 6

— Căldura reziduală — sursă de economisire a combustibilului (Raimund Zeman, Vasile Oprea, Dan Georgescu, Petre Niculescu) 7

— Autogestiunea în întreprinderi: răspunderi, acțiuni, rezultate

● Exigențe ale atragerii stocurilor supranormative în circuitul productiv (Ion Hoșțaru, Ioan Stărc) 8

● Fundamentarea și urmărirea operativă a elementelor de cost pe fiecare obiectiv de investiții (Gh. Ștefan) 10

— Organizarea rațională a bazei furajare în fermele de vaci (Gh. N. Iosif) 12

— Căi de creștere a eficienței în activitatea de comerț exterior. Factori de echilibru ai balanței tehnologice (Olga Mihăescu) 13

ȘTIINȚĂ — TEHNOLOGIE — EFICIENȚĂ

— Înnoirea producției și exigențele creșterii calitative a economiei (Barbu Gh. Petrescu) 15

CONDUCERE ● ORGANIZARE

— Organizarea în cooperativele agricole de producție. Determinarea nivelului productivității — completare necesară a organizării și normării raționale a muncii (Ioan Lucian Mehedinti) 17

TEORII—IDEI

— Sisteme mari: teorie și aplicații (I) (Florin Stănculescu) 19

— Școli ● curente ● economiști. Elemente de gândire economică la Dionisie Fotino (Toader Ionescu) 20

ÎN SPRIJINUL CANDIDAȚILOR LA CONCURSUL DE ADMITERE ÎN ÎNVĂȚĂMÎNTUL ECONOMIC SUPERIOR

— Beneficiul și rentabilitatea întreprinderii (Ștefan Vasile) 23

ECONOMIE MONDIALĂ

— Surse și mecanisme internaționale ale inflației (Ioan Popa) 25

— Forumul dezvoltării 27

— Tendințe — conjuncturi 28

— R.S. Cehoslovacă. Necesitatea și perspectivele sistemului agroindustrial (Imrich Rubik) 29

— Mondorama 30

— Curier 31

ÎN SUPLEMENTUL NUMĂRULUI: Curier economic-legislativ pentru consiliile populare

IN THIS ISSUE

— The Romanian Communist Party — the vital center of our whole nation (C. Birlă, C. Răducu) 2

— Turning hydroenergy resources into a better account (Iulian Ploștinaru) 4

— Ways to increase the economic efficiency of the foreign trade. Factors of equilibrium of the technological balance (Olga Mihăescu) 13

— Renewal of the production and requirements of the qualitative growth of the economy (Barbu Gh. Petrescu) 15

— Macrosystems: theory and applications (I) (Florin Stănculescu) 19

— Schools ● trends ● economists. Progressive elements of economic thought at Dionisie Fotino (Toader Ionescu) 20

— International sources and mechanisms of the inflation (Ioan Popa) 25

— The Socialist Republic of Czechoslovakia. Necessity and perspectives of the agroindustrial system (Imrich Rubik) 29

DANS LE NUMÉRO

— Le Parti Communiste Roumain — le centre vital de notre nation entière (C. Birlă, C. Răducu) 2

— La valorisation supérieure des ressources hydro-énergétiques (Iulian Ploștinaru) 4

— Voies d'accroissement de l'efficacité économique dans le commerce extérieur. Facteurs de l'équilibre de la balance technologique (Olga Mihăescu) 13

— Le renouvellement de la production et les exigences de la croissance qualitative de l'économie (Barbu Gh. Petrescu) 15

— Les systèmes grands: théorie et applications (I) (Florin Stănculescu) 19

— Ecoles ● courants ● économistes. Éléments progressistes de pensée économique chez Dionisie Fotino (Toader Ionescu) 20

— Sources et mécanismes internationaux de l'inflation (Ioan Popa) 25

— La R. S. Tchecoslovaque. La nécessité et les perspectives du système agroindustriel (Imrich Rubik) 29

ИЗ СОДЕРЖАНИЯ

— Румынская Коммунистическая Партия — жизненный центр всей нашей нации (К. Бирля, К. Радугу) 2

— Лучшее использование гидроэнергетических ресурсов (Иулиан Плоштинару) 4

— Пути повышения экономической эффективности во внешней торговле. Факторы, обуславливающие равновесие технологического баланса (Олга Михэеску) 13

— Обновление продукции и требования качественного роста экономики (Барбу Г. Петреску) 15

— Крупные системы: теория и применения (I) (Флорин Стăнчулеску) 19

— Школы ● течения ● экономисты. Элементы экономического мышления у Дионисия Фотино (Тоадер Ионеску) 20

— Международные источники и механизмы инфляции (Иоан Попа) 25

— Чехословацкая С.Р. Необходимость и перспективы агропромышленной системы (Имрих Рубик) 29

ABONAȚI-VĂ LA „REVISTA ECONOMICĂ”!

Anunțăm cititorii noștri că se fac în continuare abonamente la „Revista economică”. Prețul unui abonament (inclusiv suplimentul săptămânal) este de 260 lei pe an, 130 lei pe 6 luni și 65 lei pe trimestru. Prețul unui exemplar al revistei (inclusiv suplimentul săptămânal) este de 5 lei. Termen limită de încheiere a abonamentului — 15 ale lunii anterioare perioadei de abonare.

Abonându-vă din timp și pe termene cit mai lungi, vă asigurați continuitatea în primirea publicației. Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile P.T.T.R., factorii poștali și difuzorii de presă din întreprinderi și instituții sau direct prin mandat poștal pe adresa redacției: Bulevardul Magheru nr. 28—30, sectorul 1, — cod 70 159, București.

Redacția și administrația: 70 159, București, Bd. Magheru nr. 28—30 etaj 1, sectorul 1. Cont I.S.I.A.P. 645 150 228 B.N.R.S.R. — filiala sector 1 București. Tiparul: Combinatul Poligrafic „Casa Științei”

Nelipsit din căminul dv., radioreceptorul staționar
PACIFIC sau **BUCIUM 3**

Complet tranzistorizate, radioreceptoarele **PACIFIC** și **BUCIUM 3**
prezintă următoarele caracteristici :

- dispun de 5-6 game de undă
- au sensibilitate și selectivitate în redare
- sînt dotate cu picup, la care pot fi audiate discurile fonografice
- consum de energie electrică redus

De la tinerețe... pîn-la bătrînețe

CASA DE ECONOMII ȘI CONSEMNAȚIUNI
A REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA

CEC

**LIBRET
DE
ECONOMII
CU DOBÎNDĂ**

60 200 3582

